

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav speciálněpedagogických studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Magdaléna Hružková

**Práce s mimořádně nadanými a talentovanými dětmi v prostředí mateřské
školy**

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedenou literaturu a zdroje.

Ve Frýdku-Místku dne

.....

Magdaléna Hrůzková

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí své bakalářské práce Mgr. Kristýně Krahulcové, Ph.D. za její vstřícnost a odbornou pomoc. Také bych ráda poděkovala respondentkám za jejich věnovaný čas a ochotu.

OBSAH

ÚVOD.....	5
TEORETICKÁ ČÁST.....	6
1 VYMEZENÍ POJMŮ.....	7
1.1 Základní pojmy	7
1.2 Typy nadání	10
2 NADANÉ DÍTĚ	16
2. 1 Předškolní věk z pohledu vývojové psychologie	16
2. 2 Projevy nadání.....	17
2. 3 Identifikace nadání	19
3 NADANÉ DÍTĚ VE VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍM PROCESU	21
3. 1 Zásady práce s nadanými dětmi	21
3. 2 Síť podpory pro nadané děti	26
PRAKTICKÁ ČÁST	32
4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	33
4.1 Cíle a výzkumné otázky	33
4.2 Metody výzkumu.....	34
5 VLASTNÍ VÝZKUM.....	38
6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT	62
6.1 Analýza dat.....	62
6.2 Interpretace dat.....	76
6.3 Zodpovězení výzkumných otázek	81
7 DISKUZE	83
ZÁVĚR.....	84
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	85
SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ	87
SEZNAM PŘÍLOH	88

ÚVOD

Bakalářská práce se zabývá problematikou nadaných dětí v předškolním věku, konkrétně pak řeší otázku, jak s takovými dětmi mohou pedagogové mateřských škol pracovat.

Toto téma je autorce blízké, neboť v minulosti působila jako školní asistent v mateřské škole, kterou právě nadané děti navštěvovaly. Z pracovních důvodů se tedy o tuto problematiku začala zajímat, avšak narazila na problém – velká část literatury byla pouze teoretického rázu a praktické úlohy se často týkaly dětí školního věku. Na obdobný problém narazila i při účasti na setkávání koordinátorů nadání. Autorce se dostala spousta informací z teoretické roviny, ale velmi málo praktických poznatků k předškolním dětem. Tato skutečnost společně s neznalostí či negativním postojem některých pedagogů k problematice nadaných dětí motivovala autorku k výběru tohoto tématu.

Proto je cílem této práce navrhnout vhodné metodické listy pro rozvoj nadání u předškolních dětí. Pomocí rozhovorů s učitelkami zabývajícími se nadanými dětmi pak autorka posoudí, zdali jsou metodické listy pro tyto děti vhodné.

Bakalářská práce se skládá z teoretické a praktické části. V teoretické části se autorka věnuje základní terminologii, charakteristice předškolního věku, projevům nadání a procesu identifikace nadání. Rovněž nastiňuje zásady práce s nadanými dětmi a formy podpory. Praktická část pak obsahuje vymezení metodologie, samotné metodické listy a analýzu a interpretaci získaných dat z rozhovorů. Bakalářská práce je ukončena diskuzí, ve které autorka zhodnotí svou práci, a závěrem.

TEORETICKÁ ČÁST

Tato část bakalářské práce slouží jako teoretický základ pro praktickou část. Skládá se ze tří hlavních kapitol (Vymezení pojmů, Nadané dítě a Nadané dítě ve výchovně vzdělávacím procesu). Cílem první kapitoly je vysvětlit pojmy související s nadáním a představit různé typologie nadání. V druhé kapitole se autorka věnuje zejména charakteristice předškolního věku a projevům nadání. Rovněž zde patří kapitola o procesu identifikace nadání. Poslední kapitola pak obsahuje seznámení s důvody pro vzdělávání nadaných, stručné shrnutí zásad, kterými by se pedagogové měli při vzdělávání nadaných řídit, ale také chyby, kterých by se naopak měli vyvarovat. Závěr této kapitoly je věnován síti podpory pro nadané.

1 VYMEZENÍ POJMŮ

Následující kapitola se věnuje vymezení základních pojmů, které se problematiky nadaných jedinců úzce týkají. Pro následnou pedagogickou činnost s nadanými je nutné tyto pojmy definovat a vysvětlit. Jedná se především o tyto pojmy: vlohy, schopnosti, inteligence, tvořivost, nadání, talent a genialita.

1.1 Základní pojmy

Vlohy

„Pojmem vlohy se rozumí biologické, vrozené předpoklady pro rozvinutí schopností.“
(Čáp, Mareš, 2001, s. 152)

Schopnosti

Schopnosti jsou vlastnosti osobnosti, díky nimž jsou lidé schopni se naučit a úspěšně vykonávat nové činnosti. Ovlivňují to, jakou rychlostí, s jakými obtížemi a v jaké kvalitě danou činnost zvládnou. (Fořtík, Fořtíková, 2007) Oproti vlohám nejsou vrozené. Učením a opakováním se schopnosti v průběhu života rozvíjí. Podstatnou roli pro rozvoj schopností hraje také sociální zázemí jedince, do čehož spadá mj. i výchova a vzdělávání. Schopnosti se rozlišují na verbální, početní, prostorové, paměťové, percepční, umělecké, sociální, sportovní atd. (Čáp, Mareš, 2001)

Inteligence

Inteligence jsou intelektové schopnosti, které úzce souvisí s poznáváním, myšlením a řešením problému (Čáp, Mareš, 2001). Laznibatová (Ostatníková, Laznibatová, Jurášková, 2003, s. 29) inteligenci definuje jako *„soubor schopností, které umožňují jedinci rychle pochopit situaci, reagovat a hledat řešení.“* Fořtík, Fořtíková (2007) tyto schopnosti dále specifikují na verbální, početní, prostorové, paměťové a faktory uvažování v rámci základních rozumových funkcí.

Inteligence se dále může dělit na obecnou inteligenci a na speciální intelektové schopnosti. Obecná inteligence zahrnuje schopnosti jedince učit se a řešit problémy. Naproti tomu speciální intelektové schopnosti v sobě zahrnují početní, verbální, nonverbální schopnosti. (Čáp, Mareš, 2001).

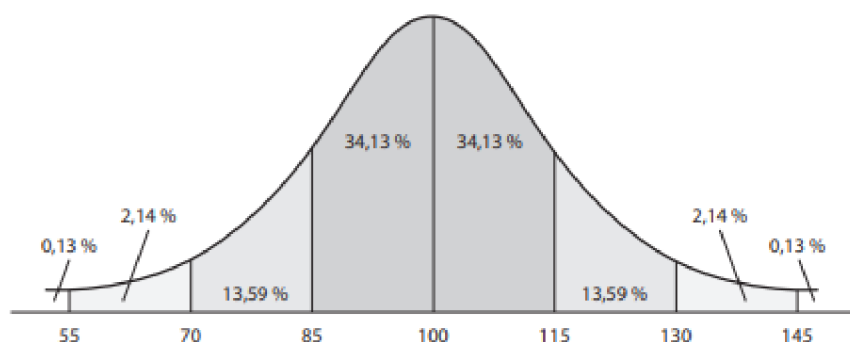
K určení obecné inteligence slouží tzv. inteligenční testy, jejichž výsledkem je inteligenční kvocient IQ. Jedná se o standardizovaný psychodiagnostický test zahrnující soubory úloh, které byly vyzkoušeny a statisticky zpracovány na velkém počtu osob. Výsledek jedince je tedy srovnáním s rozsáhlou populací (Čáp, Mareš, 2001).

Pásmo úrovně inteligence	Hodnoty IQ	Přibližný výskyt
Mírně nadaní	>120	10% populace
Středně nadaní	>135	1% populace
Výsoce nadaní	>145	0,1 % populace
Výjimečně nadaní	>155	0,01% populace
Extremně nadaní	>164	0,001% populace

Tabulka č. 1 – Pásmo úrovně inteligence podle F. Gagného (in Fořtík, Fořtíková, 2007, s. 13)

Pásmo úrovně inteligence	Hodnoty IQ	Přibližný výskyt
Bystrý jedinec	>115	1 : 6-1 : 44
Nadaný jedinec	>130	1 : 44-1 : 1 000
Výsoce nadaný jedinec	>145	1 : 1 000-1 : 10 000
Výjimečně nadaný jedinec	>160	1 : 10 000-1 : 1 000 000
Velmi výsoce nadaný jedinec	>175	1 : 1 000 000

Tabulka č. 2 – Pásmo úrovně inteligence podle S.M. Nordbyho (in Fořtík, Fořtíková, 2007, s. 13-14)

Obrázek č. 1 – Graf inteligenciho kvocientu (Havigerová, 2011, s. 22)

Tvořivost

Tímto pojmem se rozumí vlastnosti jedince, které umožňují jeho tvůrčí činnost, případně tvůrčí řešení problémů. Takovéto řešení přináší nový přístup k určitému problému, který vybočuje mimo doposud známá schémata. Tyto vlastnosti bývají velmi často přisuzovány právě geniálním osobnostem. V minulosti převládal názor, že kreativita (tvořivost) je právě podstatným znakem inteligence. Dnes se již ví, že osobnosti s nadprůměrnou inteligencí nemusí být zároveň vysoce kreativní a mohou je předstihnout osobnosti s nižší úrovní obecné inteligence. (Čáp, Mareš, 2001)

Nadání, talent a genialita

Mezi odborníky neexistuje jasná shoda v definicích nadání, talentu a geniality. Někteří užívají tyto pojmy synonymně, jiní je od sebe odlišují. Také na samotné nadání lze pohlížet různými způsoby. Fořtík, Fořtíková (2007, s. 12) uvádí pět různých pohledů na nadání:

- 1. Kvalitativně osobitý souhrn schopností, které podmiňují úspěšné vykonávání činnosti;*
- 2. Všeobecné schopnosti nebo všeobecné prvky schopností, které podmiňují možnosti člověka, úroveň a vlastnosti jeho činnosti*
- 3. Rozumový potenciál nebo inteligenci; celostní individuální charakteristiku poznávacích možností a schopnosti učit se;*
- 4. Souhrn vloh, vrozených daností, projev úrovně a vlastností vrozených předpokladů;*
- 5. Talent, existenci vnitřních podmínek pro dosahování vynikajících výsledků v činnosti.*

Naproti tomu definice nadání od Čápa, Mareše (2001, s. 152) zní: „*Nadání je soubor dobře rozvinutých schopností pro určitou oblast lidské činnosti, např. nadání pro matematiku, jazyky, určitou oblast umění.*“

Nadání podle Čápa, Mareše (2001) jsou tedy již rozvinuté schopnosti na určité úrovni, zatímco z pohledu Fořtíka, Fořtíkové (2007) je nadání něco, co k mimořádnému rozvoji schopnosti v určité oblasti jedinec potřebuje.

Obdobně je nadání definováno v Psychologickém slovníku (Hartl, 2004, s. 146) „*Nadání je soubor vloh jako předpoklad k úspěšnému rozvíjení schopností; nejčastěji používáno ve spojení s jedinci podávajícími nadprůměrné výkony při činnosti tělesné i duševní.*“ Talent pak Hartl

definuje jako „*tvořivé nadání; soubor schopností umožňujících dosáhnout nadprůměrných výkonů; pokládán za vrozený.*“ (Hartl, 2004, s. 273)

Forťík, Forťíková (2007) termíny nadání, talent a genialita užívají jako synonyma – podle nich se jedná o mimořádně rozumově vybavené jedince, Čáp, Mareš (2001) tyto pojmy od sebe odlišují. Talent, případně genialitu považují za zvlášť vysoký až zcela výjimečný stupeň schopností či nadání.

Obecně se dá pojetí těchto pojmů roztrždit do čtyř kategorií (Havigerová, 2011, s.18):

1. **Kvantitativní pojetí** – *talent je chápán jako vysoký stupeň nadání (Laznibatová, 2007 cit. podle Havigerová, 2011, s. 18)*
2. **Vývojové pojetí** – *nadání představuje potenciální vlohy, talent je výsledkem procesu systematického rozvoje tohoto potenciálu (Gagné, 2004 cit. podle Havigerová, 2011, s. 18)*
3. **Obsahové pojetí** – *nadání je užíváno ve spojení s intelektuálními oblastmi výkonu (např. jazykové nadání, matematické nadání, nadání pro vědu), talent ve spojení s oblastmi umění a sportu (např. výtvarné nadání, pohybové nadání, praktické nadání) (Havigerová, 2011, s. 18)*
4. **Podle stupně obecnosti** – *nadání je chápáno jako širší, všeobecný předpoklad pro činnost a výkon, talent znamená určité specifické, úzce vymezené předpoklady pro činnost (Musil, 1985 cit. podle Havigerová, 2011, s. 18)*

1.2 Typy nadání

Předem je důležité stanovit, že nadání není plně ztotožnitelné s inteligenčním kvocientem. Vysoký inteligenční kvocient nemusí nutně značit nadání. „*Intelligence je chápána jako složitý soubor schopností a projevů, které se mohou týkat řady oblastí lidských aktivit, nejen těch, které měří klasické inteligenční testy.*“ (Havigerová, 2011, s. 23)

Podle Laznibatové (Ostatníková, Laznibatová, Jurášková, 2003) existují minimálně dvě formy nadání – intelektové a neintelektové. Do neintelektové formy řadí umělecké či sportovní nadání.

Havigerová (2011) pak rozlišuje dva způsoby, jak můžeme nadání klasifikovat. Jedná se o horizontální a vertikální klasifikaci.

„*Horizontální klasifikace člení nadání podle druhů činností (inteligenci), ve kterých se nadání projevuje.*“ (Havigerová, 2011, s. 23) Do této skupiny řadí např. Sternbergovu a Gaardnerovu typologii či typologii podle Dehaana a Havighursta. (Havigerová, 2011)

Vertikální klasifikace pak na nadání pohlíží jako na vývojový stupeň. Zde se rozlišuje nadání latentní a manifestované. Latentním nadáním se myslí doposud neprojevené nadání, které se za nepříznivých podmínek ani projevit nemusí. **Manifestované nadání** je pak aktuální úroveň nadprůměrných schopností jedince, které byly systematickou prací, tréninkem a pilí rozvíjeny. (Havigerová, 2011)

1.2.1 Sternbergova typologie inteligence a nadání

Sternberg pracuje s pojmem tzv. úspěšné inteligence. Inteligenční testy podle něj měří pouze jednu složku inteligence a nejsou tedy objektivní. (Fořtíková, 2009) Inteligenci definuje jako „*schopnost dosažení úspěchu v životě a zajištění (si) osobního standardu v kontextu konkrétních sociokulturních podmínek, v nichž se jedinec nachází*“ (Sternberg, 2008, s. 72 cit. podle Havigerová, 2011, s. 24). Inteligentní chování úzce souvisí s procesy řešení problému.

Na základě tohoto fenoménu je možné stanovit tři druhy nadání:

1. Analytické nadání

Část inteligence, která je měřitelná IQ testy. Značí o schopnosti porozumět problémům a umět je rozebrat na části.

2. Syntetické – tvořivé nadání

Nadání, které je založené na kreativitě a intuici. Takto nadání jedinci jsou schopni se snadněji adaptovat, řešit nové problémy.

3. Praktické nadání

Převádí analytické a syntetické schopnosti jedince do praxe.

(Fořtíková, 2009, s. 11)

1.2.2 Gardnerova typologie inteligence a nadání

Inteligence je podle Gardnera (1983) „*soubor dovedností, které umožňují jedinci vyřešit skutečné problémy nebo obtíže, s nimiž se setkává, a pokud je to třeba, dosáhnout účinného*

výsledku; inteligence také umožňuje problémy nacházet nebo vytvářet a tím klade základy pro osvojení si nových vědomostí“ (Gardner, 1983 cit. podle Havigerová, 2011, s. 26)

Inteligence se podle něj dělí na devět typů, které odpovídají i druhům nadání. Tyto typy jsou na sobě vzájemně nezávislé a nachází se v každém člověku. Liší se pouze svou úrovní rozvinutí. (Fořtíková, 2009, s. 15)

Druh inteligence	Projevy nadání
1. Matematicko – logická inteligence	Chápání číselných symbolů a operace s nimi, záliba v logických a strategických hrách, touha po experimentování, ...
2. Jazyková inteligence	Výborná úroveň jazyka, obliba v četbě, psaní, slovních hříčkách, jazykových hrách, ...
3. Prostorová inteligence	Vnímavost k vizuální stránce a následná schopnost její reprodukce, záliba v uměleckých aktivitách, dobrá orientace v mapách
4. Tělově – pohybová inteligence	Rozvinutá hrubá i jemná motorika na vysoké úrovni, schopnost vyjadřovat se vlastním tělem (např. tanec, herectví...), napodobování mimiky, pohybů jiných lidí, výborné sportovní výsledky, zručnost (kresba, řezbářství apod.), ...
5. Hudební inteligence	Vnímavost k intonaci, melodii, rytmu, velmi dobrá hudební paměť, schopnost udržet rytmus, hra na hudební nástroj, ...
6. Intrapersonální inteligence	Orientace ve vlastních pocitech, schopnost usměrňovat vlastní

	chování, silná vůle, vyhraněné názory
7. Interpersonální inteligence	Dobře rozvinutá schopnost vnímat pocity, nálady, záměry apod. ostatních lidí, umět působit na druhé lidi (např. strhávání davů), výborní řečníci, přirození vůdci, mediátoři
8. Přírodovědná inteligence	Výborné schopnosti pozorovat a klasifikovat, vnímat přírodní vazby, zájem o přírodu, zakládání sbírek, vedení deníků pozorování, ...
9. Existenciální inteligence	Schopnost uvažovat o filozofických otázkách, vyjadřování se k otázkám světa

Tabulka č. 3 – Druhy inteligence a nadání podle Gardnera (Havigerová, 2011, s. 27-28)

1.2.3 Typologie oblastí nadání podle DeHaana a Havighursta, Mönkse a Ypenbergové

DeHaan s Havighurstem stanovili šest oblastí, ve kterých se může nadání projevit. Mönks a Ypenbergová (2002) tyto oblasti následně zredukovali na čtyři. (Havigerová, 2011)

DeHaan a Havighurst:

1. *Intelektová schopnost*
2. *Vědecká schopnost*
3. *Schopnost tvořivého myšlení*
4. *Mechanické schopnosti*
5. *Talenty v krásném umění*
6. *Schopnost sociálního vůdcovství*

(Havigerová, 2011, s. 29-30)

Mönks a Ypenbergová:

1. *Oblast duševních schopností, intelektuálních výkonů*
2. *Oblast tvořivosti a produktivnosti*
3. *Oblast umění (výtvarné a hudební)*
4. *Sociální oblast*

(Mönks, Ypenberg, 2002, s. 27)

1.2.4 Dělení rozumového nadání pro školní potřeby dle Havigerové

V kontextu školního prostředí se rozvojem nadání myslí především rozvoj rozumového nadání. Pro rozvoj nerozumového nadání již existuje řada jiných možností, jak tento druh nadání podporovat. Jedná se např. o umělecké školy, dramatické kroužky, taneční kroužky, sportovní kroužky atd. Havigerová (2011) ve své knize Pět pohledů na nadání vymezuje pro školní potřeby tři typy rozumově nadaných dětí: jazykově nadané dítě, matematicko-logicky nadané dítě a přírodovědně nadané dítě.

1. Jazykově nadané dítě

Jazykově nadaní lidé mají mimořádně vyvinutou citlivost pro veškeré aspekty jazyka. Dosahují vysoké úrovně psaného i mluveného projevu, dokáží vnímat jazykové vzorce, gramatická pravidla, mají vyvinutý cit pro melodii, intonaci, rytmus, akcent a velice dobře chápou význam slov. Jazykově nadané děti mají zpravidla bohatší slovní zásobu. Používají slovní druhy, slova, případně tvoří věty na takové úrovni, která jsou pro jejich věkovou skupinu abnormální. (Havigerová, 2011)

2. Matematicky nadané dítě

Matematicko-logická inteligence nejlépe koreluje s výsledky IQ testů. To je však dáno především tím, že inteligenční testy jsou takto nastaveny. K tomuto druhu inteligence není třeba slov – je totiž založena na manipulaci s předměty, formálním uvažování o objektech a jejich vzájemných vztazích. Matematicky nadaní lidé dokáží přesně identifikovat a pochopit podstatu problému a hledat jeho řešení. Nejedná se o pouhé memorování vzorců, definic a faktů. Matematicky nadané děti rády počítají, bývají organizované a precizní, dokáží rozpoznat vzorce, jsou schopny abstraktního myšlení a efektního řešení problémů. (Havigerová, 2011)

3. Přírodovědně nadané dítě

„Gardner tuto inteligenci vymezil jako schopnost pozorovat, porozumět a třídit přírodní jevy.“ (Gardner, 1996 cit. podle Havigerová, 2011, s. 98) Takto nadaní lidé jsou schopni efektivně využívat vlastnosti a charakteristiky prostředí, umějí v něm pracovat, vidí vzory a pravidla, která jiným lidem unikají.

Přírodovědně nadané děti bývají trpělivými pozorovateli, projevují zájem o přírodu a velmi dobře rozumí přírodním jevům. (Havigerová, 2011)

2 NADANÉ DÍTĚ

Po předchozí kapitole, ve které se autorka zabývala pojmy souvisejícími s nadáním, je rovněž důležité si představit předškolní věk jako takový, poukázat na rozdíly mezi běžným předškolákem a nadaným dítětem a nastínit proces identifikace nadání.

2. 1 Předškolní věk z pohledu vývojové psychologie

Pro lepší pochopení odlišností nadaného dítěte od intaktního, je zapotřebí nastínit, jaká je norma ve vývojové psychologii pro děti předškolního věku. Zároveň je také důležité si předškolní věk definovat. V širším slova smyslu se totiž jedná o období od narození dítěte po jeho nástup do školy. Pro účely této bakalářské práce však postačí užší pojetí předškolního věku – tedy období, ve kterém děti nejčastěji navštěvují mateřskou školu. Věkově by se toto období dalo vymezit na dobu mezi 3. a 6. rokem života. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

2.1.1 Motorický vývoj u předškolních dětí

Tříleté dítě by mělo mít dokončený základní motorický vývoj. Mělo by ovládat chůzi i běh, samo chodit do schodů i ze schodů. K pádům by mělo docházet pouze zřídka. V průběhu předškolního období se bude pohybová koordinace a motorický vývoj dítěte dále zlepšovat a zdokonalovat. Dítě si postupně zvládne osvojit různé druhy skoků a poskoků, plazení, rychlý běh, hody míčem, rovnovážná cvičení apod. Rovněž dojde k rozvoji jemné motoriky a grafomotoriky. Už v předškolním období dítě zvládá základní sebeobsluhu a celkově se stává více samostatným. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

2.1.2 Vývoj řeči u předškolních dětí

Řeč 2-3 letého dítěte bývá ještě nedokonalá – hlásky nahrazuje jinými, má omezenou slovní zásobu a nedokonalou větnou stavbu. Postupně však dochází ke zlepšení kvality mluveného projevu. Děti začínají používat věty podřadné, jejich slovní zásoba se navyšuje. (Čáp, Mareš, 2001, s. 226) Dětská patlavost vymizí zpravidla kolem 4–5 roku dítěte (někdy se může stát, že přetrvá až do první třídy – poté by však měla definitivně vymizet). Už tříleté děti by měly být schopny reprodukovat krátkou říkanku a vydržet poslouchat krátkou povídku – tyto dovednosti se s přibývajícím věkem dále zdokonalují. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

2.1.3 Socializace u předškolních dětí

Předškolní děti začínají být schopné regulovat své chování. Chápu pojem „práce“ a vydrží počkat, než na ně přijde řada. Uvědomují si své vlastnictví (např. která hračka je jejich a která kamaráda) a také své preference. (Langmeier, Krejčířová, 2006, s. 89-90) Mají potřebu se socializovat mimo okruh své rodiny a navazovat přátelské vztahy se svými vrstevníky. Tyto vztahy jsou však charakteristické svou krátkodobostí a nestálostí. Dochází k přechodu od paralelní hry ke kooperativní. (Čáp, Mareš, 2001)

2.1.4 Kognitivní vývoj u předškolních dětí

Tříleté dítě zná své jméno, pohlaví a základní barvy. Jeho myšlení je egocentrické, magické, antropomorfní a artificialistické. Ve čtyřech letech začíná převládat názorové myšlení. Dítě uvažuje v pojmech, dokáže vyvozovat výsledky – ty jsou však zpravidla závislé na vizuální stránce (např. množství určuje podle toho, co je vyšší, delší). V pěti letech by mělo být dítě schopno podat základní definici předmětu (barva, tvar, materiál). Logické myšlení se začíná objevovat až kolem 6. roku života. Dítě si postupně začíná uvědomovat čas – ráno, poledne, odpoledne, večer, dříve, později, včera, dnes, zítra, pozítří atd. Počítat umí do 10 – nejdříve však ovládá pouze vyjmenování řady čísel a až později dochází k tomu, že je schopno počítat a porovnávat více/méně – vše za pomoci názorných pomůcek. (Langmeier, Krejčířová, 2006)

2. 2 Projevy nadání

Podle některých odborníků lze projevy nadání sledovat už od kojeneckého období. Rodiče nadaných hovoří až o neobvyklé soustředěnosti, kterou byli schopni pozorovat už od útlého věku svých dětí. Nadané děti také zpravidla dříve sedí, chodí a ovládají řeč. (Mönks, Ypenberg, 2002)

Je ovšem nutné zmínit, že každé dítě je jiné, a tudíž i projevy nadání u něj budou specifické. Ne všechny níže uvedené příklady, se musí nutně u nadaného dítěte či žáka objevit. Ke každému je proto zapotřebí přistupovat individuálně a následný výčet projevů nadání nebrat jako dogma. (Bainbridge, 2021[online])

2.2.1 Motorický vývoj u nadaného dítěte

Nadané děti bývají plné energie, občas to může hraničit až s hyperaktivitou. S tím může i souviset snížená potřeba spánku. (Ostatníková, Lazníbatová, Jurášková, 2003) Oproti svým

vrstevníkům dosahují vysoké úrovně v hrubé i jemné motorice a grafomotorice. Dříve kreslí, píšou, manipulují s drobnými předměty apod. (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

2.2.2 Vývoj řeči u nadaného dítěte

Už kolem prvního roku mají pasivní slovní zásobu v rozmezí 100 slov (pro srovnání této úrovně většinou dosahují 1,5leté – 2leté děti). Nástup řeči může přijít buď velmi brzy nebo naopak později, než je obvyklé. Při pozdějším nástupu řeči však nadané děti začnou mluvit rovnou v celých, gramaticky správných a rozvinutých větách. (Mönks, Ypenberg, 2002)

Nadané děti oplývají širokou slovní zásobou, jejich mluva může připomínat mluvu dospělých. Vykazují se specifickým smyslem pro humor. Dokáží vnímat nuance jazyka a vytvářet tak slovní hříčky, používají velmi neobvyklá slova a slovní spojení. (Mönks, Ypenberg, 2002)

2.2.3 Socializace u nadaného dítěte

U nadaných dětí se velmi často objevuje jakási citlivost pro férovost a smysluplnost. Pokud v zadané činnosti nevidí smysl, odmítají se jí pak účastnit. Rovněž se můžou projevit jejich sklony k perfekcionismu – někdy až nezdravému. K ostatním i sobě samému mohou přistupovat velice kriticky. Kritiku na svou osobnost však často nesou velmi těžce. Bainbridge, 2021 [online])

Nadaný se někdy může jevit jako oblíbenec kolektivu – ostatní děti jej respektují a obdivují. V jiných případech se naopak bude svým vrstevníkům spíše stranit a vyhledávat společnost dospělých. Mohou vykazovat jakousi touhu po nezávislosti a snahu dělat si věci po svém. Nezřídka se stává, že se na sebe v třídním kolektivu snaží strhnout pozornost, vyrušují, stávají se „třídním šaškem“ a odmítají autoritu učitele. Na druhou stranu se nadaný může projevat i jako dítě velmi citlivé až přecitlivělé, které je schopno lépe vnímat pocity a emoce druhých. (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

2.2.4 Kognitivní vývoj u nadaného dítěte

Nadaní zpravidla oplývají velmi bohatou fantazií a originálními nápady. Mají dobře vyvinuté logické, analyticko-syntetické, algoritmické, abstraktní i kreativní myšlení. Jejich tempo učení je velmi rychlé a dychtí po zkoumání, bádání a objevování nových informací. Projevují zájem o náročná témata. Daleko dříve si osvojují schopnost číst a psát. Často vidí

vztahy a vzorce tam, kde ostatní lidé ne. Jsou schopné se výjimečně dlouho soustředit. Mohou mít sklony k tzv. dennímu snění. Rovněž mívají velmi dobrou paměť. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

2.2.5 Nerovnoměrný vývoj

U předškolních dětí se velmi často můžeme setkat s nerovnoměrným vývojem. V praxi to znamená, že určitá složka vývoje je popředu, kdežto jiná zase pozadu. Nejčastější jsou případy, kdy zaostává motorická nebo sociálně-emoční stránka osobnosti. Existují však i jiné druhy nerovnoměrného vývoje:

1. Intelektově – psychomotorická nerovnoměrnost

Dítě velmi brzy začíná číst, má však potíže s grafomotorikou.

2. Intelektově-emocionální nerovnoměrnost

Dítě je emočně nezralé. Trpí úzkostmi, není schopno se odpoutat od matky, je emočně labilní.

3. Intelektově-verbální nerovnoměrnost

Dítě má slabší verbální projev. Je velice bystré, není to však schopno verbálně vyjádřit.

(Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

2. 3 Identifikace nadání

Předně je důležité stanovit, že identifikaci nadání může podle legislativy ČR provádět pouze psycholog. Učitelé, rodiče a další osoby z okolí dítěte se podílejí pouze na procesu tzv. preidentifikace, ale výsledný verdikt musí vyjít vždy od odborníka. Na základě informací z předchozích kapitol, je možné dítě nominovat jakožto nadaného jedince. Za využití odborných metod a standardizovaných postupů pak psycholog rozhodne o tom, jestli se nadání potvrdilo nebo ne. I když u dítěte vnímáme projevy asociované s nadanými, ještě to neznamená, že jim skutečně je a naopak. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

Identifikace nadání u předškolních dětí bývá problematická. Na jednu stranu se výsledky inteligenčních testů v tomto věku často zpochybňují, na druhou zase odborníci poukazují na to, že v případě včasného odhalení nadání a následné podpoře, dochází k lepším výsledkům a adaptaci během školních let. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

Pro identifikaci nadání se využívají metody měření schopností, které se dělí na subjektivní a objektivní. Na subjektivních metodách se podílejí rodiče, učitelé, spolužáci

a jiné osoby vyskytující se v okolí dítěte. Objektivní metody jsou využívány odborníky a pracují se standardizovanými postupy.

1. Subjektivní metody měření schopností

- Nominace skupinou učitelů
- Nominace spolužáky
- Nominace rodiči
- Autonominace
- Hodnocení výsledků činností
- Zapojování do soutěží

2. Objektivní metody měření schopností

- IQ testy
- Standardizované testy výkonu
- Didaktické testy
- Testy kreativity

Je nutné doplnit, že ani jedna z těchto metod není brána jako perfektní a samo dostačující. Metody by se měly vzájemně doplňovat a proces identifikace by rozhodně neměl být jednorázovou záležitostí. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

3 NADANÉ DÍTĚ VE VÝCHOVNĚ VZDĚLÁVACÍM PROCESU

„Většina rozumově nadaných dětí projevuje už od nejtělejšího věku typickou schopnost poznávání (paměť, myšlení, pozornost atd.). Pokud tyto charakteristiky podněcujeme a rozvíjíme, býváme svědky velmi zajímavého, neobyčejně rychlého vývoje poznávacích schopností. Pokud přirozený vývoj tlumíme a k jeho rozvoji nedochází, může se stát, že nadprůměrné schopnosti paradoxně vytvoří negativní sílu, která začne brzy působit proti jakémukoliv učení a vzdělávání.“ (Portešová, 2004 cit. podle Fořtík, Fořtíková, 2007, s.18)

Ve společnosti je možné se setkat s názory, že se nadaným dětem není třeba věnovat. Tyto názory často vychází z představy, že nadaný jedinec nepotřebuje naši péči, jelikož většinu věcí už sám umí. Rovněž existují názory, že by se u dětí předškolního věku nemělo jejich nadání rozvíjet, protože se pak ve škole budou nudit a „zlobit“. (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

Jedním z argumentů, proč se nadaným věnovat a jejich talent dále rozvíjet, může být ten, že je to přínosné pro společnost. Ať už hovoříme o přínosu na úrovni státu nebo dokonce lidstva jako takového. Inteligenčně nadaní jedinci se mohou zasloužit (nejen) o technologický pokrok, který nás může posunout dále. (rfwp.com, 2023 [online])

Dalším argumentem pro rozvíjení nadání je ten, že každý má právo na to, aby dosáhl svého maxima. *„Nic není nespravedlivějšího než jednat s nestejnými dětmi jako se stejnými a shodně je vychovávat.“* (Havigerová, 2011, s. 104)

A v neposlední řadě – psychická pohoda jedince. Nadaní si často mohou připadat osamoceni a nepochopeni. To, že jsou vybaveni určitým intelektem, ještě neznamená, že jsou imunní vůči negativním emocím. Řada autorů proto varuje nad zvýšeným rizikem sebevražedného jednání. (Havigerová, 2011)

3. 1 Zásady práce s nadanými dětmi

Nadané děti se řadí k dětem se speciálními vzdělávacími potřebami. *„Vzdělávání nadaných dětí je realizováno dle individuálního vzdělávacího plánu. Legislativně je zakotveno ve školském zákoně 561/2004 Sb. §16, odst.3 a ve vyhlášce č.73/2005 Sb. o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami“* (Havigerová, Křováčková a kol., 2011, s. 22)

Učitel, který má ve své třídě nadané dítě by měl mít na paměti, že vzdělává dítě, které je zpravidla:

1. Vývojově výrazně popředu v jedné či více oblastech
2. Jinak výkonné oproti většině – má jiné pracovní tempo, výsledky jeho činnosti bývají odlišné kvality
3. Svými zájmy a znalostmi se nachází na jiné úrovni než ostatní děti

Proto je potřeba, aby byl „*výchovně vzdělávací proces pružný a vytvořil podmínky pro rozvoj individuálních potřeb nadaných dětí a také respektoval jejich specifické zájmy.*“ (Havigerová, 2011, s. 101).

3.1.1 Obecné zásady práce s nadanými

Fořtík, Fořtíková (2007) uvádějí 5 základních pravidel, na které by měl pedagog vždy myslet a dodržovat při práci s nadanými. Jsou jimi:

1. Neautoritativní komunikace

Nadané děti mají potřebu znát pravou podstatu věci. Pokud existují nějaké zákazy či příkazy, pídí se po tom, proč tomu tak je. Proto je autoritativní přístup pro vzdělávání nadaných zcela nevhodný a může vést k útočnému jednání dítěte či naopak uzavřenosti do sebe. Nadané děti tento přístup vnímají jako křivdu.

2. Pozorné naslouchání

Úzce souvisí s předchozím bodem. Je velmi důležité dětem pozorně naslouchat, vnímat jejich potřeby a respektovat jejich názor.

3. Nenutit nadané dítě do činnosti

Nadané děti mají velmi často svůj vlastní řád a pravidla a není vhodné jim jejich hru a práci přehnaně strukturovat a organizovat. Je však nutné zmínit, že tato „volnost“ pro organizaci vlastních aktivit nesmí být v rozporu s nastavenými pravidly a hranicemi a nepotírá celkový pořádek.

4. Prostor pro prezentaci dítěte

Pro harmonický rozvoj osobnosti je velmi důležité, aby dítě zažívalo pocit úspěchu. Prezentace vlastních výtvorů, nápadů apod. k těmto pocitům výrazně přispívá.

5. Provádět společné hodnocení činností

Nejen nadané děti mohou být přecitlivělé na kritiku. Proto je důležité je naučit, že kritika nemusí být vždy jen negativní, ale i pozitivní. Je vhodné o výsledcích práce s dětmi hovořit a nechat jim prostor pro vlastní sebereflexi.

Havigerová (2011) k těmto pěti pravidlům přidává ještě následující dvě:

6. Realistická očekávání

Je velice důležité, aby očekávání vůči nadaným jedincům zůstala tzv. při zemi. Nízká očekávání mohou vést ke stagnaci dítěte, zatímco vysoká pak mohou dítě frustrovat.

7. Společnost nadaných dětí

Nadaným dětem vyhovuje společnost „*podobně odlišných*“ vrstevníků. Nejenže přispívá k jejich celkovému rozvoji, ale zároveň napomáhá k jejich psychické pohodě.

3.1.2 Konkrétní problémy, na které pedagog může natrefit při vzdělávání nadaných a kterým by se měl vyvarovat

1. Opakování

Opakování slouží jako důležitý nástroj pro upevnění získaných znalostí. Nadané děti však zpravidla nepotřebují učivo opakovat tolikrát, jako jejich vrstevníci. Mnohem efektivnější je využívat obohacující metody a rozšiřování učiva. (Havigerová, 2011)

2. Celkový rozvoj

Pedagog by se neměl zaměřit pouze na rozvoj samotného nadání, ale také na podporu slabých stránek dítěte a rozvoj celé jeho osobnosti. (Havigerová, 2011) Především při vzdělávání dětí v předškolním věku je důležité, aby byl rozvoj všestranný a rozhodně by se neměla opomíjet emocionální a sociální stránka dítěte. (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

3. Denní snění

Nadané děti mohou občas sklouznout k tzv. dennímu snění. Jedná se o stav relaxace, který je pro jedince prospěšný. Mozek se probírá informacemi, které následně zpracovává a celý tento proces přispívá k rozvoji sociální inteligence. Z tohoto důvodu se doporučuje „nechat děti snít.“ (Havigerová, 2011)

4. Rodová stereotypizace

Ve společnosti přetrvávají určité stereotypní názory o tom, jak by se měl chovat „správný chlapec“ a „správná dívka“. „*Typický chlapec*“ je *agresivní, dominantní a s nedostatkem sebeovládání*, „*typická dívka*“ *nevstupuje do konfliktu, je klidná a přátelská*. (Havigerová, 2011, s., 63) Toto je velmi přesahující problém a pro účely této bakalářské práce postačí pouze vysvětlit návaznost na nadání. Havigerová (2011) k tomuto tématu zmiňuje hned několik výzkumů. Jedná se o výzkumy Samuelssonové a Ärlemalm-Hagsérové (2010), či o výzkumy Sadkera (1994) a Cospera (1970).

Podle těchto výzkumů se rodová stereotypizace projevuje v tom, že učitelé automaticky přisuzují určitá rozumová nadání k jednotlivým pohlavím. Chlapci jsou vnímáni jako nadaní především v matematice, kdežto dívky v jazykových oborech. Podle Cospera jsou rovněž *nadané dívky u učitelů v menší oblibě nežli nadaní chlapci, vůči nadaným dívkám se učitelé chovají restriktivněji*. (Cospere, 1970 cit. podle Havigerová, 2011, s. 65)

Z těchto výzkumů lze tedy vyvodit, že rodová stereotypizace je něco, čemu může řada pedagogů (a nejen jich) podléhat. Pro zdravý vývoj jedince, nejen s ohledem na nadání, je proto žádoucí se od těchto stereotypů odpoutat.

3.1.3 Vhodné metody při vzdělávání nadaných

Nadané děti mají obvykle rychlejší tempo než jejich vrstevníci. Pracují rychleji a efektivněji a úkoly pro běžné žáky nebývají dostačující, neposkytují jim potřebný stimul k rozvoji. (Havigerová, 2011) Pedagog by měl mít pro takové situace připravenou nabídku dalších úkolů. Tato nabídka by měla být pestrá, podněcující a obohacující, nikoliv sloužící k tomu, „aby se dítě zabavilo a nezlobilo“. (Ostatníková, Laznibatová, Jurášková, 2003)

Pro vzdělávání nadaných dětí doporučuje Jurášková (Ostatníková, Laznibatová, Jurášková, 2003) mj. využívat následné metody:

1. Heuristické metody

Jedná se o metody, při kterých není dítěti předkládán postup či návod k řešení daného úkolu, ale dochází k němu samo. Dítě zkoumá zákonitosti předloženého problému, objevuje. Důležité je umožnit dítěti pracovat samostatně, nezasahovat do jeho způsobu uvažování a řešení, právě tak posouvá své uvažovací schopnosti na vyšší úroveň.

2. Metody podněcující k uplatňování složitějších myšlenkových aktivit

Řadí se zde metody, které k úspěšnému splnění úkolu vyžadují složitější, často víceřadové operace. Konkrétně se může jednat např. o tvořivé úlohy či úlohy s nejednoznačným zadáním.

3. Metody samostatné práce

Nadané děti rády pracují samostatně, dané úkoly si nejdříve chtějí vyzkoušet samy. Proto je vhodné nechat dětem vždy prostor pro jejich vlastní řešení a uvažování, než jim jej rovnou předložit (např. při frontální výuce).

Při práci s nadanými se často zdůrazňuje možnost vlastního výběru činnosti, tj. nechat dítě vybrat si činnost, které se bude věnovat. (Havigerová, 2011) Nemyslí se tím však nechat dítěti absolutní volnost, ale dát mu na výběr z určité nabídky. Pro účely mateřské školy se tak nabízí vzdělávací nabídka na principech programu „Začít spolu“. Tento program využívá jako formu vzdělávání výuku v tzv. centrech aktivit a dává možnost dítěti si zvolit, jaké činnosti se daný den bude věnovat. (zacitspolu.eu, 2023 [online])

Další možností může být tzv. kontraktové vyučování, které zmiňuje Jurášková (Ostatníková, Laznibatová, Jurášková, 2003). Jedná se o jakousi dohodu mezi dítětem a pedagogem, kdy se oba zúčastnění dohodnou na činnosti dítěte, konečných výstupech, časovém rozložení, pravidlech (např. že dítě nesmí vyrušovat ostatní) apod. Tento způsob vyučování má většinou podobu projektu, který po jeho dokončení dítě prezentuje před celou třídou. Kontraktové vyučování je určeno převážně pro chvíle, kdy si ostatní děti osvojují či nacvičují dovednosti, které nadané dítě již ovládá.

3. 2 Síť podpory pro nadané děti

Podle Havigerové (2011) se rozvoj a vzdělávání nadaných odehrává ve třech různých kontextech, které popsala Hříbková (1997).

1. Vzdělávání nadaných se realizuje především ve škole, přímo ve vyučování
2. Vzdělávání nadaných a rozvíjení jejich nadání se uskutečňuje rovněž formou mimoškolních aktivit
3. Podpora péče o rozvoj nadaných dětí spočívá v působení rodiny a celkově domácího prostředí

Pro nastolení ideálních podmínek pro rozvoj nadaného jedince jsou tyto tři sféry provázány a vzájemně spolu spolupracují. (Havigerová, 2011)

3.2.1 Podpora nadaného v rodinném prostředí

Podpora v domácím prostředí má značný vliv na rozvoj tzv. podvýkonu (underachievement). Jedná se o stav, kdy potenciál nadaného jedince neodpovídá jeho pracovním výsledkům – ty bývají průměrné či dokonce podprůměrné. Nedostatečná stimulace, zbrzdňování potenciálu, špatné rodinné vztahy, vysoké nároky na dítě – toto všechno jsou faktory, které k podvýkonu dítěte mohou přispět. (Mudrák, 2015)

Už od raného dětství by se rodiče měli zaměřit na podporu rozvoje nezávislosti, sebejistoty, sociální citlivosti, sociálních kontaktů a řešení problémů. Dítě by tedy mělo vést k tomu, aby bylo samostatné, umělo se samo rozhodovat a plánovat si své aktivity, ale zároveň přihlíželo i k potřebám druhých. Důležité je naučit dítě komunikovat se svým okolím vhodným způsobem a vést jej k následné spolupráci. Rovněž je na místě dítě naučit, že konflikty se řeší jinak než fyzicky. (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

Rozvíjet by se samozřejmě měly i kognitivní funkce. Například už od útlého dětství je vhodné dětem předčítat z knih. Existuje také nespočet různých didaktických hraček a pomůcek, které mohou (nejen) rodiče nadaných využít. (Bainbridge, 2020 [online])

Rodiče by měli svému dítěti pomoci při hledání a utváření nových zájmů a ty následně dále kultivovat. Důležité je ovšem zmínit, že vše by mělo vycházet z popudů a zájmu dítěte: velká část nadaných ovládá čtení a psaní již v předškolním věku. Je vhodné až žádoucí toto podporovat, ale pouze za předpokladu, že o to samotné dítě projeví zájem, nikoliv pouze z přání

rodiče. V tomto ohledu je také nutné si dát pozor a vyvarovat se tzv. nadměrné stimulaci, tedy zahlcením nadměrným množstvím podněcujících materiálů, které jsou pro dítě nepřehledné a chaotické. (Mönks, Ypenberg, 2002)

Rodinné výchovné principy

Konárová a Křováčková (Havigerová, Křováčková a kol., 2011) v publikaci „Co bychom měli vědět o nadání“ stanovily 10 výchovných principů, podle kterých by se rodiče nadaných měli řídit. Jedná se o tyto principy:

1. Mějte své děti rádi a dávejte jim to najevo

Dítě by mělo své rodiče vnímat jako oporu. To však platí pro všechny děti v dané domácnosti, mezi kterými by se neměly dělat rozdíly. Není žádoucí děti mezi sebou porovnávat.

2. Najděte si na své děti dostatek času

Je důležité s dětmi trávit svůj volný čas a sdílet společné zájmy. Ať už se jedná o společné výlety či jiné aktivity, sledování televizních pořadů apod. Je vhodné o těchto prožitcích s dítětem i dále mluvit a diskutovat, neomezit se pouze na prožitek samotný.

3. Uplatňujte svůj vliv adekvátním způsobem

Nadání mívají často problémy s autoritami. Je proto žádoucí vyvarovat se direktivnímu přístupu k dítěti, tzn. nepředkládat mu již hotová fakta a závěry, dávat příkazy bez (pro dítě) jasného opodstatnění. Je vhodné jej začlenit do procesu fungování a chodu domácnosti a vysvětlit, proč se věci mají, tak jak se mají. Zároveň by však rodič neměl ustupovat a měl by si zachovat poslední slovo.

4. Stanovte pravidla pro učení, pomoc v domácnosti, zábavu i odpočinek a kontrolujte jejich dodržování

Dítě by mělo být vedeno k tomu, že existují určitá pravidla a proč tomu tak je. Je ovšem důležité k tomuto přistupovat s určitou mírou. Není žádoucí dítě zahltit nespočtem (často nesmyslných) pravidel a následně vymáhat jejich dodržování nepřetržitým dohledem a napomínáním.

5. Vytvořte vhodné podmínky pro učení a rozvoji zájmu

Mimo volnočasových aktivit určených výhradně k zábavě je třeba doplnit i volnočasové aktivity, které dítě budou dále vzdělávat. Ať už se jedná o přihlášení dítěte do kroužku, doplnění dětské knihovničky o encyklopedie, zakoupení počítačové hry/interaktivního programu, které dítě dále rozvíjí apod.

6. Podporujte zvědavost a zajímejte se o jeho profesní plány

Dítě by mělo být podporováno ve svých zájmech a aktivitách. Rodič by mu neměl vnucovat vlastní představu o jeho budoucnosti, ale pouze předložit možnosti a dovolit mu proniknout do podstaty daných profesí/problémů apod.

7. Zdůrazňujte význam vzdělání a úsilí, které je třeba k němu vynaložit

V tomto ohledu by měl jít rodič svým dětem vzorem, ale nejen on. Je důležité se svými dětmi hovořit o jejich ambicích a plánech do budoucnosti.

8. Nebojte se na dítě vyvinout přiměřený tlak

Aby se dítě věnovalo činnostem, které od něj vyžadují určitou míru trpělivosti, je nutné (především u mladších dětí) na něj vyvinout určitý tlak. Vhodnější je dítě motivovat odměnou za dosažený úspěch než formou příkazů.

9. Chvalte děti za dosažené úspěchy

Každé dítě potřebuje vybudovat zdravou sebedůvěru. Tu je možné docílit tím, že rodič bude vytvářet situace ve kterých dítě bude moct být úspěšné. Bude pracovat s chybou a snažit se odhalovat, proč k ní došlo.

10. Spolupracujte se školou a institucemi, ve kterých dítě rozvíjí své nadání

Velkou část svého dne tráví dítě ve škole a jiných zařízeních a určitá forma spolupráce mezi rodičem a těmito institucemi je tedy žádoucí.

3.2.2 Podpora nadaného ve školských zařízeních

Pro správný rozvoj dítěte a efektivní výuku je spolupráce mezi pedagogy a rodiči téměř nezbytná. Jak rodiče, tak pedagogové by se měli vzájemně respektovat. Je žádoucí, aby rodič využíval námětů pedagoga v domácím prostředí a zároveň, aby pedagog akceptoval názory rodiče. Je nutné, aby byla nastolena efektivní komunikace mezi oběma subjekty – oba jsou

informování o školní práci, zájmech, motivaci, pokrocích, emočním rozpoložení apod. dítěte, případně žáka. (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

Velmi důležitou otázkou pro rodiče nadaných dětí v předškolním věku je bezesporu výběr vhodné základní školy. Podle Havigerové (2011) se na základě dosavadních výzkumů ukazuje, že specializovaná péče o nadané je prospěšná. Nadané děti, které navštěvují školy se speciálním programem pak zpravidla dosahují lepších výsledků – ať už v testech inteligence či studijní úspěšnosti.

Škola má hned několik možností, jak ke vzdělávání nadaných žáků přistupovat. Jedná se především o urychlovací (akcelerace) či obohacující (enrichment) programy. (Mönks, Ypenberg, 2002)

„Akcelerací se rozumí urychlování školního procesu, pokud se prokáže, že dítěti tempo dané disciplíny nevyhovuje, že učivo zvládá mnohem rychleji.“ (Fořtík, Fořtíková, 2007, s. 46) Nejčastěji se jedná o předčasný nástup dítěte do školy či přeskokování ročníků (je možné, aby žák přeskočil celý ročník, popř. aby docházel pouze na určité hodiny do vyšších ročníků). Důležité je však zmínit, že tato forma akcelerace není vhodná pro každého a pokud rodič uvažuje o předčasném nástupu do školy, je třeba zvážit emoční stránku dítěte a jeho schopnost se sociálně adaptovat na nové prostředí mezi staršími dětmi. Další možností akceleračního programu je seskupování nadaných žáků – ať už v rámci dané třídy/předmětu, tak napříč věkovými skupinami (hovoří se o tzv. vertikálním seskupování – skupiny žáků z různých ročníků jsou vytvořeny na základě podobné úrovně nadání). (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

Obohacující programy jsou pak ty, které probírané učivo dále prohlubují a rozšiřují. Může se jednat o projektové vyučování, skupinové vyučování, samostudium či vynětí z běžné výuky. Ve spolupráci se speciálním pedagogem může docházet např. jedenkrát týdně k vyjímání nadaných žáků z běžné výuky. Žáci se účastní obohacujícího programu, na který při běžném vyučování není prostor. Určitou formou obohacujícího programu jsou rovněž gymnázia. (Havigerová, Křováčková a kol., 2011)

Tyto dva programy se mohou vzájemně prolínat a doplňovat. Ani jeden z nich není prokazatelně lepší, než ten druhý a oba mají své klady a zápory. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

V neposlední řadě se rovněž nabízí spolupráce školy se vzdělávacími centry, pedagogicko-psychologickými poradnami, školami vyššího stupně apod. Ke vzdělávání

nadaných žáků může škola využívat finanční dary od sponzorských organizací či např. finanční granty na základě vytvořených projektů k tomuto účelu. (Fořtík, Fořtíková, 2007)

3.2.3 Mimoškolní podpora nadaných

K podpoře nadaných (ale i jejich rodin) dochází i v mimoškolním prostředí. Podle Fořtíka, Fořtíkové (2007) může rodič nadaného dítěte proto zvážit následující možnosti:

1. Střediska volného času

Poskytují pestrou nabídku kroužků, táborů, víkendových pobytů, společných akcí apod.

2. Základní umělecké školy

V těchto institucích dochází zejména k rozvoji výtvarného, hudebního a pohybového talentu.

3. Neziskové organizace

- **Dětská mensa**

Nabízí různé volnočasové aktivity, podporuje matematicko-technické nadání. Organizuje letní tábory, kluby deskových her. Rovněž nabízí přehled existujících klubů nadaných dětí, se kterými jsou ve spolupráci.

- **Centrum nadání**

Nabízí rovněž volnočasové aktivity pro nadané, ale i další vzdělávání pedagogů, spolupracuje s poradnami, školami, předškolními zařízeními. Pořádají celostátní setkání rodin s nadanými dětmi. Oproti Mense nevyžaduje ke členství IQ test.

4. Zahraniční stáže a stipendia

Vhodné především pro starší jedince. Existují možnosti studia v zahraničí, využití různých fondů a nadací pro stipendia.

5. Soutěže a olympiády

Účast nadaných na olympiádách rozličného charakteru (přírodovědeckého či humanitního zaměření)

6. Psychologické poradny

Mimo samotnou identifikaci nadání poskytují i možnosti pravidelných konzultací a mohou také sloužit jako profesní poradce.

7. Internetové kurzy

V dnešní době je možné k rozšíření vzdělání využít i možnosti online kurzů.

8. Vzdělávací tisk a média

Rozvíjet nadání je samozřejmě možné i pomocí literatury a samostudia.

PRAKTICKÁ ČÁST

K výběru tématu této bakalářské práce autorku motivovaly osobní zkušenosti se setkáním s pedagogy, kteří o problematice nadaných dětí neměli ponětí, př. k individuální práci s nadanými dětmi zaujímali negativní postoj. Důvody, proč je potřeba se nadaným dětem věnovat byly podrobně rozepsány v teoretické části této práce. V praktické části autorka představí navrhnuté metodické listy pro práci s nadanými dětmi předškolního věku a na základě rozhovoru s učitelkami, které se problematice nadaných věnují, posoudí jejich vhodnost.

Přínos této bakalářské práce spatřuje autorka ve vypracování metodických listů, které budou moci pedagogové mateřských škol využívat pro svou individuální práci s nadanými dětmi, případně jim mohou posloužit jako zdroj inspirace k jejich další činnosti.

4 METODOLOGIE VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

V této části bakalářské práce se autorka věnuje stanovení hlavních a dílčích cílů, formulaci výzkumných otázek, seznámením s použitou metodologií výzkumu a nastíněním jeho samotného průběhu.

4.1 Cíle a výzkumné otázky

Při stanovení výzkumných cílů vycházela autorka z dělení podle Maxwella (2005), který rozlišuje tři typy cílů: intelektuální, praktický a personální.

Intelektuálními cíli se rozumí takové cíle, které nějakým způsobem pomohou rozšířit odborné poznání. Praktické cíle směřují k praktickému využití výsledků bádání. V personálních cílech pak výzkumník zpravidla řeší, jakým způsobem ho práce na daném výzkumu obohatí. (Maxwell, 2005)

Podle Švaříčka a Šed'ové (2007) je žádoucí, aby si výzkumník stanovil více typů cílů, které budou ve vzájemné synergii.

Hlavní cíl: Navrhnout metodické listy pro rozvoj matematicko-logického/jazykového/přírodovědného nadání u nadaných dětí předškolního věku a posoudit jejich vhodnost pro prostředí mateřské školy.

Dílčí cíle:

- **Intelektuální cíl**

Prozkoumat možnosti, jak dále rozvíjet intelektové nadání u předškolních dětí v prostředí běžné mateřské školy.

- **Praktický cíl**

Vytvoření metodických listů podporující určité typy nadání u předškolních dětí.

- **Personální cíl**

Autorka pracovala v mateřské škole s projektem na podporu nadaných dětí a je v jejím osobním zájmu se problematikou nadaných dětí dále zabývat.

Výzkumné otázky

- Jaký je přínos metodických listů zpracovaných v této bakalářské práci pro pedagogy mateřských škol?
- Jak hodnotí učitelky navržené metodické listy pro práci s nadanými dětmi?
- Jakým způsobem je možné metodické listy dále využívat pro práci s nadanými dětmi?

4.2 Metody výzkumu

V této části se autorka práce věnuje popisu metodického rámce praktické části. Vysvětlí tak důvody výběru daných metod a postupů a současně popíše i průběh svého výzkumu.

4.2.1 Kvalitativní výzkum

Pro účely této bakalářské práce si autorka zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Podle Švaříčka a Šed'ové je *„kvalitativní přístup proces zkoumání jevů a problémů v autentickém prostředí s cílem získat komplexní obraz těchto jevů založený na hlubokých datech a specifickém vztahu mezi badatelem a účastníkem výzkumu. Záměrem výzkumníka provádějícího kvalitativní výzkum je za pomoci celé řady postupů a metod rozkryt a reprezentovat to, jak lidé chápou, prožívají a vytvářejí sociální realitu.“* (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007, s. 17)

Creswell (1998) se o kvalitativnímu výzkumu vyjadřuje následovně: *„Kvalitativní výzkum je proces hledání porozumění založený na různých metodologických tradicích zkoumání daného sociálního nebo lidského problému. Výzkumník vytváří komplexní, holistický obraz, analyzuje různé typy textů, informuje o názorech účastníků výzkumu a provádí zkoumání v přirozených podmínkách.“* (Creswell, 1998 cit. podle Hendl, 2005, s. 50)

Glaser a Corbinová (1989) naproti tomu za *„kvalitativní výzkum považují jakýkoliv výzkum, jehož výsledků se nedosahuje pomocí statistických metod nebo jiných způsobů kvantifikace“* (Glaser, Corbin, 1989 cit. podle Hendl, 2005, s. 50).

Na základě těchto definic a vzhledem ke stanoveným cílům a výzkumných otázk se autorka přiklonila právě k metodám kvalitativního výzkumu. Podstatou výzkumu této bakalářské práce není shromáždění statistických výsledků, ale odhalení kvality zkoumaného

jevu – v tomto případě tedy kvality zpracovaných metodických listů pro budoucí využití pedagogů v praxi.

4.2.2 Metodologie sběru dat

Jako metodu sběru dat si autorka zvolila formu hloubkového rozhovoru, konkrétně pak rozhovor polostrukturovaný.

Hloubkový rozhovor

Rozhovor je klasickou metodou spojovanou s kvalitativním výzkumem. Švaříček a Šed'ová jej definují jako „*nestandardizované dotazování jednoho účastníka výzkumu zpravidla jedním badatelem pomocí několika otevřených otázek.*“ (Švaříček, Šed'ová a kol., 2007, s. 159)

Zpravidla se dělí na rozhovor polostrukturovaný a nestrukturovaný. Při polostrukturovaném rozhovoru má badatel již předem připravená témata, případně otázky, na které se bude chtít dotazovaného v průběhu rozhovoru zeptat. Nestrukturovaný rozhovor vychází z jedné předem připravené otázky. Badatel se účastníka výzkumu doptává na základě sdělených informací při rozhovoru. Nestrukturovaný rozhovor bývá také nazýván rozhovorem narativním. (Švaříček, Šed'ová, 2007)

Výzkumný soubor

Při výběru respondentů se autorka orientovala podle zkušeností s nadanými dětmi v předškolním věku. Vybranými účastníky byly učitelky působící v mateřské škole situované v centru Ostravy. Mateřská škola má dvě homogenní třídy – třídu pro mladší děti ve věku 3-4 let a třídu pro starší děti ve věku od 5-7 let. Mateřská škola se inspirovala programem „Začít spolu“ a učitelky při své řízené pedagogické činnosti často využívají principů práce v centrech aktivit.

Od roku 2016 se učitelky v mateřské škole věnují problematice nadaných dětí. Pravidelně se účastní seminářů (např. Mensa NTC learning, Podporujeme nadané děti pro budoucnost, Vzdělávání nadaných dětí apod.), školení pedagogů, setkávání koordinátorů nadání apod. Školu každoročně navštěvuje psycholog, který na základě psychologických testů nominuje nadané děti. Mateřská škola rovněž spolupracuje s MENSOU ČR a nabízí dětem starším 5 let testování IQ. Pro nadané děti pak škola nabízí volnočasovou aktivitu – tzv. Klub

nadaných dětí. Dalšími volnočasovými aktivitami jsou: šachy, angličtina, sbor, judo a pohybový kroužek.

Mateřská škola využívá dotace města Ostravy „Program na podporu vzdělávání a talentmanagementu na území statutárního města Ostravy“. Tyto finance jsou pak využity k rozvoji nadání – pořádání exkurzí pro děti, financování speciálních programů, ale také na nákup nových pomůcek – robotické včely, atlasy, encyklopedie, mikroskopy, foťáky, modely lidského těla, experimentální sady, výzkumné sady, odbornou literaturu apod.

Průběh rozhovoru

Rozhovor s učitelkami probíhal ve dvou fázích. V první části rozhovoru se autorka zabývala otázkou, jak samy učitelky rozvíjí nadání u předškolních dětí. V druhé části rozhovoru se pak přistoupilo k rozboru metodických listů jako takových.

Učitelky byly s tématem BP a jejími cíli obeznámeny předem. Metodické listy společně s orientačně navrženými otázkami jim byly zaslány měsíc před uskutečněním samotného rozhovoru. V první fázi rozhovoru jim byla položena otázka: **„Jak byste podpořila a dále rozvíjela nadané dítě ve Vaší třídě?“**

Tato otázka byla poté ještě následně specifikována na:

- Jak z pozice učitelky podporovat a rozvíjet nadání?
- Jakou individuální činnost byste zvolila pro rozvoj nadání?
- Na co je vhodné se zaměřit při rozvoji nadání?
- Jak byste konkrétně rozvíjela jazykové nadání/přírodovědné nadání/matematicko-logické nadání?

Hlavní otázka druhé fáze zněla: **„Jak byste zhodnotila mnou vypracované metodické listy pro rozvoj nadání u předškolních dětí?“**

Pro zhodnocení mohly respondentky využít autorkou tato navržená kritéria:

- Přišly Vám adekvátní k věku dětí?
- Byly podle Vás použity vhodné metody a prostředky?
- Byly v metodických listech procvičeny dovednosti a znalosti, které je potřeba u nadaných dětí rozvíjet?

- Chybělo Vám v metodických listech něco?
- Jaký je Váš názor na navazující aktivity k metodickým listům?

4.2.3 Metodologie analýzy dat

K analýze rozhovorů si autorka zvolila metodu otevřeného kódování.

Otevřené kódování

Tento druh analýzy se velice často užívá právě pro potřeby kvalitativního výzkumu. Jedná se o techniku, při které se sekvence textu rozbije na jednotky a těm se následně přiřadí nová pojmenování – kódy. (Strauss, Corbin, 1999)

Vlastní průběh analýzy a interpretace dat

Při analýze dat postupovala autorka následujícím způsobem: rozhovory doslovně přepsala a následně je očistila od nespisovných výrazů, výplňových slov, opakujících se výroků apod. Z takto očištěného textu vybrala relevantní části pro výzkum. První část rozhovoru se pro zodpovězení výzkumných otázek ukázala jako bezpředmětná. Autorka se však domnívá, že i v této části rozhovoru zazněly informace, které by pedagogům mohly pomoci při jejich pedagogické činnosti s nadanými dětmi. Proto tuto část rozhovoru přiložila k bakalářské práci jako přílohu pod názvem Příloha č. 2.

Zbýlý text poté rozbila na segmenty, kterým podle kontextu přiřadila jednotlivé kódy. Veškeré kódy si autorka vypsala a stručně je definovala. Pro lepší analýzu a interpretaci dat se autorka rozhodla kódy rozdělit do čtyř kategorií. Za využití techniky „vyložení karet“ jednotlivé kategorie popsala a vysvětlila důvody tohoto rozdělení.

5 VLASTNÍ VÝZKUM

V kapitole „Vlastní výzkum“ autorka představí navržené metodické listy, které mají sloužit k rozvoji matematicko-logického, jazykového a přírodovědného nadání u talentovaných dětí v předškolním věku.

Metodický list č. 1 – Planety

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Rozvíjet u dítěte zájem o poznání a vědu; zjistit, jaké má dítě znalosti v daném tématu; ověřit si a procvičit početní dovednosti dítěte

Očekávané výstupy: Dítě určí správný počet jednotlivých planet a výsledek vyznačí do příslušného rámečku

Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlování, kladení otázek, rozhovor, názorně demonstrační – předvádění činnosti, prohlížení obrázků, praktické – samostatná činnost dítěte

Pomůcky: Pracovní list, psací potřeby, encyklopedie

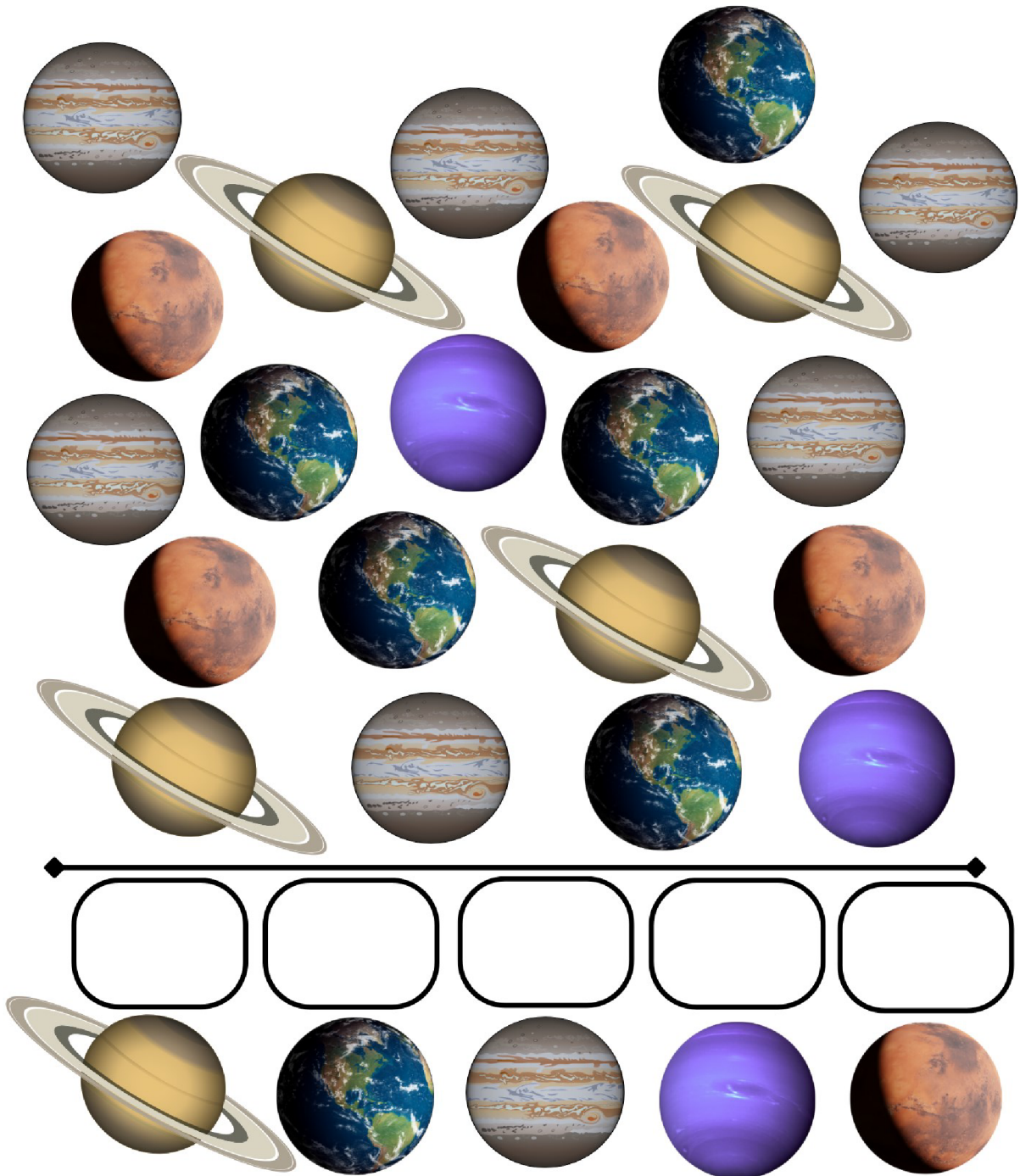
Metodický postup: Dítěti přečteme zadání pracovního listu a ověříme si, zda mu rozumí. Následně jej necháme pracovat samostatně. Na otázku, jestli má počítat i planety pod čarou, odpovídáme opětovným přečtením zadání. Dítě by je správně započítat mělo, ale nenabádáme jej k tomu a necháme ho pracovat samostatně.¹

Po splnění pracovního listu můžeme navázat dalšími aktivitami – s dítětem vedeme rozhovor o Vesmíru a planetách, zjišťujeme, jaké jsou jeho znalosti v daném tématu a ty podle zájmu dítěte dále rozvíjíme. Také můžeme dítě požádat, aby našlo knihu, ve které se planety objevují, následně si ji prohlédnout, porovnat planety v knize a na pracovním listě apod.

¹ Inspirováno dle <https://msvarenska.cz/projekt-talentik/>

Planety

Spočítej všechny planety a správný počet vyznač do rámečku.

Obrázek č. 2 – Pracovní list „Planety“

Metodický list č. 2 – Příběh

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Rozvíjet kreativní myšlení a jazykové schopnosti dítěte (verbální dovednosti)

Očekávané výstupy: Dítě se vyjadřuje v celých větách, jeho příběh je srozumitelný a logicky poskládaný

Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlování, rozhovor, kladení otázek

Pomůcky: Pracovní list, časovač

Metodický postup: Dítěti přečteme zadání a ujistíme se, že mu rozumí. Stanovíme časový limit (hodiny, časovač, přesýpací hodiny aj.) a po jeho uplynutí si necháme příběh dítětem převyprávět. Následně vedeme s dítětem rozhovor o jeho příběhu.

Všimáme si především slovní zásoby, složitosti vět, nápaditosti příběhu, koheze a koherence apod.

Příběh

Prohlédni si obrázky a pokus se z nich vymyslet vlastní příběh.

Obrázek č. 3 – Pracovní list „Příběh“

Metodický list č. 3 – Stíny

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Procvičit prostorovou orientaci dítěte, rozvíjet zájem o přírodu a vědecké bádání

Očekávané výstupy: Dítě spojí list s jeho správně otočeným stínem

Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlování, kladení otázek, rozhovor; názorně demonstrační – předvádění činnosti, prohlížení obrázků, praktické – samostatná činnost dítěte

Pomůcky: Pracovní list, psací potřeby, encyklopedie

Metodický postup: Dítěti nejdříve přečteme zadání pracovního listu a ověříme si, zda úkolu rozumí. Pokud si dítě neví rady, snažíme se mu pomoci kladením vhodných otázek.

Následně se dítěte můžeme zeptat, jestli mu listy z PL připomínají ty skutečné a dále vést rozhovor na toto téma. Při tom můžeme pracovat s encyklopedickým materiálem – dítě se pokusí dané téma vyhledat, prohlížet si obrázky, porovnat je. Pokud je to možné, může dítě pracovat s živými listy – prohlížet si je pod lupou, zkoumat strukturu listu pomocí techniky frotáže apod.

Stíny

Spoj list s jeho stínem.

Obrázek č. 4 – Pracovní list „Stíny“

Metodický list č. 4 – Tvary

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Zjistit, jaká je úroveň dítěte ve vnímání opakujících se symbolů (posloupnosti); ověřit si, jestli dítě rozezná a pojmenuje geometrické tvary

Očekávané výstupy: Dítě pojmenuje geometrické tvary na obrázku, správně doplní řadu

Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlování, kladení otázek, rozhovor; názorně demonstrační – předvádění činnosti; praktické – samostatná činnost dítěte

Pomůcky: Pracovní list, psací potřeby

Metodický postup: Přečteme dítěti zadání a ujistíme se, jestli jej chápe. Jedná se o složitější úkol, proto by bylo vhodné si s dítětem společně doplnit první řádek. Poté ho necháme pracovat samostatně. V případě, že si neví rady, snažíme se ho vhodnými otázkami nasměrovat správným směrem.

Návaznými aktivitami mohou být: pojmenování tvarů, vyjmenování a kreslení dalších tvarů, které zná, rytmizace řady (Kdyby kruh znamenal tlesknutí rukama a čtverec plesknutí do kolen, jak bys tento řádek zahrál?)

Tvary

posloupnost

Doplň řadu. Tvar, který má následovat, nakresli do bílého pole.

Row 1: Blue square, yellow circle, blue square, yellow circle, blue square. [White rounded rectangle]

Row 2: Yellow circle, blue square, blue square, yellow circle, blue square, blue square. [White rounded rectangle]

Row 3: Blue square, yellow circle, green triangle, blue square, yellow circle, green triangle. [White rounded rectangle]

Row 4: Green triangle, yellow circle, green triangle, blue square, green triangle, yellow circle, green triangle, blue square. [White rounded rectangle]

Row 5: Green triangle, red triangle, blue square, yellow circle, green triangle, red triangle, blue square, yellow circle. [White rounded rectangle]

Obrázek č. 5 – Pracovní list „Tvary“

Metodický list č. 5 – Souhvězdí 1

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Rozvíjet logické myšlení u dítěte

Očekávané výstupy: Dítě spojí souhvězdí jedním tahem, projevuje zájem o poznatky o Vesmíru

Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlení, rozhovor, kladení otázek; názorně demonstrační – ukázka řešení úlohy; praktické – řešení logických úloh

Pomůcky: Pracovní listy, psací potřeby

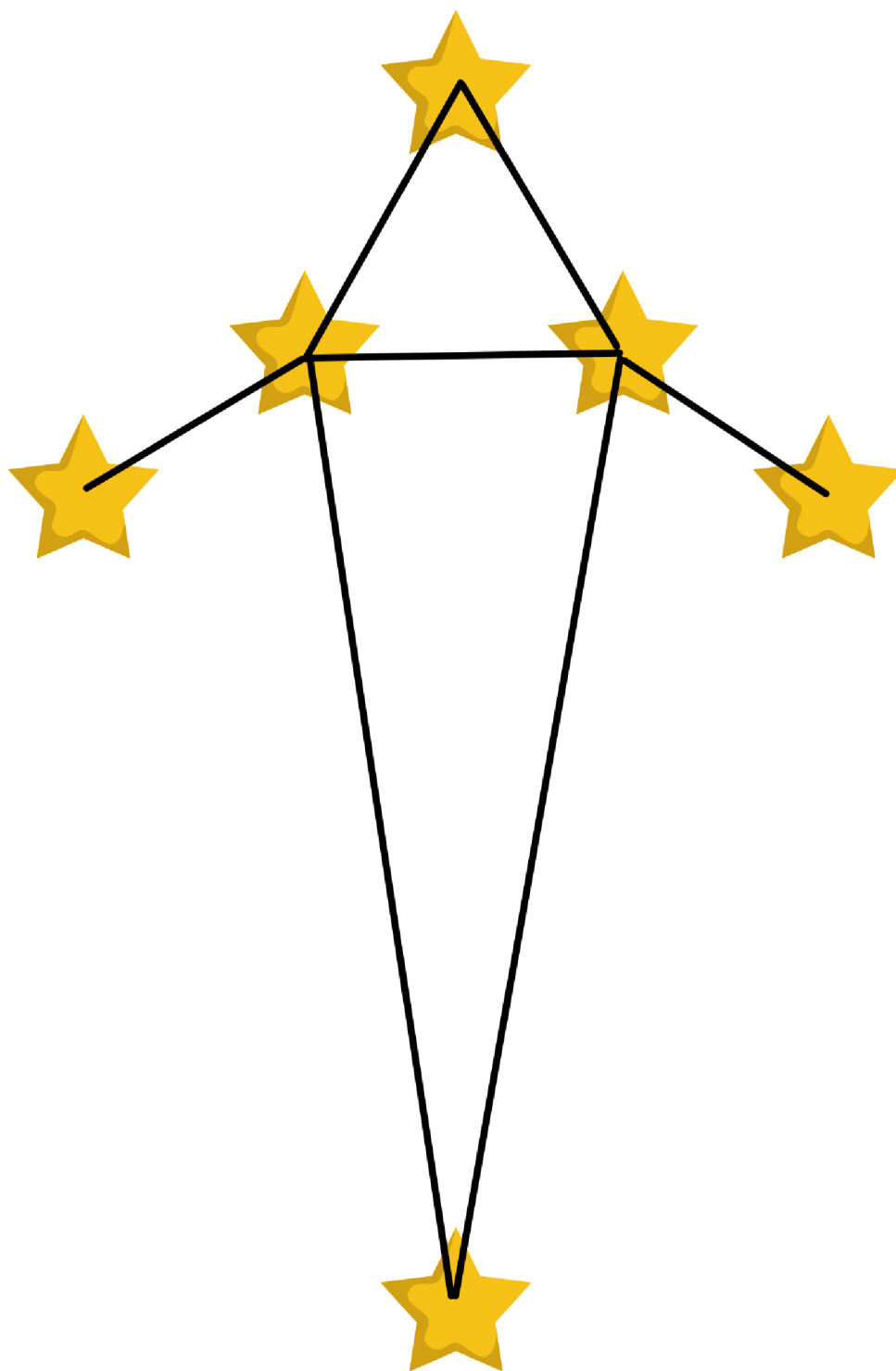
Metodický postup: Dítěti ukážeme dva obrázky – obrázek č. 6 a obrázek č. 7. Vysvětlíme, že úkolem je hvězdy spojit jedním tahem tak, aby z obrázku č. 6 vznikl obrázek 7. Ověříme si, jestli dítě rozumí tomu, co znamená „jedním tahem“. Jeden z úkolů si můžeme vypracovat společně, poté už necháme dítě pracovat samostatně. Některé úlohy mají více možných řešení, proto dítě nabádáme k nalezení i jiných cest (popř. porovnáváme s výsledkem jiného dítětem).²

Následně s dítětem můžeme vést rozhovor na téma Vesmír.

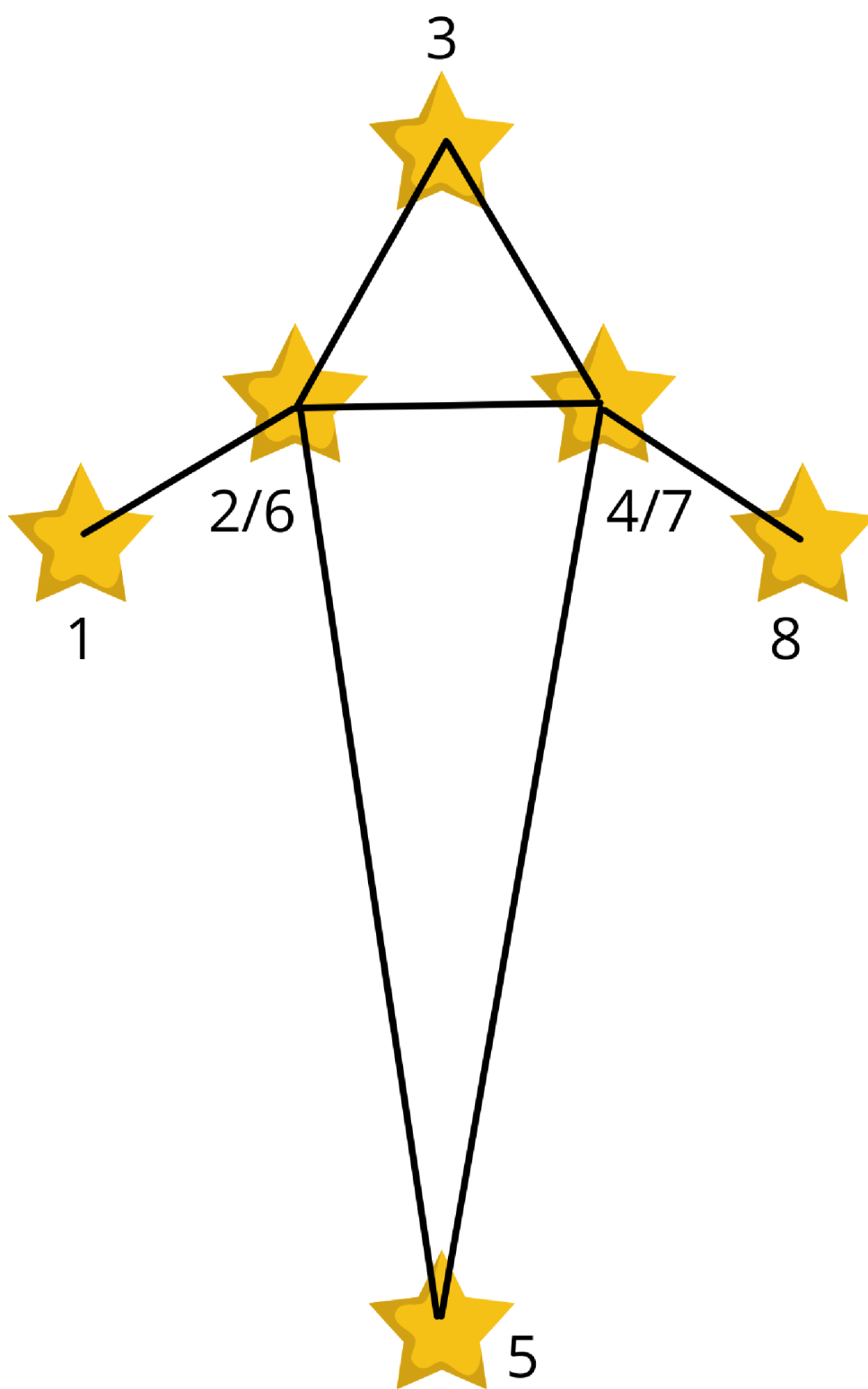
² Pracovní listy ze souboru „Souhvězdí 1“ byly inspirovány počítačovou hrou Dragon age: Inquisition (Bioware, 2014 [software]). Zbylé pracovní listy k této aktivitě jsou přiloženy jako Příloha č. 1 na konci bakalářské práce.

Obrázek č. 6 – První část pracovního listu „Souhvězdí 1“

Obrázek č. 7 – Druhá část pracovního listu „Souhvězdí 2“

Obrázek č. 8 – Řešení pracovního listu „Souhvězdí 1“

Metodický list č. 6 – Souhvězdí 2

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Rozvíjet paměťové schopnosti dítěte, rozvíjet prostorovou orientaci dítěte

Očekávané výstupy: Dítě propojí hvězdy podle předlohy

Organizační formy: Individuální

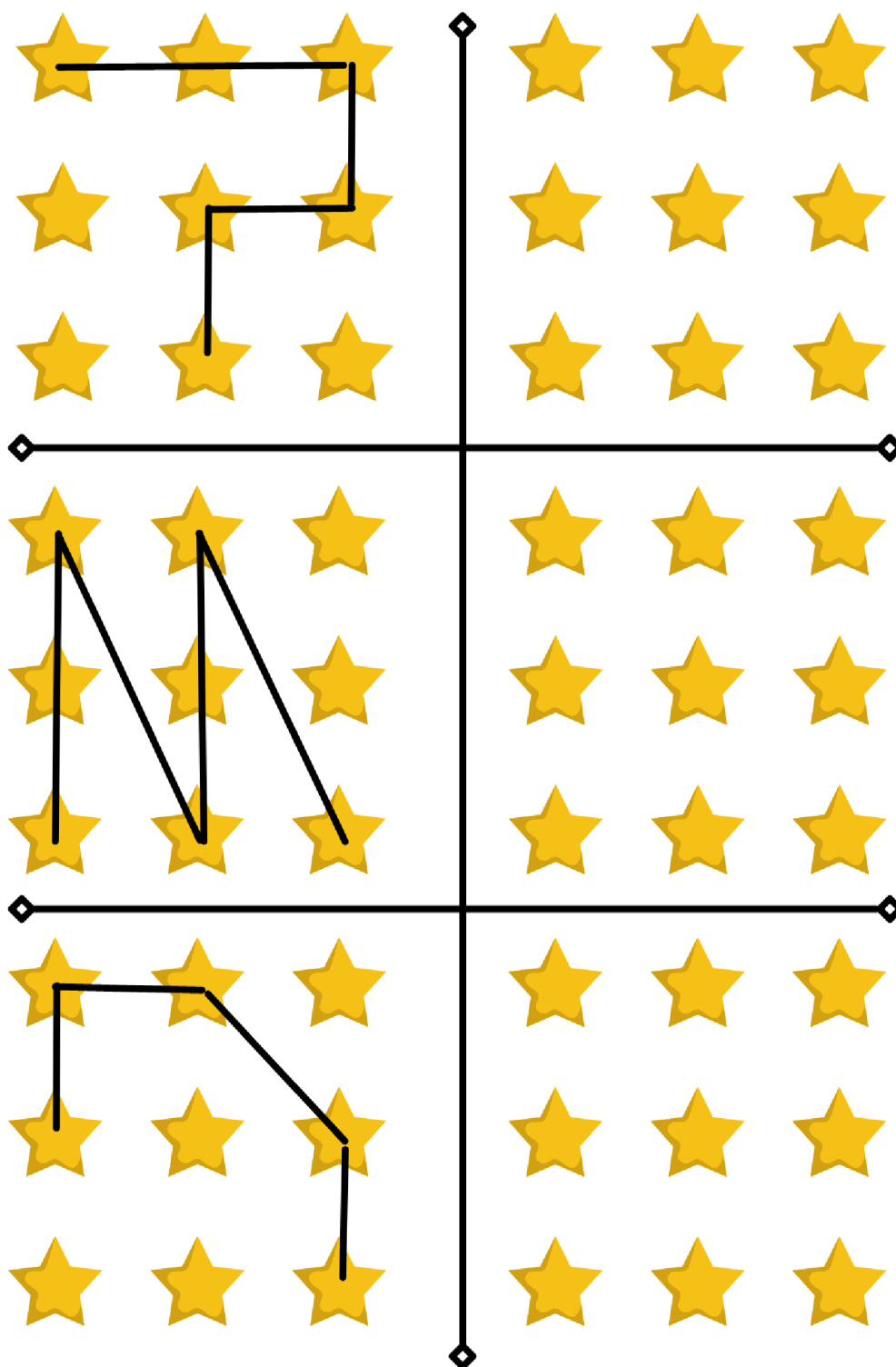
Výukové metody: Slovní – vysvětlení, rozhovor, kladení otázek; názorně demonstrační – nácvik řešení logické úlohy; praktické – řešení logických úloh

Pomůcky: Pracovní listy, psací potřeby, časovač

Metodický postup: Dítěti ukážeme pracovní list a přečteme zadání. Ujistíme se, že mu rozumí a společně si můžeme vyzkoušet první úkol. Poté jej už necháme pracovat samostatně. Dítěte se poté můžeme zeptat, jestli mu obrázky něco připomínají a tento rozhovor pak dále rozvíjet.

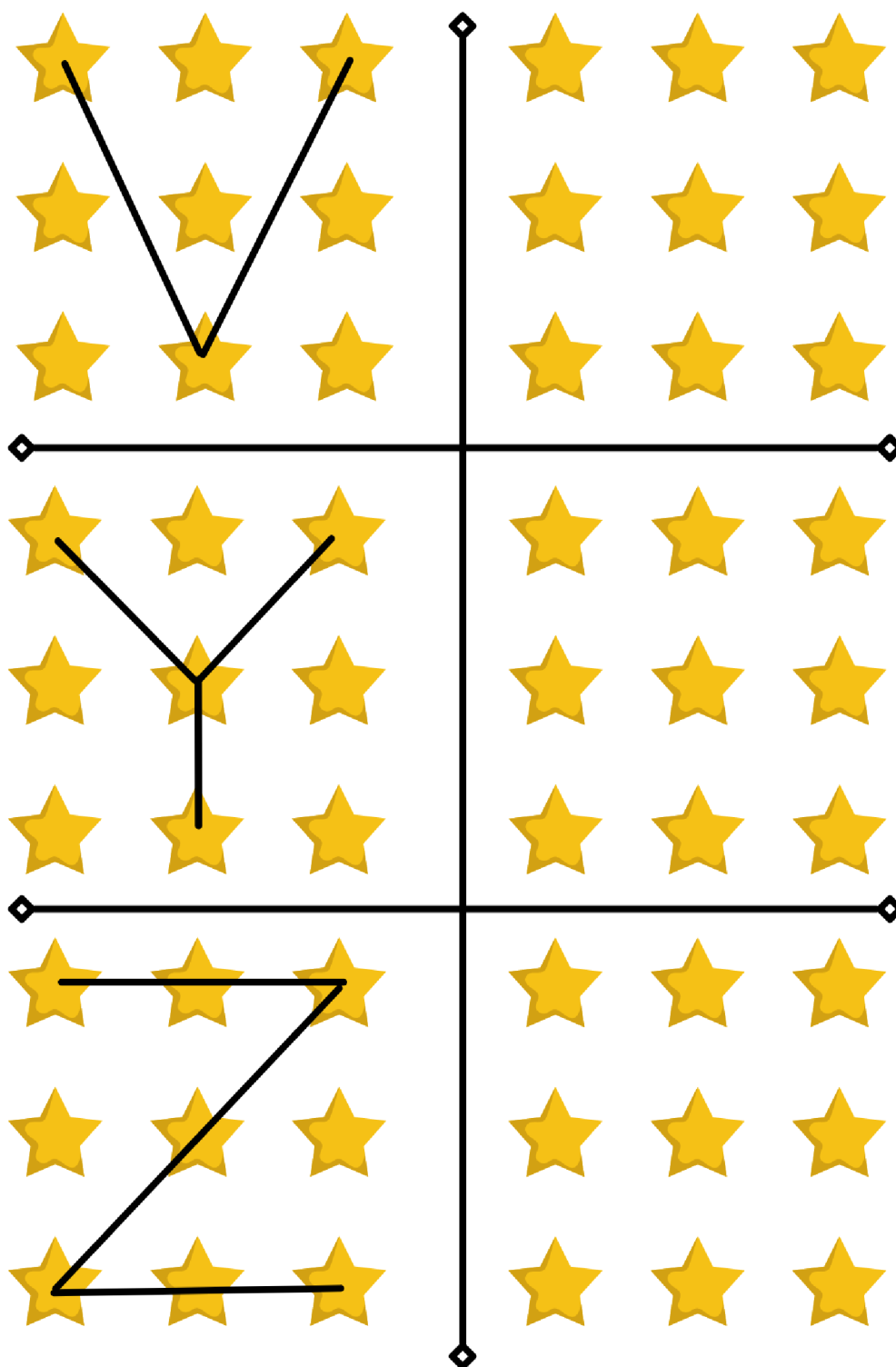
Pokud by tento úkol byl pro dítě příliš jednoduchý, můžeme mu výchozí obrázek předložit pouze na určitou dobu a dítě pak bude muset obrázek překreslit z paměti.

Spoj hvězdy podle předlohy v levém sloupci.

Obrázek č. 9 – Pracovní list „Souhvězdí 2“ verze 1

Spoj hvězdy podle předlohy v levém sloupci.

Obrázek č. 10 - Pracovní list „Souhvězdí 2“ verze 2

Metodický list č. 7 – Herbář

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Utvářet pozitivní vztah k přírodě a bádání, rozvíjet zájmy dítěte

Očekávané výstupy: Dítě projevuje zájem o přírodu, pracuje podle instrukcí

Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlení, rozhovor, kladení otázek; názorně-demonstrační – pozorování, předvádění; praktické – tvorba herbáře

Pomůcky: Rostliny, atlas rostlin, psací potřeby, papíry

Metodický postup: Při pobytu venku nasbíráme s dětmi rostliny. Následně je protřídíme a necháme vylisovat. Poté rostliny nalepíme na prázdné archy papíru. Názvy rostlin vyhledáváme v atlase a popíšeme. Všechny činnosti provádí dítě pod dohledem učitelky samo.

Vycházíme ze zájmů dítěte. Nemusíme nutně vytvářet herbář. Dítě může mít k dispozici fotoaparát a při pobytu venku fotit např. hmyz a ten následně vyhledávat a kategorizovat.

S dítětem vedeme rozhovor na téma bádání, zjišťujeme jeho poznatky o přírodě a následně je prohlubujeme.

Metodický list č. 8 – Puzzle

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Položit základy a dále rozvíjet prostorovou orientaci dítěte

Očekávané výstupy: Dítě najde a spojí správné dvojice

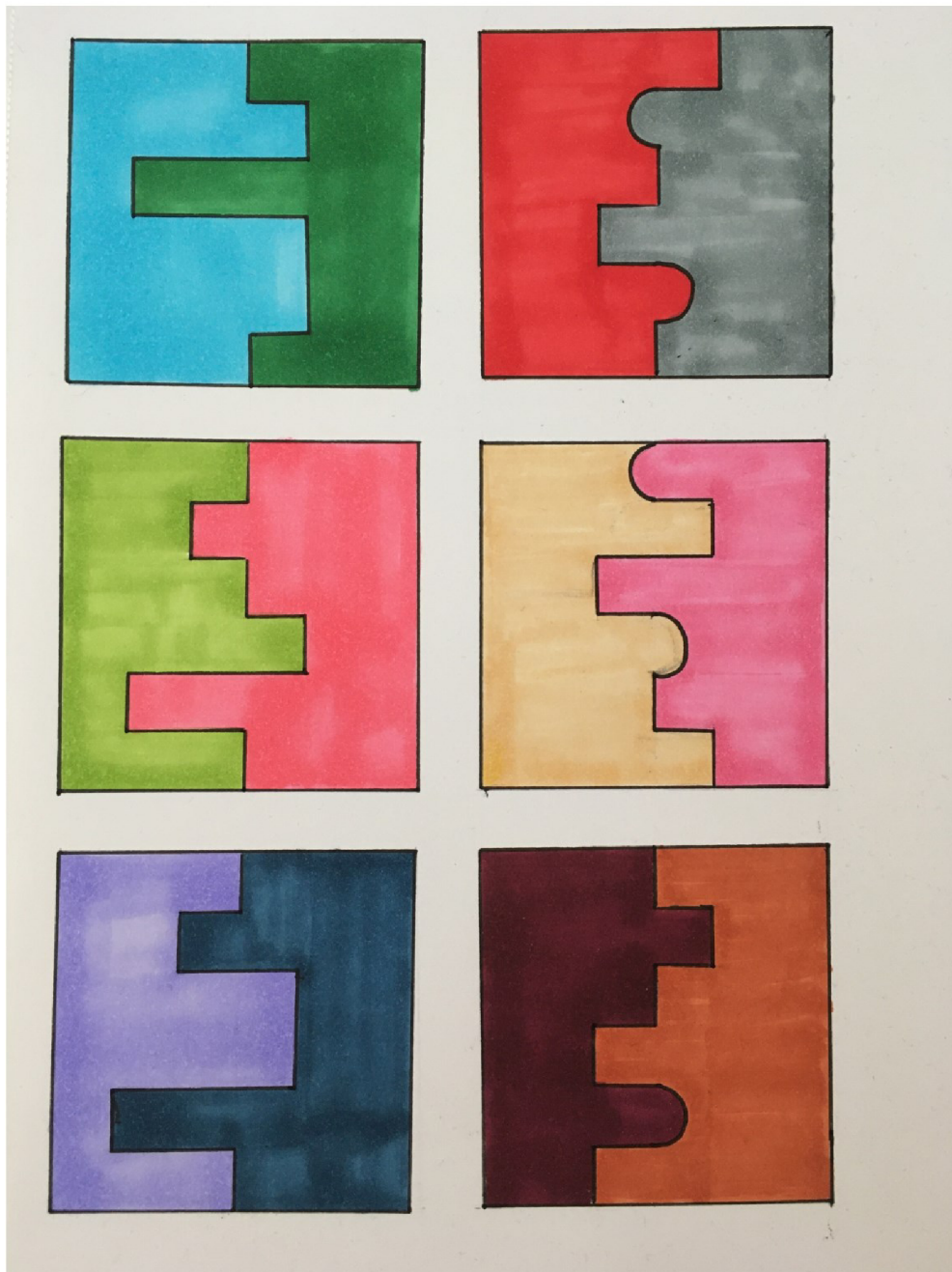
Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlení, rozhovor; praktické – samostatná činnost dítěte

Pomůcky: 2x pracovní list (1 – pracovní list, 2 – nastříhané tvary), psací potřeby

Metodický postup: Dítěti přečteme zadání, ujistíme se, že mu rozumí a necháme jej samostatně pracovat. V případě, že si neví rady, ukážeme mu nastříhané tvary a necháme jej s nimi manipulovat.

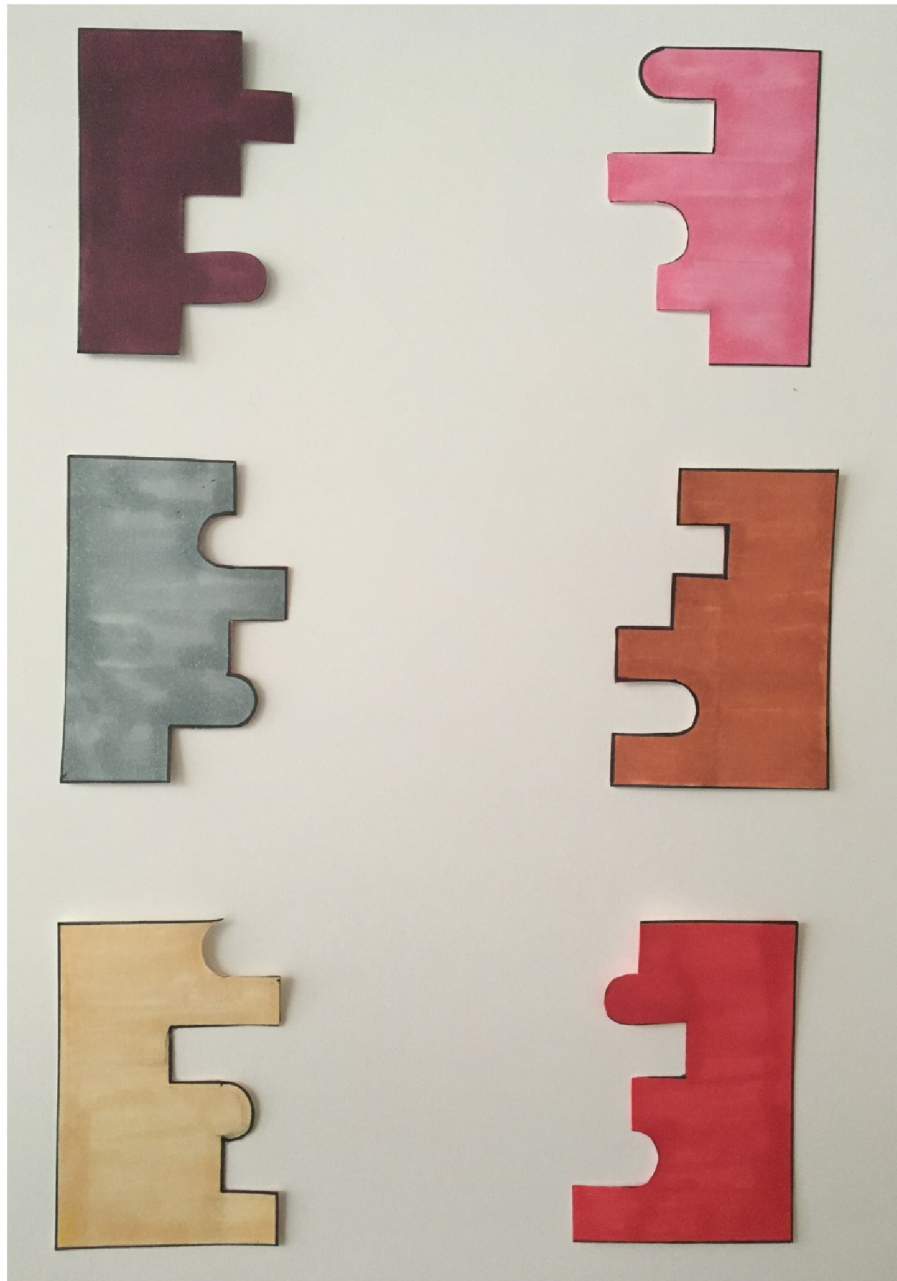
Puzzle

Obrázek č. 11 – Řešení pracovních listů „Puzzle“

Puzzle

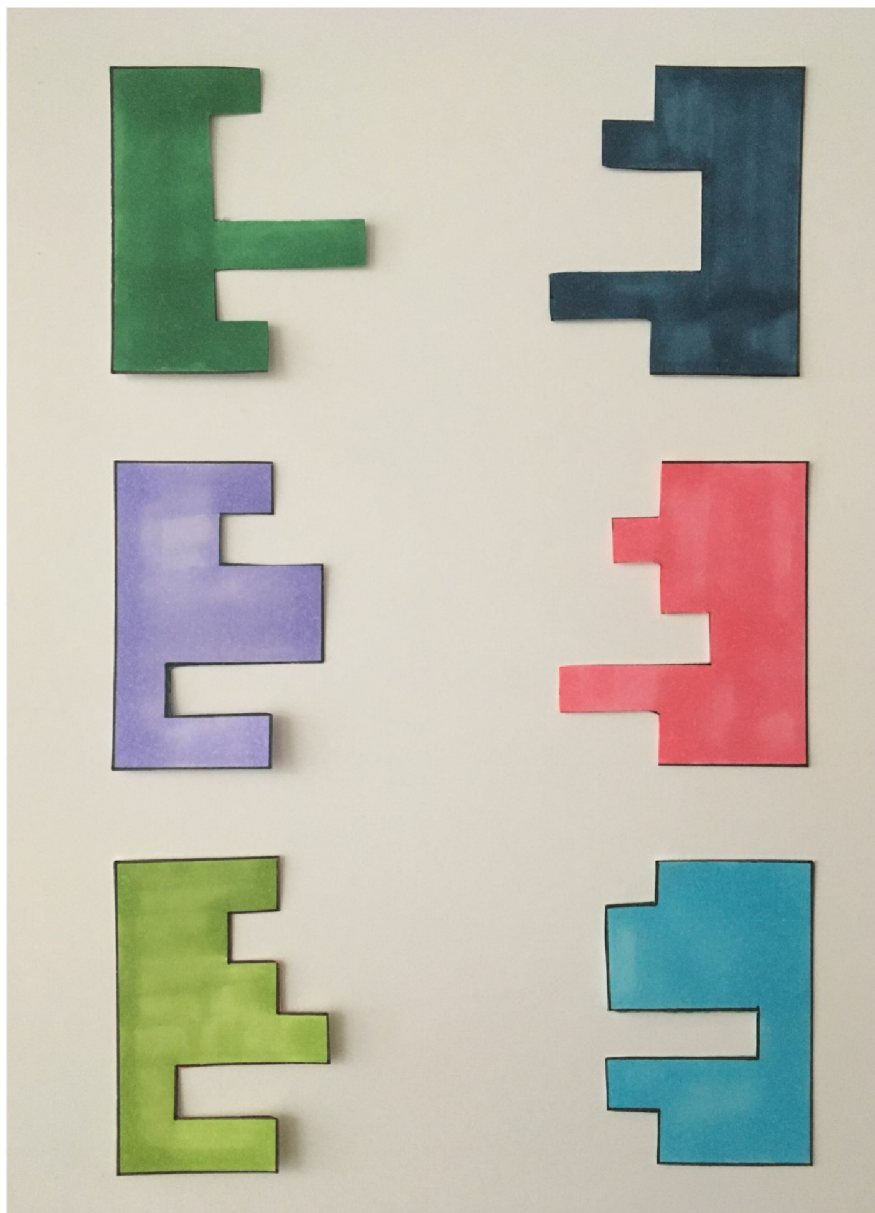
Spoj části, které patří k sobě.

Obrázek č. 12 - Pracovní list „Puzzle“ verze 1

Puzzle

Spoj části, které patří k sobě.

Obrázek č. 13 – Pracovní list „Puzzle“ verze 2

Metodický list č. 9 – Růst rostliny

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Rozvíjet u dítěte základy programování, podporovat zájem o přírodu, ověřit si přírodovědné znalosti dítěte a úroveň jeho chronologického myšlení

Očekávané výstupy: Dítě správně naprogramuje robotickou hračku Bee-bot, chronologicky seřadí obrázky

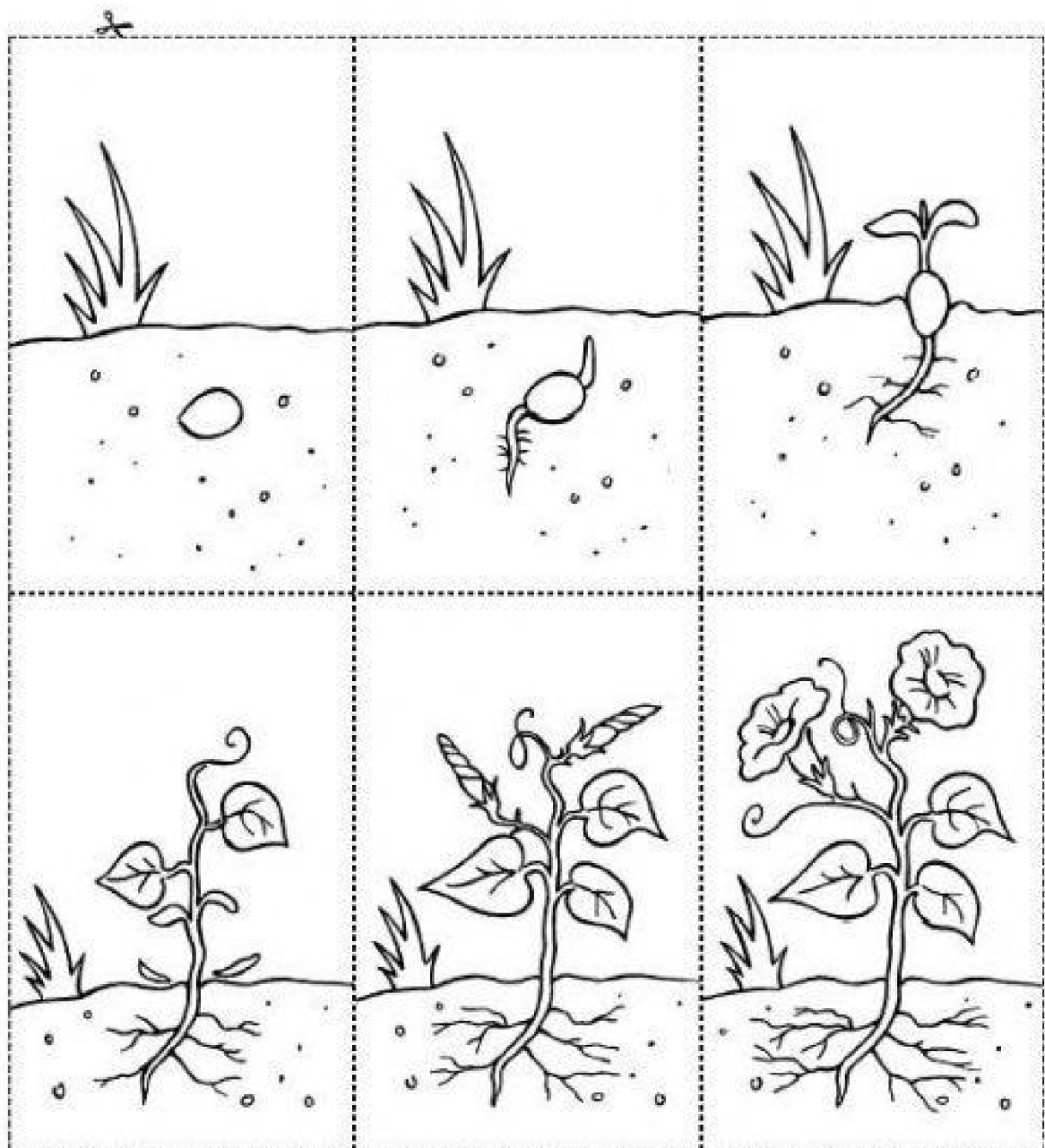
Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlení, rozhovor, kladení otázek; praktické – samostatná činnost dítěte

Pomůcky: Bee bot, průhledná podložka pro Bee bot, nastříhané kartičky růstu rostliny

Metodický postup: Nastříhané kartičky různorodě rozmístíme pod průhlednou podložku. Dítěti vysvětlíme, že jeho úkolem je naprogramovat Bee bota tak, aby projel všechny obrázky podle toho, jak mají jít správně za sebou. Dítě necháme samostatně pracovat, pozorujeme jeho počínání, pracujeme s chybou.

S dítětem můžeme posléze vést rozhovor na téma růst rostlin – co rostliny potřebují k růstu, k čemu slouží kořeny atd.

Obrázek č. 14 – Obrázky pod podložku k pomůcce Bee-bot (In: *Pinterest* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/774124928553975/>)

Metodický list č. 10 – Slova

Věková skupina dětí: 5 let a více

Cíle (pro učitelku): Ověřit si, zda dítě ovládá počáteční písmena ve slovech; rozvíjet kreativitu dítěte, ověřit si jazykové schopnosti dítěte

Očekávané výstupy: Dítě vymyslí a nakreslí co nejvíce slov začínajících na určité písmeno

Organizační formy: Individuální

Výukové metody: Slovní – vysvětlení, rozhovor, kladení otázek; praktické – samostatná činnost dítěte

Pomůcky: Pracovní list, psací potřeby, jakýkoliv časovač

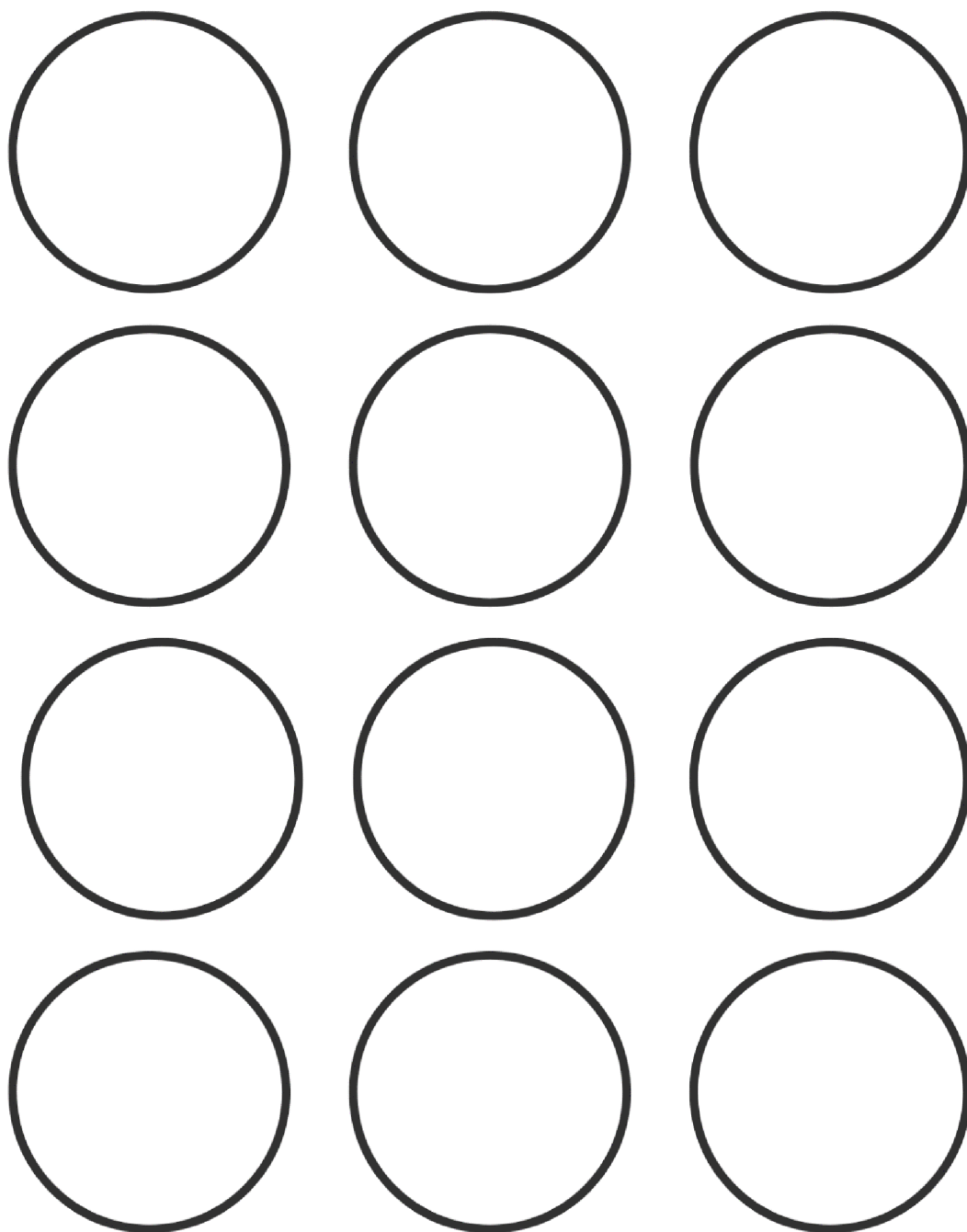
Metodický postup: Dítěti přečteme zadání pracovního listu a ujistíme se, že mu rozumí. Upozorníme, že na tento úkol bude mít vymezený čas a poté spustíme časovač (je vhodné, aby dítě mělo přehled o tom, kolik času mu zbývá – ideální jsou proto např. přesýpací hodiny).

Následně pracovní list s dítětem zkontrolujeme a provedeme zhodnocení celé aktivity – Bylo to pro něj jednoduché/složitě? Proč? Byl vymezený čas pro něj dostačující nebo by potřeboval více času či naopak méně?

Navazující aktivity mohou být: počítání slov, rytmižace, hledání rýmů, psaní slov (pokud dítě umí psát), vymýšlení příběhu aj.

Slova

Vymysli a nakresli co nejvíce slov začínajících na
písmeno

Obrázek č. 15 – Pracovní list „Slova“

6 ANALÝZA A INTERPRETACE DAT

Následující kapitola obsahuje analytický postup rozkódování rozhovorů a jejich následnou interpretaci. V závěru této kapitoly si autorka rovněž zodpoví na výzkumné otázky.

6.1 Analýza dat

V této části autorka nastiňuje analytický proces, který použila při dekodování rozhovorů. Součástí kapitoly je přehledná tabulka s názvy kódů a jejich popisem. Tato tabulka může čtenářům sloužit k lepšímu pochopení následného rozboru textu, který se v této podkapitole rovněž nachází.

6.1.1 Kódy a jejich definice

Kód	Popis
Kategorie: „Kladné zhodnocení“	
1. Pochvala	Pozitivní zpětná vazba bez výpovědní hodnoty
2. Odůvodnění kladného hodnocení	Zdůvodnění pozitivní zpětné vazby.
3. Využití do praxe	ML, který učitelky plánují využít.
4. Vyhovující aktivita	Aktivita, která rozvíjí schopnosti/dovednosti/vědomosti dítěte a je proto vhodné ji zařazovat.
5. Vyhovující náročná aktivita	Aktivita, která může být i pro nadané dítě náročná, ale splnitelná.
Kategorie: „Neutrální výroky“	
6. Upřesnění	Upřesňující informace k danému vyjádření.
7. Aktivita pro všechny	Aktivita, která je vhodná pro celou třídu.
8. Charakteristika	Charakteristika nadaného dítěte.
9. Spolupráce s rodiči	Aktivita vhodná ke spolupráci s rodiči.
10. Organizace	Organizace dne

11. Identifikace	Identifikace nadaného dítěte
Kategorie: „Inspirace“	
12. Podobná aktivita	Aktivita založena na stejném či podobném principu, kterou učitelky běžně využívají.
13. Převedení do praxe	Převedení aktivity z ML do jiného formátu než pracovního listu.
14. Vylepšení aktivity	Nápad na vylepšení aktivity.
15. Doplnující aktivita	Další nápad na navazující aktivitu k ML.
Kategorie: „Negativní zhodnocení“	
16. Nevhodná aktivita	Nevyhovující aktivita pro rozvoj nadaného dítěte
17. Odůvodnění kritiky	Zdůvodnění nevyhovující aktivity
18. Kritika	Negativní zpětná vazba
19. Oprava	Návrh na opravu ML

Tabulka č. 4 – Seznam kódů a jejich kategorií

6.1.2 Analýza rozhovoru

Druhá část rozhovoru byla autorkou rozčleněna podle příslušných metodických listů. Pro lepší přehlednost a následnou interpretaci seskupila autorka kódové segmenty do vytvořených kategorií. Výroky jednotlivých respondentů jsou od sebe barevně odlišeny.

Učitelka č. 1 – žlutá barva

Učitelka č. 2 – zelená barva

Učitelka č. 3 – šedá barva

Metodický list č. 1 – Planety

1) Kladné zhodnocení

- 1. Pochvala

„pracovní list planety se mi určitě líbí.“

- 2. Odůvodnění kladného hodnocení

„Líbilo se mi, že byla zmíněna možnost, že se dítě zeptá, jestli má počítat planety pod čarou – protože to se stává.“

„Mi se na tom líbí, že je ten pracovní list o planetách.“

„Ale na tomto se mi líbí, že to jsou planety, protože Vesmír je pro ty děti často zajímavý a lákavý a rády o něm mluví. Takže i to téma je super, že je může nějak dál motivovat nebo inspirovat.“

„Co se mi na tom pracovním listu líbilo asi nejvíc, tak je to, že je to pro ty děti vlastně chyták – že mají spočítat i ty planety pod čarou.“

„Téma Vesmír je takové vděčné a oblíbené téma a je fajn tady něco takového mít.“

- 3. Využití do praxe

„rozhodně bych něco takového s nimi zkusila a sledovala, jak se s tím poperou.“

„rozhodně si ten pracovní list zakládám.“

2) Neutrální výroky

- 6. Upřesnění

„Teď jsem i kvůli Numeráčkům (pozn. soutěž pro děti předškolního věku) zjistila, že zadání může být docela jasné, ale pro dítě tam můžou být ještě nějaké doplňující otázky.“

„Spousta početních pracovních listů má jednoduché, no prostě školkovské, obrázky – např. spočítej jablíčka v košíku nebo kolik draků vidíš na obrázku a podobně.“

Metodický list č. 2 - Příběh

1) Kladné zhodnocení

- 2. Odůvodnění kladného hodnocení

„u tohoto pracovního listu se mi líbí ta pestrost. Jsou tam různé věci – zvířata, počasí, a tak dále. Je to nějaký základ k tomu, aby dítě z toho mohlo vymyslet příběh. Taky se mi líbily přesýpací hodiny nebo časovač. Dítě má přehled, kolik mu zbývá času, aby si to mohlo nacvičit. Je tam nějaký limit.“

„mi se líbila ta jednoduchost těch obrázků. Na jednom obrázku není víc věcí, které by děti mohly mást a nevěděly by, co s tím. Taky si myslím, že jim to dává víc prostoru s tím pracovat.“

„tohle je rozhodně něco, co je super s dětmi trénovat. Hodně dětí má problém se vůbec nějak vyjádřit.“

- 4. Vyhovující aktivita

„Proto si myslím, že tento pracovní list je super a je dobré na této dovednosti s dětmi pracovat. Ukázat jim, jak to převyprávět vlastními slovy, jak by takový příběh mohl vypadat.“

„Je dobré zrovna tohle s dětmi trénovat, protože jejich vyjadřovací schopnosti, pokud se teda netrénují, bývají často špatné.“

„Taky si myslím, že to určitě rozvíjí kreativitu a fantazii.“

2) Neutrální výroky

- 6. Upřesnění

„Když si vezmeme obrázkové kartičky, např. se zvířátky, tak děti často opakují, že jedno zvířátko potkalo druhé, a tak je to až do konce příběhu.“

„Není to jen o tom, že „přšelo a ptáček zaklepal na okno babičky“. Ale aby se děti snažily to rozvinout ještě dál.“

„Vlastně jenom vyjmenují, co na tom obrázku vidí a tím to hasne. Takže se postupně dostávat od vyjmenovávání, přes jednoduché věty, až po ty opravdu složitější a k příběhu, který má nějakou zápletku.“

- 7. Aktivita pro všechny

„ale tohle je dobré procvičovat se všema“.

- 11. Identifikace

„... a že se na tom dá poznat, jestli je to dítě jazykově nadané. Nezačne jen vyjmenovávat věci, ale bude rovnou tvořit příběh. Nebo si všimnu, že použilo slovíčko, které je netypické pro jeho věk. Nebo že ten příběh bude složitý, propracovaný oproti ostatním. Myslím si, že toto může být dobré nejenom na procvičení, ale může mě to i nějak navést k tomu, jestli to dítě není nadané.“

3) Inspirace

- 12. Podobná aktivita

„a tohle je něco, co s dětmi děláme a myslím si, že je to pro ně docela těžké.“

„v šatně, pokud máme čas, tak se snažíme něco podobného dělat se značkami dětí. Snažíme se spolu vymyslet příběh a děti to strašně baví. Potom si to zkouší i samy. A tím, jak dané značky zmiňujeme, tak se staví ke dveřím a poté odcházíme společně do třídy. Takže si myslím, že i takto se dá tato aktivita procvičovat.“

- 13. Převedení do praxe

„... a myslím si, že se to dá dělat i jinak než jen pracovním listem. Třeba mě napadá, že na procházce si můžeme všimnout věcí kolem a pak z toho tvořit nějaký příběh.“

Metodický list č. 3 - Stíny

1) Kladné zhodnocení

- 2. Odůvodnění kladného hodnocení

„Co se mi ale líbilo, tak ty doplňující aktivity. Bylo fajn přiřazovat dané listy ke konkrétním stromům.“

- 4. Vyhovující aktivita

„myslím si, že podobným způsobem je fajn ty přírodovědně nadané děti rozvíjet a že často tyto aktivity dělají samy od sebe.“

2) Inspirace

- 15. Doplňující aktivita

„Mimo frotáž by mohli ty listy třeba i obkreslovat, aby viděli ten tvar.“

„Já bych to spojila s procházkou venku a snažila se s dětmi ty dané stromy venku najít a pak je víc zkoumat.“

„Tady se určitě nabízí propojení s venkem. S bádáním, objevováním a zkoumáním. Rozhodně bych to využila k nějakému tématu. Často se to dělá na podzim, když se listí zrovna barví. Takže bych vzala lupy a nechala je to listí pozorovat. Nebo bych jim zavázala oči a nechala je porovnat, jaké jsou ty listy na dotyk. Potom z toho děti můžou udělat nějaký závěr, výstup.“

3) Negativní zhodnocení

- 16. Nevhodná aktivita

„ze své zkušenosti vím, že je to pro děti docela jednoduché a pro nadané mi to přijde už příliš lehké.“

„jinak přiřadit správný stín zvládnou už i ty menší děti.“

- 17. Odůvodnění kritiky

„aha? Tak to tam myslím není napsané? A v tom případě bych řekla, že je to pro děti matoucí zadání, protože by automaticky spojily všechny ty listy.“

- 18. Kritika

„i tak si myslím, že možná ani to nadané by na to nepřišlo.“

- 19. Oprava

„Víc bych ten úkol popsala podrobněji.“

„Zkusila bych to asi nějak přeformulovat.“

Metodický list č. 4 - Tvary

1) Kladné zhodnocení

- 1. Pochvala

„myslím si, že tento pracovní list je ideální k procvičování.“

- 2. Odůvodnění kladného hodnocení

„Děti mají kolikrát problém s tvary.“

- 3. Využití do praxe

„... a rozhodně bych tenhle pracovní list použila.“

- 4. Vyhovující aktivita

„posloupnost je určitě dobrá na procvičování.“

„procvičování tvarů a posloupnosti je super.“

2) Inspirace

- 12. Podobná aktivita

„taky jsme občas něco podobného zařazovali a nejenom formou pracovního listu, ale např. Pomocí nastříhaných tvarů.“

- 13. Převedení do praxe

„Nemusí to být jenom tvary, ale i jiné obrázky, např. hračky. Taky se to může dělat jinou formou než jen jako pracovní list. Obrázky se nastříhají a děti budou muset vybrat ty správné a doplnit je.“

Metodický list č. 5 – Souhvězdí 1

1) Kladné zhodnocení

- 5. Vyhovující náročná aktivita

„tohle bylo těžké i pro mě, musela jsem se na to pořádně podívat doma. Ale věřím, že se najdou nadaní, kteří by s tím problémem neměli.“

„tyhle pracovní listy jsou rozhodně náročnější, než ten zbytek a je to asi něco, co bych dala opravdu jen nějakému nadanému dítěti, jestli na to vůbec přijde.“

„ale ono to má být těžké.“

„ne, to si nemyslím. Jen je to ze všech těch pracovních listů nejnáročnější.“

2) Neutrální výroky

- 6. Upřesnění

„ale s tím, že dítě bude muset nejdřív přemýšlet nad tím, jak to propojit. Vyzkoušet si to nanečisto. Protože těch řešení může být víc.“

„tam záleží na tom individuálním dítěti. Myslím si, že jsou děti, které by to vůbec nebyly schopné zvládnout – i ty nadané – a pak zase ty, které by s tím neměly moc problém.“

3) Inspirace

- 13. Převedení do praxe

„Myslím si, že se to může využít i jako nějaký grafomotorický list.“

„Možná bych se pak nebála podle toho vzoru zatloukat hřebíčky do korkové podložky s tím, že ty čáry by se mohly spojit nějakou nití nebo provázkem. Jen by to neměli na podložce, ale vedle a zkušeli ty hřebíčky rozmístit a zatlouct.“

Metodický list č. 6 – Souhvězdí 2

1) Kladné zhodnocení

- 4. Vyhovující aktivita

„a myslím si, že pro ty nadané je to určitě vhodný pracovní list.“

„takže to bylo taky fajn – že se jednalo o paměť i o různé detaily.“

„je to něco, co si u těch nadaných dokážu představit“

„myslím si, že pro nadané to může být fajn.“

2) Neutrální výroky

- 6. Upřesnění

„tam se nejednalo teda o písmena, ale o různé tvary.“

3) Inspirace

- 12. Podobná aktivita

„Dělali jsme něco podobného, místo hvězd byly jen puntíky.“

„To mi připomíná, že jsme dělali něco podobného. Měli za úkol nakreslit obrázek, byl stanovený časový limit a museli si ho pořádně prohlédnout a potom nakreslit ve vedlejší místnosti.“

„Bylo to zaměřené na pravou a levou stranu a celkovém rozmístění jednotlivých částí.“

„Ale pokud jde o paměť, tak v Hejného metodě je super cvičení. Děti byly rozdělené do dvojic a jeden z nich postavil nějakou stavbu. Tu jsme potom zakryli a ten druhý měl na základě pozorování postavit stejnou stavbu. To byla super aktivita, takže i tak se dá s tou pamětí pracovat.“

Metodický list č. 7 - Herbář

1) Kladné zhodnocení

- 1. Pochvala

„myslím si, že je to fajn.“

2) Neutrální výroky

- 7. Aktivita pro všechny

„je to něco, co bych asi dělala buď s celou třídou.“

- 9. Spolupráce s rodiči

„Dokážu si představit, že by to byl dobrý úkol pro spolupráci s rodiči. Že bychom přiměly i rodiče nebo bychom jim daly nějaký návod, jak s tím dítětem můžou pracovat, trávit čas. Protože někdy to ti rodiče sami neví, pokud nenavštíví nějakou instituci, poradnu. Takže si myslím, že by i přivítali, kdybychom jim daly nějaký návod.“

„...nebo to nechala jako nějaký úkol s rodiči. Že bychom si pak ty naše herbáře společně představili.“

- 10. Organizace

„mohl by to dělat ve volném čase, když si ostatní děti hrají. Vlastně i při pobytu venku by to mohl dělat, kdybychom byli na školní zahradě. Tam je jen problém, aby se uhlídalo, co trhá a odkud.“

3) Inspirace

- 13. Převedení do praxe

„možná by to bylo ideální jako domácí úkol pro děti, že se vlastně připravují na školu. Vybrala bych nějaké základní rostlinky, aby je při procházkách s rodiči utrhli, nalepili si do nějakého připraveného malého herbáře. Spíš tak bych to pojala. Samozřejmě kdyby to byla nějaká individuální práce, tak je to asi trošku jiné. I když tady je vlastně zmíněno, že si to můžou i vyfotit. Takže by mohli mít fotku nebo rostlinku a na základě toho bychom to představili třídě.“

Metodický list č. 8 - Puzzle

1) Kladné zhodnocení

- 1. Pochvala

„za mě super aktivita.“

- 2. Odůvodnění kladného hodnocení

„u těch puzzlí se mi líbí ta kombinace barev. Pro děti je to matoucí v tom, že k sobě pasují jiné barvy. Každá část toho puzzle je jiná, nejsou to tvary jako v klasickém puzzli.“

- 3. Využití do praxe

„tohle jim plánuji dát příští týden ráno a uvidím, jak se s tím poperou.“

„...opět zakládám.“

- 4. Vyhovující aktivita

„skládanky je dobré s dětmi dělat.“

2) Inspirace

- 12. Podobná aktivita

„podobných skládaček máme taky spoustu – kde to má i zaoblené části – a je to super v tom, že je to něco jiného.“

„ve třídě máme desky s tabulkou, do které se dávají různé tvary. Musí to vytvořit celek a nesmí tam být prázdné místo. To je taky super pomůcka na něco podobného.“

- 14. Vylepšení aktivity

„Možná by bylo lepší, kdyby ty do sebe zapadající tvary mohly být i ve stejném sloupci. Zase by to pro ně byl takový chyták, že nespojují jenom části naproti sobě.“

Metodický list č. 9 – Růst rostliny

1) Kladné zhodnocení

- 2. Odůvodnění kladného hodnocení

„na tomhle pracovním listu...nebo teda spíš návodu...se mi líbí kombinace toho, že to není jen – projev obrázky, ale že tam musí zapojit hlavu a uvědomit si co je první, co následuje potom.“

„a to, že to kombinuje matiku s přírodovědou, je podle mě super.“

- 4. Vyhovující aktivita

„takže ta práce se včelkou je za mě strašně fajn pro nějaký ten rozvoj těchto dětí.“

2) Neutrální výroky

- 6. Upřesnění

„... a to jsem až do nedávna ani netušila, že to tady máme –k té včelce je ještě taková maketa. Je to rozdělené na čtverce, ale je to taková pevná deska a jsou tam mezery mezi tím, nejsou tam čáry, jsou to mezery a do nich se dají založit třeba kartonové pásky nebo něco jako zarážky.“

„... že to semínko musí nejdřív vyklíčit a jak to rostlina postupně roste.“

3) Inspirace

- 12. Podobná aktivita

„včelku využíváme už i v té nejmenší třídě. Pracujeme s ní opravdu hned od počátku a děti se v tom postupně zlepšují. Nejdřív jim trvá, než pochopí, že se ta včelka vlastně otáčí na místě.“

„my teda těch včelek tady máme opravdu hodně a často s nimi pracujeme. Pro děti je to taková hodně zajímavá pomůcka a dá se využít snad v každém tématu.“

- 14. Vylepšení aktivity

„Takže ta včelka se pak musí vyhýbat zarážkám a je to v podstatě bludiště. To by se taky dalo k tomuto využít a ztížit jim to ještě.“

Metodický list č. 10 - Slova

1) Kladné zhodnocení

- 1. Pochvala

„Tehle pracovní list se mi moc líbí.“

„Tohle je super.“

- 3. Využití do praxe

„Hned se budeme inspirovat.“

„My to teď budeme využívat k procvičení prvních písmen ve slově.“

2) Neutrální výroky

- 8. Charakteristika

„některé děti jsou totiž hodně precizní, vidíme to i ve výtvarce, jak to mají až do puntíku přesně, a pak v tom časovém intervalu nestíhají a panikaří.“

„to ano, ale já si myslím, že nadané děti jsou takové, že tu činnost chtějí vždycky dokončit.“

„taky mě u těch nadaných napadá, že oni už často umí psát.“

3) Inspirace

- 14. Vylepšení aktivity

„záleželo by asi kdy by to dítě tento pracovní list dělalo – kolik by na to mělo času. Podle toho bych jim pak dala třeba jen tužku a ne pastelky, aby se nezdržovaly vybarvováním. Možná bych dala méně těch koleček, ale to záleží na situaci, kdy se to bude dělat.“

„takže vlastně nemusí kreslit, ale stačí to slovo napsat, nebo obojí, když chce. Možná bych u toho písmena dala, že tím nemusí začínat, ale že to slovo musí to písmeno obsahovat? Nebo že musí být na konci slova, ale to už je opravdu hodně těžké. Ale taky by se to dalo udělat, jsou děti, které by to zvládly.“

4) Negativní zhodnocení

- 17. Důvod kritiky

„...a pokud bych zvolila špatný počet těch koleček, tak by se mohlo stát, že by chtěli tu činnost za každou cenu dokončit a mohli se dostat i do nějakého stresu, že to nemají ještě celé zaplněné.“

- 19. Oprava

„...ale za mě bych rozhodně ubrala kolečka?“

„Asi bych to pojala spíš takto. Radši méně než více.“

6.2 Interpretace dat

V podkapitole „Interpretace dat“ autorka nejdříve popisuje a objasňuje kategorie kódů pomocí metody „vyložení karet“. Následně pak interpretuje výsledky analýzy samotných rozhovorů. Tato část je pro přehlednost opět členěna dle metodických listů.

6.2.1 Interpretace kategorií

Směrodatnými kategoriemi pro zodpovězení výzkumných otázek byly pro autorku kategorie kladné zhodnocení, inspirace a negativní zhodnocení.

Kategorie kladné zhodnocení v sobě shromažďuje veškeré pozitivně se vyjadřující výroky k metodickým listům. Nejpodstatnějším kódem je pro autorku kód „vyhovující aktivita“, jelikož autorce poskytuje zpětnou vazbu k tomu, že se metodický list týká dovednosti, kterou je podle učitelek třeba dále rozvíjet. Dalším důležitým kódem je pak kód „využití do praxe“. Ten v sobě nese informaci o tom, že metodický list bude využit pro pedagogickou činnost. Výroky pod kódem „pochvala“ autorce sdělují, že se učitelkám metodický list líbil, ale nemají pro ni žádnou jinou výpovědní hodnotu. Tu pak obsahují sdělení pod kódem „odůvodnění kladného zhodnocení“ ve kterých učitelky vyjmenovávají již konkrétní věci, které hodnotí kladně.

Kategorie inspirace obsahuje ty výroky, které metodické listy nějakým způsobem transformují. Může se jednat o vylepšení či doplnění aktivity nebo o převedení do jiné podoby, avšak se zachováním principu, na kterém byla aktivita vytvořena. Výroky v této kategorii tedy ukazují, jak je možné se metodickými listy nechat inspirovat a dále s nimi pracovat. Samotná kategorie je pro autorku rovněž pozitivním feedbackem, neboť v sobě obsahuje informaci, že metodické listy rozvíjí potřebné dovednosti.

Kategorie negativní zhodnocení pak zahrnuje veškerá sdělení, která se k metodickým listům vymezovala negativně. Negativní feedback mohl být založen na nevhodně zvolené aktivitě či nevhodném provedení. Tato kategorie rovněž obsahuje výroky pod kódem „oprava“ ve kterých učitelky nabízí možné opravy daného metodického listu, tak aby byl vyhovující pro nadané děti.

Tvrzení pod kódy upřesnění, aktivita pro všechny, spolupráce s rodiči, charakteristika, organizace a identifikace pak autorka shlukuje do kategorie neutrální výroky. Tyto segmenty v sobě nenesou hodnotící informaci. Jedná se o výroky, které dodávají kontext původním tvrzením, formulují obecné pravdy či se týkají organizace a provedení daných aktivit.

6.2.2 Interpretace rozhovoru

Metodický list č. 1 – Planety

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (pochvala, odůvodnění kladného hodnocení, využití do praxe)
- Neutrální výroky (upřesnění)

Interpretace autorky:

K metodickému listu č. 1 se vyjádřily všechny učitelky kladně. Učitelka č. 1 hodnotila pozitivně poznámky pro učitele, učitelky č. 2 a 3 se shodly na tom, že samotný PL může být pro děti atraktivní svým tématem a učitelka č. 3 ocenila záladnost zadání.

Metodický list č. 2 – Příběh

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (odůvodnění kladného hodnocení, vyhovující aktivita),
- Neutrální výroky (upřesnění, aktivita pro všechny, identifikace),
- Inspirace (podobná činnost, převedení do praxe)

Interpretace autorky:

Metodický list č.2 ohodnotily učitelky velmi kladně. Všechny tři se shodly na tom, že tento typ dovednosti je zapotřebí u dětí rozvíjet. Učitelka č. 1 pozitivně hodnotila různorodost obrázků a časový limit. Učitelce č. 2 se líbila jednoduchost použitých obrázků. Učitelka č. 3

shledala aktivitu vhodnou pro všechny děti a zároveň poukázala na to, že výsledná činnost tohoto metodického listu může pedagoga nasměrovat k tomu, že má ve třídě nadané dítě. Učitelky č. 1 a 3 rovněž navrhly, jak by se daná dovednost dala procvičovat i jinak než pracovním listem.

Metodický list č. 3 – Stíny

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (odůvodnění kladného hodnocení, vyhovující aktivita)
- Inspirace (doplňující aktivita),
- Negativní zhodnocení (nevhodná aktivita, odůvodnění kritiky, kritika, oprava)

Interpretace autorky:

Metodický list č. 3 dostal smíšené reakce. Učitelky kladně hodnotily přírodovědné zaměření. Učitelka č. 1 navrhla jako další doplňující aktivitu obkreslování listů, učitelky č. 2 a 3 se shodly na spojení aktivity s pobytem venku. Učitelky č. 1 a 2 upozornily na skutečnost, že spojování listu a stínu, bez ohledu na jeho rotaci v prostoru, je velice jednoduché. Podle učitelky č. 1 je zadání pro děti matoucí a nepochopí, že mají spojit pouze jeden list, který je natočen stejně.

Metodický list č. 4 – Tvary

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (pochvala, odůvodnění kladného hodnocení, využití do praxe, vyhovující aktivita),
- Inspirace (podobná aktivita, převedení do praxe)

Interpretace autorky:

Znalosti a dovednosti procvičované v metodickém listu č.4 shledaly učitelky jako vhodné. Učitelka č. 1 se vyjádřila, že tvary bývají pro děti mnohdy problémové. Učitelky č.2 a 3 kladně hodnotily procvičování posloupnosti, učitelka č. 3 by metodický list využila ke své pedagogické činnosti. Učitelky č. 1 a č. 2 navrhly, jakými jinými způsoby by se daly tvary a posloupnost ještě procvičovat.

Metodický list č. 5 – Souhvězdí 1

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (vyhovující náročná aktivita)
- Neutrální výroky (upřesnění), **inspirace** (převedení do praxe)

Interpretace autorky:

Tento metodický list byl učitelkami ohodnocen jako náročný, ale pro nadané děti vyhovující. Učitelka č. 1 pak navrhla, jak by se daná aktivita dala provést, tak aby si u ní děti zároveň procvičily i jemnou motoriku a manipulační dovednosti.

Metodický list č. 6 Souhvězdí 2

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (vyhovující aktivita)
- Neutrální výroky (upřesnění)
- Inspirace (podobná aktivita)

Interpretace autorky:

Aktivitu v metodickém listu č. 6 hodnotily všechny učitelky jako vyhovující. Učitelky č. 1 a 3 zmínily obdobnou činnost, kterou v praxi využívají.

Metodický list č. 7 – Herbář

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (pochvala)
- Neutrální výroky (aktivita pro všechny, spolupráce s rodiči, organizace)
- Inspirace (převedení do praxe)

Interpretace autorky:

Metodický list č. 7 vyhodnotily učitelky tak, že by byl vhodný jako projekt, který by děti dělaly primárně mimo prostředí a organizaci mateřské školy a výsledný produkt pak představily ostatním dětem. Učitelka č. 1 by takový projekt pojala jako přípravu na školu, kde děti dostávají domácí úkoly. Učitelky č. 2 a 3 navrhly, že by se mohlo jednat o úkol vhodný

ke spolupráci s rodiči. Učitelka č. 2 pak ještě specifikovala, že by se mohl využít jako doporučení pro rodiče nadaných dětí k tomu, jak mohou s dětmi trávit volný čas a rozvíjet je. Učitelka č. 3 rovněž zmínila, že by tato aktivita mohla být vhodná pro celou třídu, ale rozhodně by se nebránila tomu, kdyby s takovým projektem přišlo nadané dítě z vlastní iniciativy a podpořila by jej v tom.

Metodický list č. 8 – Puzzle

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (pochvala, odůvodnění kladného hodnocení, využití do praxe, vyhovující aktivita)
- Inspirace (podobná aktivita, vylepšení aktivity)

Interpretace autorky:

Metodický list č. 8 zhodnotily všechny učitelky kladně. Učitelce č. 1 se líbily především nevšední tvary puzzlí a nepasující barvy. Učitelky č. 1 a 2 zmínily, že na podobném principu fungují i některé skládačky. Učitelka č. 3 zmínila, že tento metodický list plánuje využít a poté navrhla jeho vylepšení –zapadající tvary by mohly být ve stejném sloupci, a nejen v protichůdném.

Metodický list č. 9 – Růst rostliny

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (odůvodnění kladného hodnocení, vyhovující aktivita)
- Neutrální výroky (upřesnění)
- Inspirace (podobná aktivita, vylepšení aktivity)

Interpretace autorky:

Robotickou včelku učitelky dobře znají a pravidelně ji pro svou pedagogickou činnost využívají. Proto tento metodický list hodnotily pozitivně. Učitelka č. 3 především vyzdvihla zkombinování matematických dovedností s přírodovědnými znalostmi. Učitelka č. 1 pak navrhla obtížnější variantu této aktivity – dát včelce do cesty zarážky a vytvořit tak bludiště.

Metodický list č. 10 – Slova

Kategorie a subkategorie:

- Kladné zhodnocení (pochvala, využití do praxe)
- Neutrální výroky (charakteristika)
- Inspirace (vylepšení aktivity)
- Negativní zhodnocení (důvod kritiky, oprava)

Interpretace autorky:

Metodický list č. 10 dosáhl velmi smíšeného hodnocení. Na jednu stranu se učitelkám velmi líbil díky svému jazykovému zaměření a učitelky č. 1 a 3 dokonce zmínily, že mají v plánu jej v brzké době použít. Na druhou stranu učitelka č. 2 poukázala na nevhodnost provedení samotného pracovního listu. Podle jejího názoru by bylo vhodné zredukovat počet koleček, aby se dítě nedostalo do časového stresu. S tímto názorem nepřímo souhlasila i učitelka č. 1, která zdůraznila, že provedení aktivity by hodně záleželo na okolnostech jako je stanovený časový limit, psací potřeby apod. Učitelka č. 3 navrhla, že místo kreslení by děti daná slova mohla rovnou napsat – pokud již psát umí. Dále také zmínila, že by se nemuselo jednat pouze o počáteční písmeno ve slově, ale i konečné, případně by slovo dané písmeno muselo jen obsahovat.

6.3 Zodpovězení výzkumných otázek

Autorka si v praktické části své bakalářské práce stanovila tři výzkumné otázky. Na základě výsledků získaných analýzou dat a jejich následnou interpretací se v této podkapitole na ně pokusí vhodně odpovědět.

Výzkumná otázka č. 1: Jaký je přínos metodických listů zpracovaných v této bakalářské práci pro pedagogy mateřských škol?

Velmi podstatné subkategorie pro zodpovězení této výzkumné otázky byly „Vyhovující aktivita“, „Vyhovující náročná aktivita“ a „Využití do praxe“. Na základě výroků z těchto kategorií lze vyvodit, že metodické listy splňují svůj účel a jsou vhodné pro rozvoj nadaných dětí v předškolním věku. Určité metodické listy se učitelky rovněž rozhodly využít pro svou

pedagogickou činnost, a to v podobě, v jaké jim byly poskytnuty. Vzhledem k poměrně četným výroky z kategorie „Inspirace“ lze usoudit, že zbylé metodické listy mohly sloužit jako inspirace k obdobným činnostem, které povedou k rozvoji nadaných dětí v dané mateřské škole. Tímto způsobem mohou metodické listy sloužit více pedagogům, případně rodičům nadaných dětí.

Výzkumná otázka č. 2: Jak hodnotí učitelky navržené metodické listy pro práci s nadanými dětmi?

Kategorie „Kladné zhodnocení“ se objevila celkem desetkrát, kategorie „Inspirace“ celkem devětkrát a kategorie „Negativní zhodnocení“ celkem dvakrát z deseti případů. Lze tedy vyzorovat, že převládá pozitivní hodnocení metodických listů. Učitelky vyhodnotily aktivity v metodických listech jako vyhovující pro nadané děti a rovněž přišly s novými nápady, jak činnosti ještě vylepšit či obměnit. V případě negativního feedbacku se jednalo o poupravení určitých částí metodického listu, nikoliv o to, že by celý metodický list byl pro nadané děti naprosto nevhodným.

Výzkumná otázka č. 3: Jakým způsobem je možné metodické listy dále využívat pro práci s nadanými dětmi?

Již při rozhovoru si autorka všimla, že respondentky se velmi často snažily metodické listy přetransformovat do jiné podoby, než by byl pracovní list. Rozpovídaly se o vlastních zkušenostech, navrhovaly drobné i větší úpravy. Analýza rozhovoru tuto domněnku potvrdila: kategorie „Inspirace“ se objevila celkem devětkrát z deseti případů. Subkategorie „Podobná aktivita“ se vyskytla pětkrát, „Převedení do praxe“ čtyřikrát, „Vylepšení aktivity“ třikrát a „Doplňující aktivita“ jedenkrát.

Na základě těchto poznatků lze usoudit, že metodické listy mohou pro další pedagogy sloužit jako vodítko k tomu, jaké znalosti a dovednosti je vhodné s nadanými dětmi procvičovat a jak je možné s tímto pracovat v prostředí mateřské školy. Pedagogové se tedy metodickými listy mohou více či méně inspirovat –aktivity mohou jen lehce pozměnit či doplnit nebo se rozhodnout pro zachování principu dané činnosti a změnit její formát.

7 DISKUZE

Výsledky šetření byly pro autorku vcelku překvapivé. U některých metodických listů předpokládala větší pozitivní ohlas. Ten se jí naopak dostal u těch, u kterých to očekávala méně. Autorku rovněž překvapil samotný průběh rozhovorů – učitelky velmi rychle začaly zmiňovat další možné nápady na aktivity, drobné úpravy, sdílely své poznatky z praxe. Již v průběhu rozhovoru šlo pozorovat jisté nadšení ze strany učitelek z toho, že tyto nápady mohou s někým sdílet.

Na základě tohoto poznatku by autorka doporučila pořádání setkávání pedagogů za účelem sdílení dobré praxe při práci s nadanými dětmi předškolního věku. V současné době existuje spousta kurzů, které se zabývají nadáním po teoretické rovině a pedagogy s touto problematikou teprve seznamují. Součástí těchto setkání rovněž bývají diskuse zaměřené na problémy s organizací, financováním apod. Dle názoru autorky by však bylo vhodné se v rámci těchto setkání zaměřit na konkrétní příklady z praxe – tedy sdílení aktivit, které učitelé při práci s nadanými využívají. Setkání, které by mohlo vyústit v něco podobného, jako je brainstorming.

Při provádění rešerše narazila autorka na mnoho závěrečných prací týkajících se nadaných dětí. Velká část těchto prací je však zaměřena na žáky ZŠ. Práce, které se týkají prostředí mateřských škol, se obvykle zabývají identifikací nadaných dětí a problémů s tím spojených. Velmi často se jedná o případové studie. Rovněž existují práce, které řeší přístup mateřských škol k nadaným dětem. Při rešerši tedy autorka nenašla žádnou závěrečnou práci se stejným praktickým zaměřením.

Limity svého výzkumného šetření spatřuje autorka především v subjektivitě výpovědí a jednotvárnosti výzkumného souboru. Vzhledem k tomu, že se jednalo o učitelky působící ve stejné školce, mohou být tyto závěry zkreslené. Jako řešení se tedy nabízí rozšíření výzkumného vzorku o učitele i z jiných mateřských škol.

ZÁVĚR

Rozvíjet nadání u dětí už v předškolním věku je velice důležité. Podporou jejich silných i slabých stránek jsou pedagogové schopni přispět k celkové psychické pohodě těchto dětí a nastavit tak dobrý začátek pro vstup na základní školu. Investováním do rozvoje nadání se rovněž maximalizuje potenciál dítěte, z čehož pak může naše společnost v budoucnu benefitovat.

Cílem této bakalářské práce bylo navrhnout vhodné metodické listy pro rozvoj matematicko-logického, přírodovědného a jazykového nadání u dětí předškolního věku a posoudit jejich vhodnost.

V teoretické části se autorka zaměřila na vymezení pojmů týkajících se nadání, charakteristiku nadaného dítěte, proces identifikace. Zejména důležité pak byly informace o podpoře nadaných dětí.

Praktická část pak obsahovala autorkou navržené metodické listy vhodné k rozvoji nadání u předškolních dětí. Tyto metodické listy byly poskytnuty učitelkám, které se nadanými dětmi zabývají. Na základě jejich zpětné vazby pak byla autorka schopna vyvodit závěry ze svého šetření.

Metodické listy č. 1,2, 4, 5, 6, 7, 8 a 9 byly učitelkami shledány jako vyhovující pro rozvoj nadaných dětí. K metodickým listům č. 3 a 10 měly učitelky určité výhrady. U metodického listu č. 3 se učitelkám nelíbila zavádějící formulace. Autorka jako řešení tohoto problému navrhuje zadání buď blíže specifikovat nebo vytvořit několik pracovních listů, kdy na každém z nich by byl jen jeden druh listu. Konkrétní úpravu metodického listu č. 10 pak navrhla respondentka sama – z pracovního listu postačí pouze ubrat kolečka.

Přínos metodických listů však autorka nespatřuje pouze v jejich využití pro praxi, ale také ve využití coby námětů pro pedagogy k obdobným činnostem.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- ČÁP, Jan a MAREŠ, Jiří. *Psychologie pro učitele*. Praha: Portál, 2001. ISBN 80-7178-463-x.
- FOŘTÍK, Václav a Jitka FOŘTÍKOVÁ. *Nadané dítě a rozvoj jeho schopností*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-297-3.
- FOŘTÍKOVÁ, Jitka. *Talent a nadání: jejich rozvoj ve volném čase*. Aktualiz. vyd. Praha: NIDM - Národní institut dětí a mládeže MŠMT, 2009. ISBN 978-80-86784-75-5.
- HARTL, Pavel. *Stručný psychologický slovník*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-803-1.
- HAVIGEROVÁ, Jana Marie. *Pět pohledů na nadání*. Praha: Grada, 2011. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-3857-4.
- HAVIGEROVÁ, Jana Marie a Blanka KŘOVÁČKOVÁ. *Co bychom měli vědět o nadání*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2011. ISBN 978-80-7435-092-4.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace*. Čtvrté, přepracované a rozšířené vydání. Praha: Portál, 2016. ISBN 978-80-262-0982-9.
- HŘÍBKOVÁ, Lenka. *Nadání a nadání. pedagogicko-psychologické přístupy, modely, výzkumy a jejich vztah ke školské praxi*. Praha: Grada Publishing, 2009. Psyché. ISBN 978-80-247-1998-6.
- LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1284-9.
- MAXWELL, Joseph. *Qualitative Research Design: An Interactive Approach*. 2012.
- MIOVSKÝ, Michal. *Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu*. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1362-4.
- MÖNKES, F. J. a Irene H. YPENBURG. *Naše dítě je velmi nadané: rukověť pro rodiče a učitele*. Praha: Grada, 2002. Výchova a vzdělávání. ISBN 80-247-0445-5.
- MUDRÁK, Jiří. *Nadané děti a jejich rozvoj*. Praha: Grada, 2015. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-.
- OSTATNÍKOVÁ, Daniela, Jolana LAZNIBATOVÁ a Jana JURÁŠKOVÁ. *Spoznajte nadané dieťa: rodičom, psychológom a pedagógom*. Ilustroval Tomáš BELAN. Bratislava: Asklepios, 2003. ISBN 80-7167-068-5.

PUNCH, Keith. *Úspěšný návrh výzkumu*. Vydání druhé. Přeložil Jan HENDL. Praha: Portál, 2015. ISBN 978-80-262-0980-5.

STRAUSS, Anselm L. a Juliet CORBIN. *Základy kvalitativního výzkumu: postupy a techniky metody zakotvené teorie*. Brno: Sdružení Podané ruce, 1999. SCAN. ISBN 80-85834-60-x.

ŠVAŘÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha, Česká republika: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

INTERNETOVÉ ZDROJE

5 Reasons Gifted Education Is Important. *Royal Fireworks Press* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.rfwp.com/campaign/5-reasons-gifted-education-is-important/>

BAINBRIDGE, Carol. Common Traits and Characteristics of Gifted Children: Gifted youth have distinct cognitive and social features. *Verywell family* [online]. 10.8.2021 [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.verywellfamily.com/characteristics-of-gifted-children-1449114>

BAINBRIDGE, Carol. Stimulating Gifted Toddlers and Preschoolers at Home. *Verywell family* [online]. 15.6.2020 [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.verywellfamily.com/keeping-gifted-toddlers-preschoolers-stimulated-at-home-1449267>

Mensa: Dětská mensa [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://mensa.cz/detska-mensa/>

Nadané děti [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.nadanedeti.cz/>

In: *Pinterest* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://cz.pinterest.com/pin/774124928553975/>

Proč Začít spolu. *Začít spolu* [online]. [cit. 2023-06-11]. Dostupné z: <https://www.zacitspolu.eu/o-programu/o-programu-zacit-spolu/>

ELEKTRONICKÝ SOFTWARE

BIOWARE. *Dragon age: Inquisition* [software]. Electronic Arts, 2014.

SEZNAM TABULEK A OBRÁZKŮ

Tabulka č. 1 - Pásma úrovně inteligence podle F. Gagného

Tabulka č. 2 - Pásma úrovně inteligence podle S.M. Nordbyho

Tabulka č. 3 - Druhy inteligence a nadání podle Gardnera

Tabulka č. 4 - Seznam kódů a jejich kategorií

Obrázek č. 1 - Graf intelligenčního kvocientu

Obrázek č. 2 - Pracovní list „Planety“

Obrázek č. 3 - Pracovní list „Příběh“

Obrázek č. 4 - Pracovní list „Stíny“

Obrázek č. 5 - Pracovní list „Tvary“

Obrázek č. 6 - První část pracovního listu „Souhvězdí 1“

Obrázek č. 7 - Druhá část pracovního listu „Souhvězdí 1“

Obrázek č. 8 - Řešení pracovního listu „Souhvězdí 1“

Obrázek č. 9 - Pracovní list „Souhvězdí 2“ verze 1

Obrázek č. 10 - Pracovní list „Souhvězdí 2“ verze 2

Obrázek č. 11 - Řešení pracovních listů „Puzzle“

Obrázek č. 12 – Pracovní list „Puzzle“ verze 1

Obrázek č. 13 – Pracovní list „Puzzle“ verze 2

Obrázek č. 14 - Obrázky pod podložku k pomůcce Bee-bot

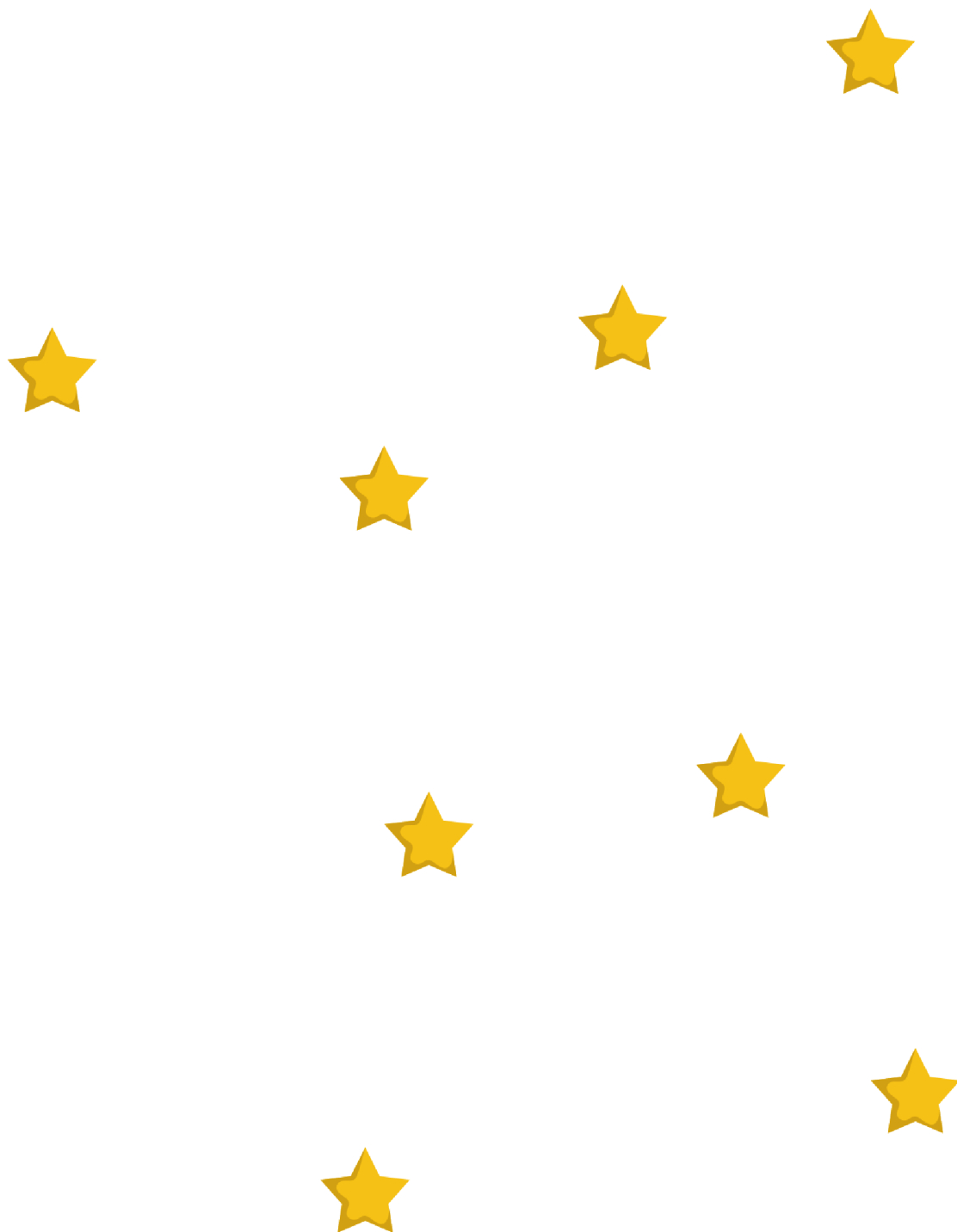
Obrázek č. 15 - Pracovní list „Slova“

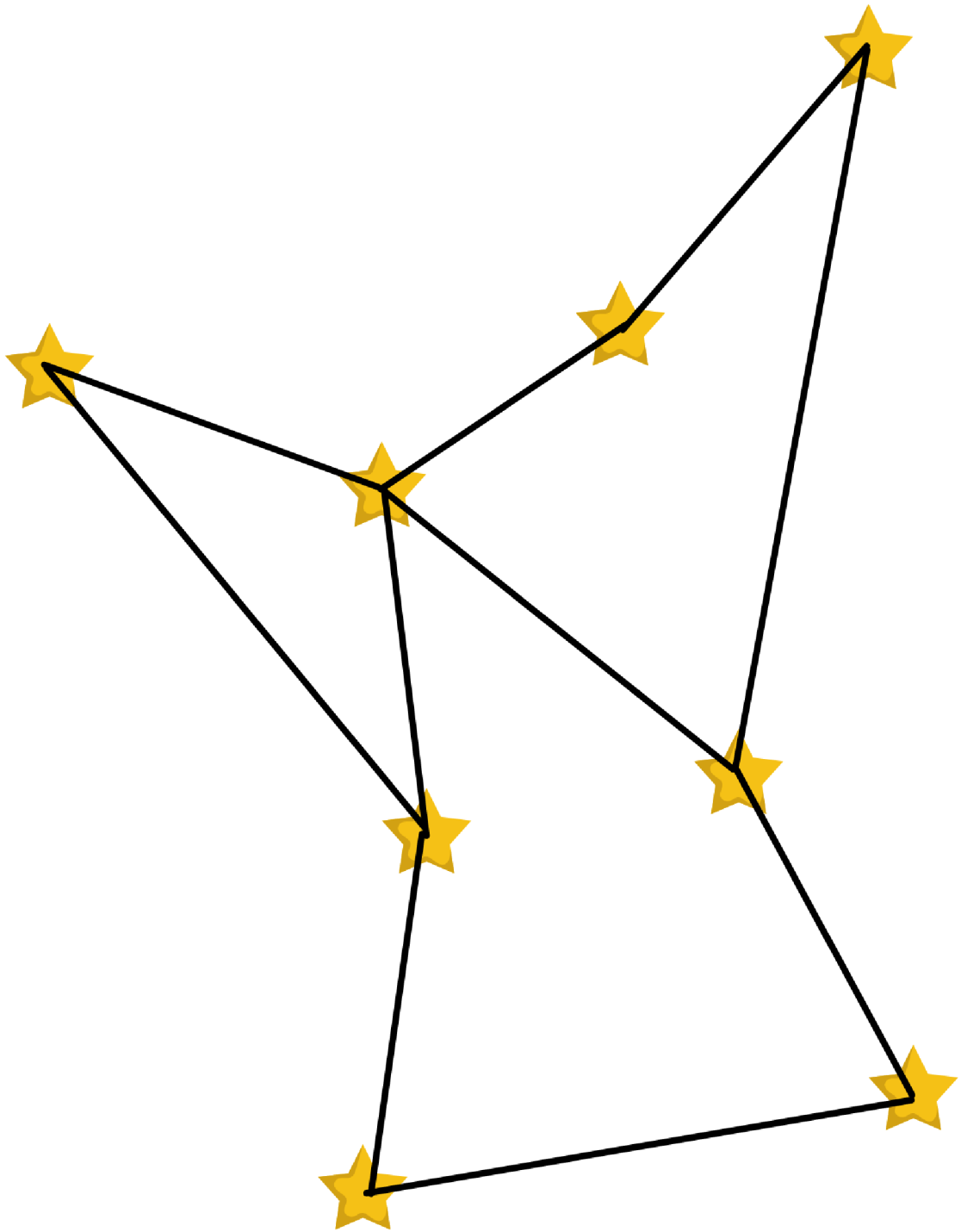
SEZNAM PŘÍLOH

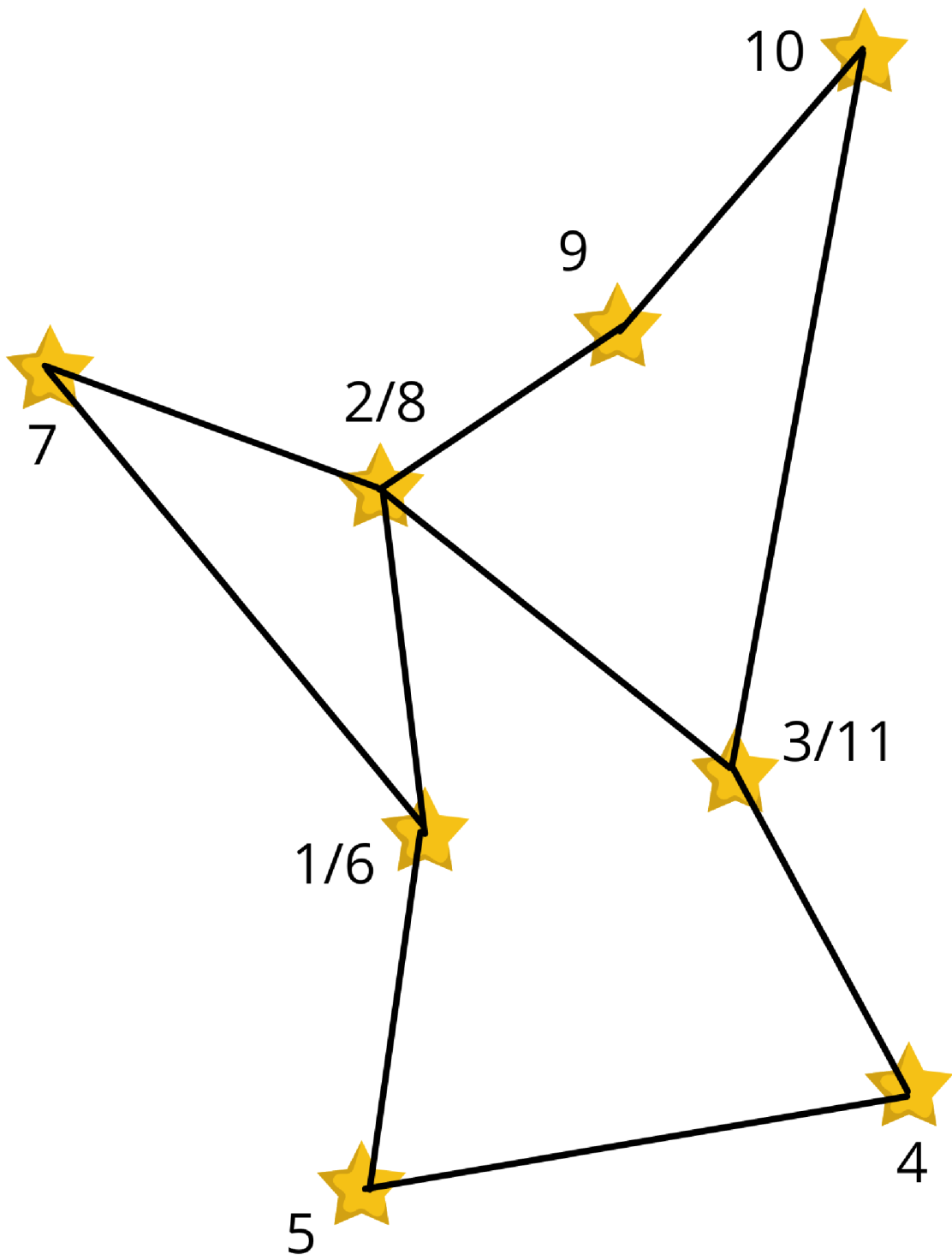
Příloha č. 1 – Pracovní listy k metodickému listu č. 5 – Souhvězdí 1

Příloha č. 2 – Rozhovory

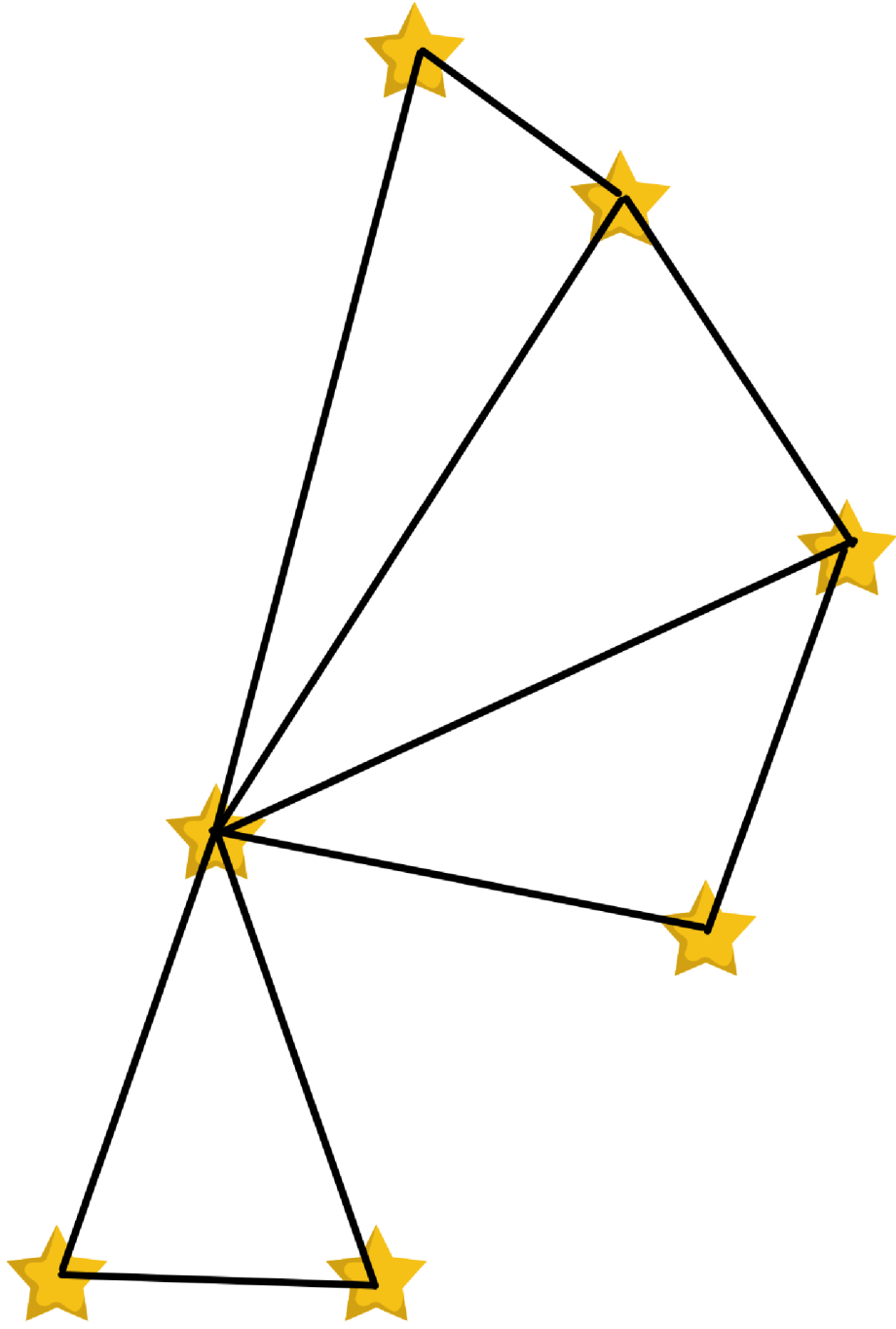
Příloha č. 1 – Pracovní listy k metodickému listu č. 5 – Souhvězdí 1

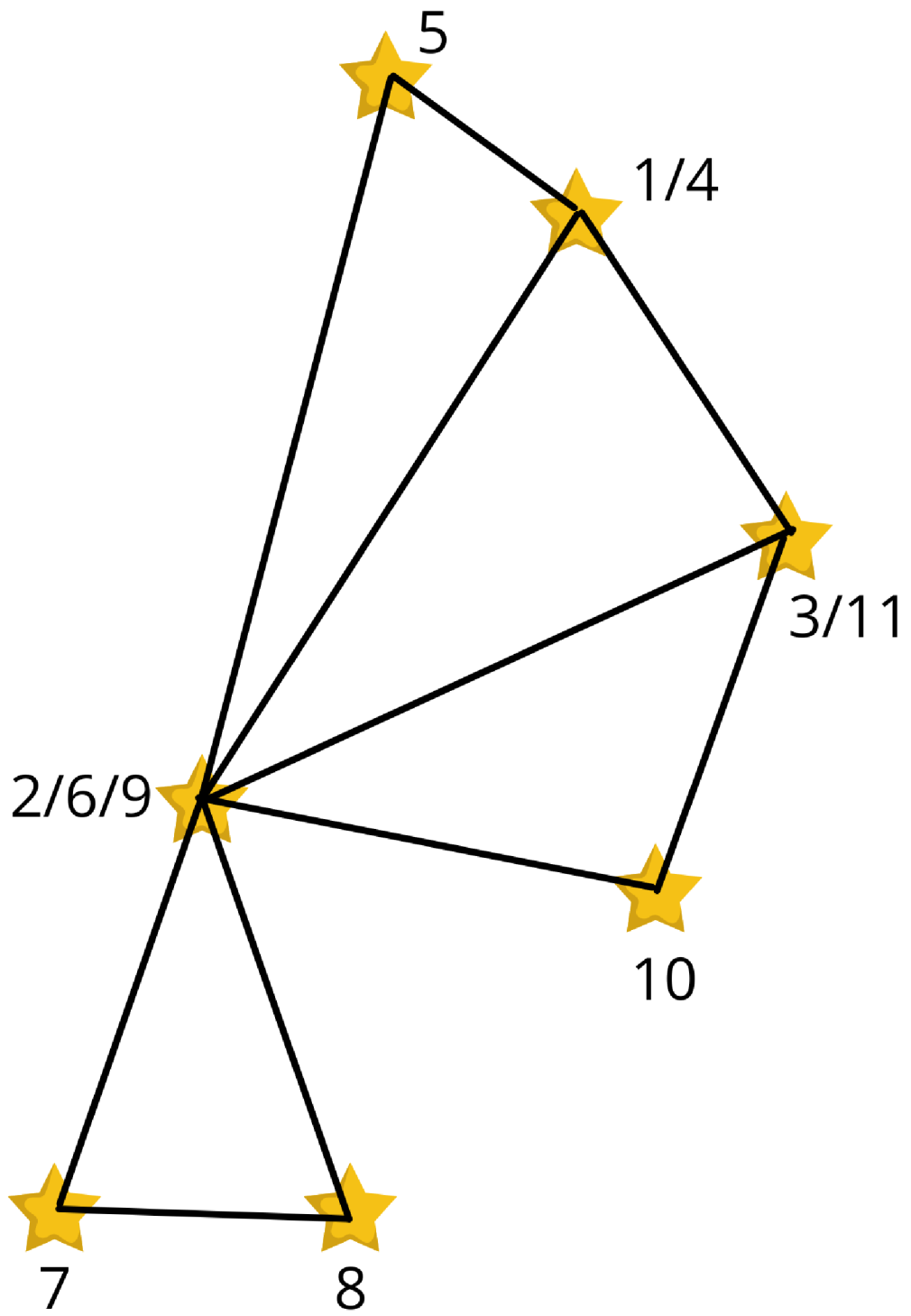

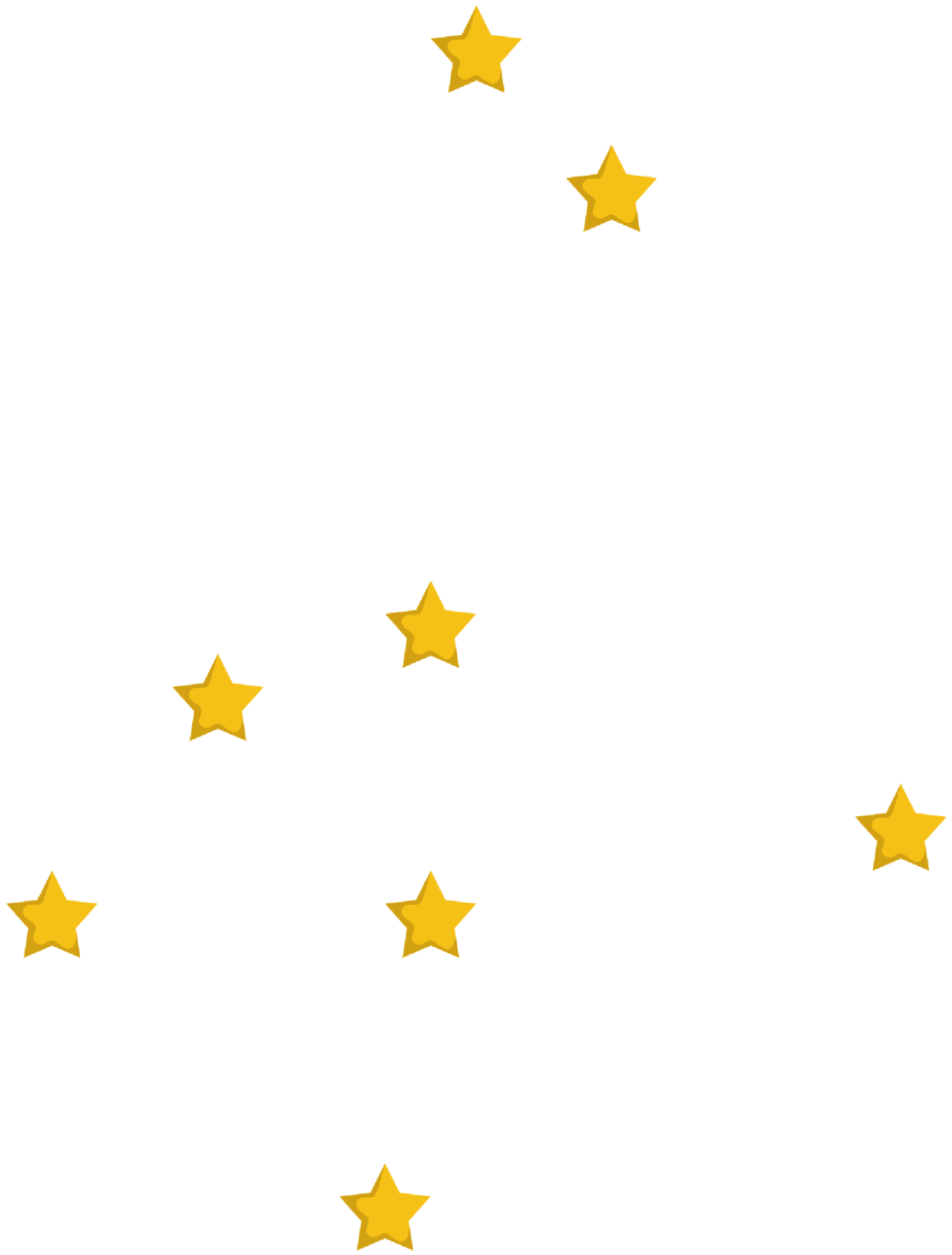

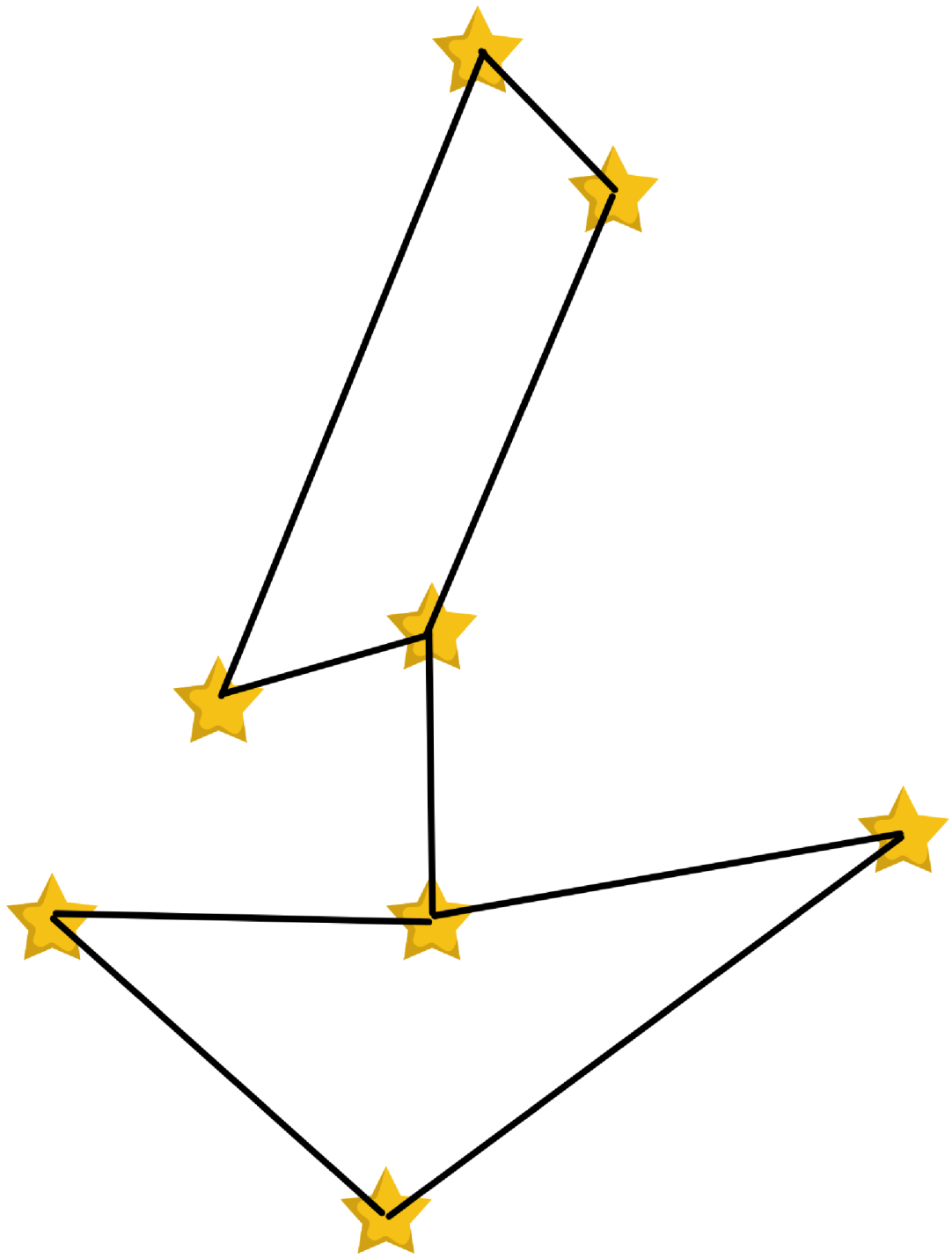

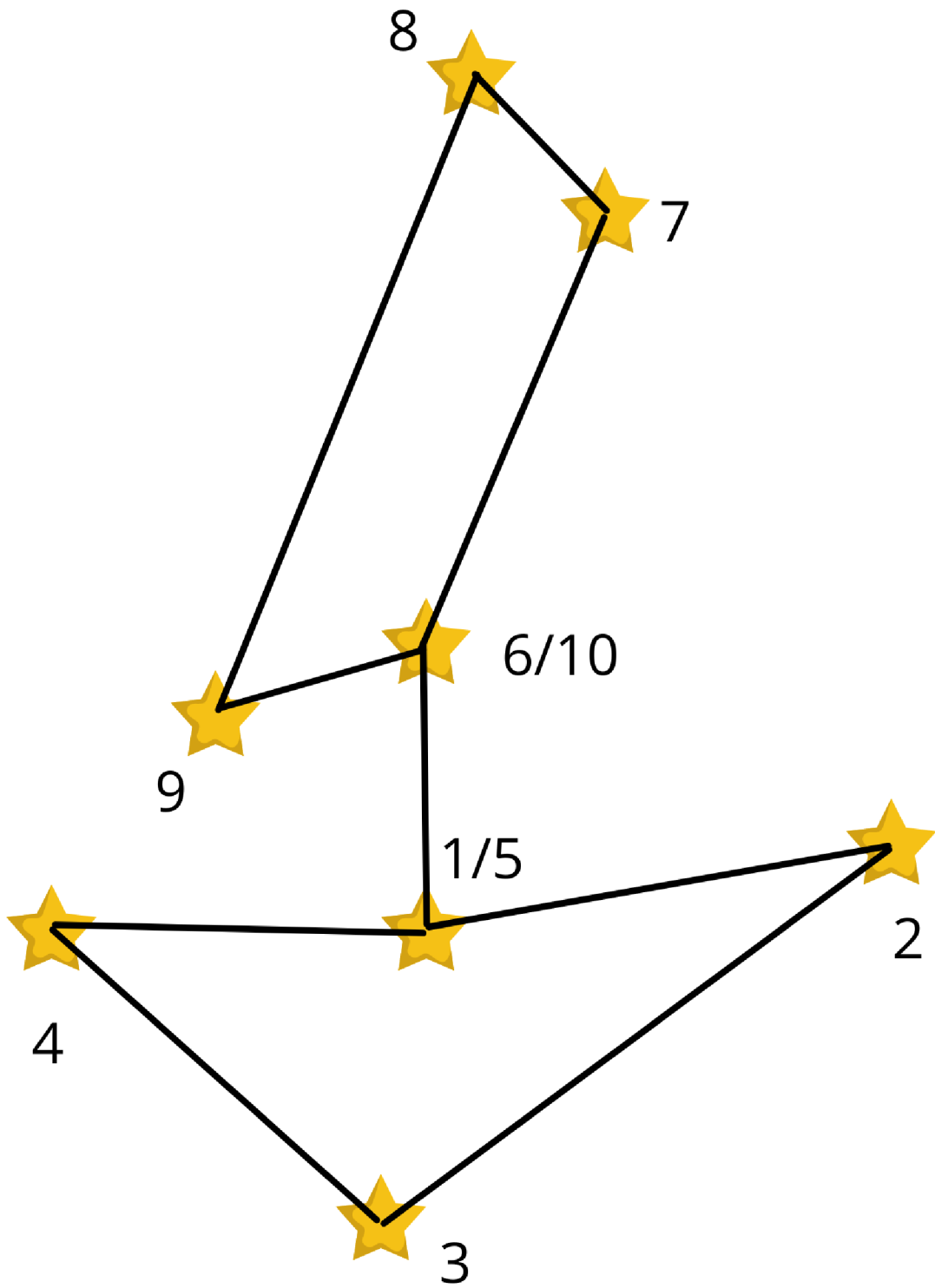

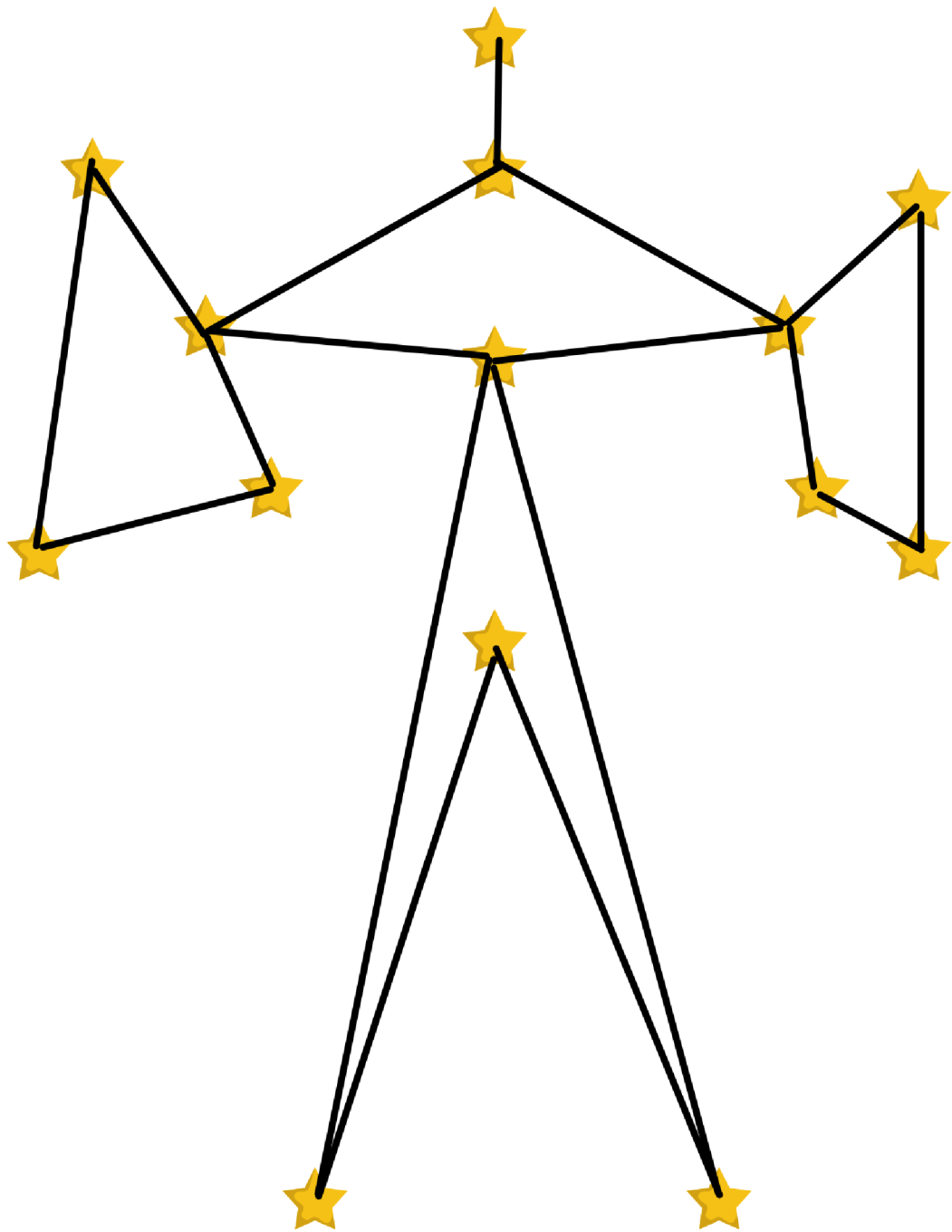

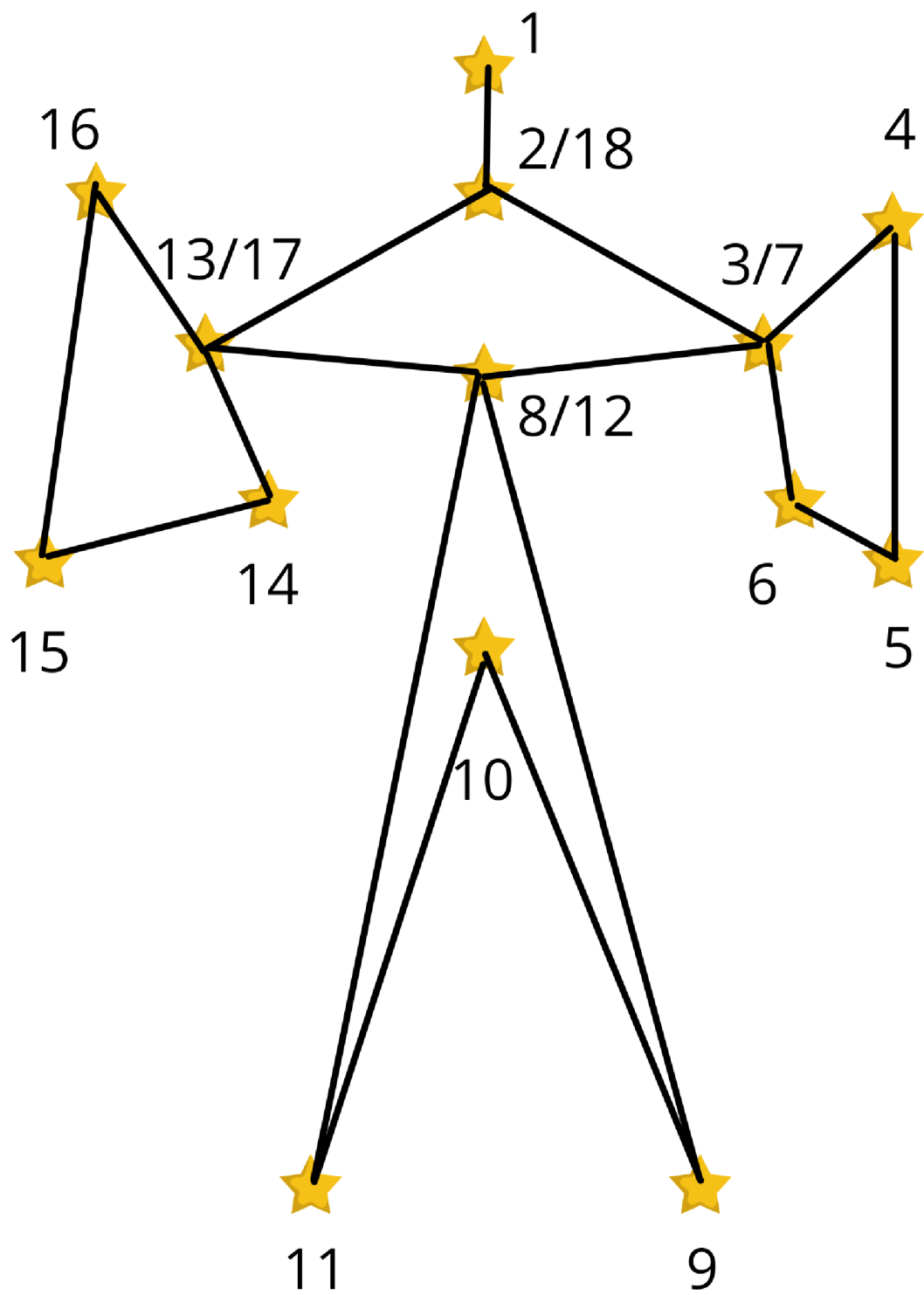

Příloha č. 2 – Rozhovory

1) K OBECNÉ PRÁCI S NADANÝMI V MATEŘSKÉ ŠKOLE

Respondent 1: Myslím si, že rozvoj je důležitý opravdu ve všem, co děti dělají. Ať je to výtvarná výchova, zkoumání, pokusy, matematika... Všechno taky záleží na tom, jaké zrovna probíráme téma, jaké pomůcky k tomu můžeme využít. Tím, že mám předškoláky, tak tam je ta práce zase jiná, na nějakém úkolu můžou pracovat skupinově. Myslím si, že se snažíme využívat všechno co jde a rozvíjet je po všech směrech.

Ohledně jazykového nadání...Hodně často využíváme různé obrázkové texty, které se učí převyprávět pomocí obrázků. Nebo taky posloupnost děje, máme k tomu i od Hejného metody takové velké obrázkové složky, kde jsou i doplňující otázky. Dále například práce s Albi knihou, s tužkou, kde vlastně poslouchají – když přiloží tužku k obrázkům – tak poslouchají, třeba i k těm tématům, různé informace. Opisy slov, vytleskávání slabik, přemýšlení nad dalšími slovy na dané písmeno nebo pokud je ve slově obsaženo ještě jinde...

U přírodovědného určitě zkoumání mikroskopem, máme digitální i klasický. Využíváme taky lupy, dále existují takové malé krabičky s lupou, kde můžou zkoumat něco venku konkrétně – třeba nějakou malou přírodninu nebo nějaké broučky na chvíli.

Dotazující: A to se jedná o činnosti, které by se jim asi nabízely při pobytu venku?

Respondent 1: Při pobytu venku nebo taky v rámci řízené činnosti to může probíhat v nějakém centru.

Taky bych chtěla říct, že je opravdu důležité vycházet z toho, co to dítě baví. My teď máme třídu, kde je plno nadšenců do dinosaurů, takže jsme to s nimi hodně řešily. A je fajn využívat takováto témata. Samozřejmě, že v tom tématu jsou pak prvky logiky, předčtenářské gramotnosti apod. Takže je důležité opravdu poslouchat, co děti baví a na základě toho pak stavět činnosti a procvičovat, co je třeba.

Respondent 2: Když jsou děti matematicky nadané, tak mají tu schopnost pořád něco hledat, objevovat, analyzovat, vymýšlet. Takže bych jim nabídla nějaké logické hry nebo hlavolamy, zařazovala bych co nejvíc pokusů. No a myslím si, že i rozvoj jemné motoriky je fajn – ať to jsou šachy, které bych jim nabízela nebo konstruktivní stavebnice s nějakým návodem, takže by u toho musely i přemýšlet. Nebo bych jim nabízela nějaké logické hádanky.

Dotazující: A můžu se zeptat, kdy tohle zařazovat v organizaci dne?

Respondent 2: Já bych to třeba udělala i během odpoledního odpočinku, protože nadané děti většinou nepotřebují ani tolik toho odpočinku, takže bych se jim mohla individuálněji věnovat v době, kdy ostatní vlastně odpočívají.

Dotazující: Jak byste rozvíjela jazykové nadání, popř. jazykové schopnosti u těchto dětí?

Respondent 2: Tyto děti už někdy mají osvojenou dovednost, že vlastně umí číst. Takže jim nabízet nějaké opravdu jednoduché příběhy nebo pohádky. Oni jsou schopni si to už třeba i sami přečíst. Nebo když už umí písmena a psát, tak si můžou něco sepisovat. Může to být nějaký deníček – třeba z toho dne a napíší si tam pár slov. Taky si můžou prohlížet různé knihy, encyklopedie je asi lákají nejvíc...

Dotazující: Jak byste rozvíjela přírodovědné nadání?

Respondent 2: Asi bych jim nabízela nějaká zajímavá témata – třeba právě ten Vesmír, nebo něco ekologického, rostliny, zvířata...hodně bych je nechala si prohlížet encyklopedie, kde se právě tato témata nachází a povídala si s nimi o tom.

Dotazující: Z pozice učitelky v menší třídě (3-4 let) – jak byste se stavěla k tomu, kdybyste už v tak raném věku věděla nebo měla podezření, že se může jednat o nadané dítě.

Respondent 2: No v tom případě bych opravdu uskutečňovala návštěvu starších dětí, protože starší děti můžou to dítě nějakým způsobem posunout. To jde i vidět, když mají staršího sourozence, že se velmi často lépe učí od těch starších. Přece jen tam dělají už jiné činnosti a já, kdybych v mladším oddělení zjistila, že tam mám nadané dítě, tak bych ho občas k těm starším dala. Oni chtějí objevovat, chtějí do toho problému daleko víc zabřednout. U těch mladších je to takové omezené, úplně to nejde. Někteří tříletáci prostě ještě nechápou tyto věci. Takže bych se domluvila s učitelkami ze staršího oddělení, jestli občas může jít k nim.

Respondent 3: Využíváme pracovní listy, pomůcky, nebo pak činnosti v rámci tématu, kdy si o tom vlastně povídáme. Dáváme jim doplňující otázky, kdy se nad nimi musí opravdu zamyslet. Úplně individuálně to teda moc nejde, protože na to tady ta kapacita bohužel úplně není. Ale tím, že spolupracujeme s Mensou, můžeme mít tady Klub nadaných dětí nebo šachový kroužek...taky spolupracujeme s další mateřskou školou, kdy probíhá olympiáda pro nadané. Takže v tomto dochází asi nejvíc k individuální péči o nadané. Jinak je to v rámci témat, skupinově nebo hromadně.

Dotazující: Jak byste rozvíjela jazykové nadání?

Respondent 3: Hodně používáme skřipce na nahrávání. Nahrajeme tam třeba nějakou básničku a oni si ji musí zapamatovat. Nebo třeba vyhledat v ní nějaká slova, prostě pracovat s tím textem. Převyprávění pohádky nebo příběhu vlastními slovy, společné vyprávění pohádky – že musí navázat na toho druhého. Taky práce s obrázkovými kartičkami – zvolí si třeba 3-5 obrázků a vymyslet na ně nějaký jednoduchý příběh.

Dotazující: Jak podle Vás rozvíjet přírodovědné nadání?

Respondent 3: Třeba je nechat zkoumat různé struktury hmatem – nejen u přírodnin, ale všeho kolem. Můžou zkoušet sadit semínka a pak se o ty rostliny starat a pozorovat, jak rostou. Máme tady zvířata (pozn. králík, rybičky, šneci), takže vlastně i starost o ně.

2) VYJÁDŘENÍ RESPONDENTŮ KE KONKRÉTNÍM METODICKÝM LISTŮM

1. PLANETY

Respondent 1: Pracovní list planety se mi určitě líbí. Líbilo se mi, že byla zmíněna možnost, že se dítě zeptá, jestli má počítat planety pod čarou – protože to se stává. Teď jsem i kvůli Numeráčkům (pozn. soutěž pro děti předškolního věku, která má za cíl identifikovat nadané) zjistila, že zadání může být docela jasné, ale pro dítě tam můžou být ještě nějaké doplňující otázky.

Dotazující: Doplnila byste tam ještě něco, popř. udělala jinak?

Respondent 1: Ne, k tomuto asi nemám žádnou výtku

Respondent 2: Mí se na tom líbí, že je ten pracovní list o planetách. Spousta početních pracovních listů má jednoduché, no prostě školkovské, obrázky – např. spočítej jablíčka v košíku nebo kolik draků vidíš na obrázku a podobně. Ale na tomto se mi líbí, že to jsou planety, protože Vesmír je pro ty děti často zajímavý a lákavý a rády o něm mluví. Takže i to téma je super, že je může nějak dál motivovat nebo inspirovat.

Respondent 3: Co se mi na tom pracovním listu líbilo asi nejvíc, tak je to, že je to pro ty děti vlastně chyták – že mají spočítat i ty planety pod čarou. Rozhodně bych něco takového s nimi zkusila a sledovala, jak se s tím poperou. Téma Vesmír je takové vděčné a oblíbené téma a je fajn tady něco takového mít, rozhodně si ten pracovní list zakládám.

2. PŘÍBĚH

Respondent 1: U tohoto pracovního listu se mi líbí ta pestrost. Jsou tam různé věci – zvířata, počasí, a tak dále. Je to nějaký základ k tomu, aby dítě z toho mohlo vymyslet příběh. Taky se mi líbily přesýpací hodiny nebo časovač. Dítě má přehled, kolik mu zbývá času, aby si to mohlo nacvičit. Je tam nějaký limit. A tohle je něco, co s dětmi děláme a myslím si, že je to pro ně docela těžké. Když si vezmeme obrázkové kartičky, např. se zvířátky, tak děti často opakují, že jedno zvířátko potkalo druhé, a tak je to až do konce příběhu. Proto si myslím, že tento pracovní list je super a je dobré na této dovednosti s dětmi pracovat. Ukázat jim, jak to převyprávět vlastními slovy, jak by takový příběh mohl vypadat. Není to jen o tom, že „přšlo a ptáček zaklepal na okno babičky“. Ale aby se děti snažily to rozvinout ještě dál. V šatně, pokud máme čas, tak se snažíme něco podobného dělat se značkami dětí. Snažíme se spolu vymyslet příběh a děti to strašně baví. Potom si to zkouší i samy. A tím, jak dané značky zmiňujeme, tak se staví ke dveřím a poté odcházíme společně do třídy. Takže si myslím, že i takto se dá tato aktivita procvičovat.

Respondent 2: Mi se líbila ta jednoduchost těch obrázků. Na jednom obrázku není víc věcí, které by děti mohly mást a nevěděly by, co s tím. Taky si myslím, že jim to dává víc prostoru s tím pracovat. Je dobré zrovna tohle s dětmi trénovat, protože jejich vyjadřovací schopnosti, pokud se teda netrénují, bývají často špatné. Vlastně jenom vyjmenují, co na tom obrázku vidí a tím to hasne. Takže se postupně dostávat od vyjmenovávání, přes jednoduché věty, až po ty opravdu složitější a k příběhu, který má nějakou zápletku.

Respondent 3: Tohle je rozhodně něco, co je super s dětmi trénovat. Hodně dětí má problém se vůbec nějak vyjádřit. Ale tohle je dobré procvičovat se všema a myslím si, že se to dá dělat i jinak než jen pracovním listem. Třeba mě napadá, že na procházce si můžeme všimnout věcí kolem a pak z toho tvořit nějaký příběh. Taky si myslím, že to určitě rozvíjí kreativitu a fantazii a že se na tom dá poznat, jestli je to dítě jazykově nadané. Nezačne jen vyjmenovávat věci, ale bude rovnou tvořit příběh. Nebo si všimnu, že použilo slovíčko, které je netypické pro jeho věk. Nebo že ten příběh bude složitý, propracovaný oproti ostatním. Myslím si, že toto může být dobré nejenom na procvičení, ale může mě to i nějak navést k tomu, jestli to dítě není nadané.

3. STÍNY

Respondent 1: Ze své zkušenosti vím, že je to pro děti docela jednoduché a pro nadané mi to přijde už příliš lehké. Co se mi ale líbilo, tak ty doplňující aktivity. Bylo fajn přiřazovat dané listy ke konkrétním stromům. Mimo frotáž by mohli ty listy třeba i obkreslovat, aby viděli ten tvar.

Dotazující: Jenom bych se chtěla ujistit, jestli si správně rozumíme, protože v tom pracovním listu se jedná o spojení listu s konkrétním stínem, tím myslím, že ty děti musí najít tu správnou rotaci toho listu. Že správně je jen jeden.

Respondent 1: Aha? Tak to tam myslím není napsané? A v tom případě bych řekla, že je to pro děti matoucí zadání, protože by automaticky spojily všechny ty listy. Víc bych ten úkol popsala podrobněji.

Dotazující: Ono to bylo zamýšleno tak, aby na to to dítě právě přišlo samo a abych mu to nenaservírovala přímo na podnose, že je to vlastně zase nějaký chyták pro něj.

Respondent 1: I tak si myslím, že možná ani to nadané by na to nepřišlo. Zkusila bych to asi nějak přeformulovat.

Respondent 2: Já bych to spojila s procházkou venku a snažila se s dětmi ty dané stromy venku najít a pak je víc zkoumat. Jinak přiřadit správný stín zvládnou už i ty menší děti.

Respondent 3: Tady se určitě nabízí propojení s venkem. S bádáním, objevováním a zkoumáním. Rozhodně bych to využila k nějakému tématu. Často se to dělá na podzim, když se listí zrovna barví. Takže bych vzala lupy a nechala je to listí pozorovat. Nebo bych jim zavázala oči a nechala je porovnat, jaké jsou ty listy na dotyk. Potom z toho děti můžou udělat nějaký závěr, výstup. Myslím si, že podobným způsobem je fajn ty přírodovědně nadané děti rozvíjet a že často tyto aktivity dělají samy od sebe.

4. TVARY

Respondent 1: Myslím si, že tento pracovní list je ideální k procvičování. Děti mají kolikrát problém s tvary. Taky jsme občas něco podobného zařazovali a nejenom formou pracovního listu, ale např. pomocí nastříhaných tvarů.

Respondent 2: Posloupnost je určitě dobrá na procvičování. Nemusí to být jenom tvary, ale i jiné obrázky, např. hračky. Taky se to může dělat jinou formou než jen jako pracovní list. Obrázky se nastříhají a děti budou muset vybrat ty správné a doplnit je.

Respondent 3: Já k tomu asi nemám moc, co doplnit. Procvičování tvarů a posloupnosti je super a rozhodně bych tenhle pracovní list použila.

5. SOUHVĚZDÍ 1

Respondent 1: Myslím si, že se to může využít i jako nějaký grafomotorický list. Ale s tím, že dítě bude muset nejdřív přemýšlet nad tím, jak to propojit. Vyzkoušet si to nanečisto. Protože těch řešení může být víc. Možná bych se pak nebála podle toho vzoru zatloukat hřebíčky do korkové podložky s tím, že ty čáry by se mohly spojit nějakou nití nebo provázkem. Jen by to neměli na podložce, ale vedle a zkoušeli ty hřebíčky rozmístit a zatlouct.

Dotazující: A na té bavlence nebo provázku by šlo vidět, jak to udělal jedním tahem.

Respondent 1: Přesně tak.

Respondent 2: Tohle bylo těžké i pro mě, musela jsem se na to pořádně podívat doma. Ale věřím, že se najdou nadaní, kteří by s tím problémem neměli.

Respondent 3: Tyhle pracovní listy jsou rozhodně náročnější, než ten zbytek a je to asi něco, co bych dala opravdu jen nějakému nadanému dítěti, jestli na to vůbec přijde.

Dotazující: Je tam nějaký prvek, který je podle Vás už vyloženě těžký?

Respondent 3: Všechny. Ale ono to má být těžké. Tam záleží na tom individuálním dítěti. Myslím si, že jsou děti, které by to vůbec nebyly schopné zvládnout – i ty nadané – a pak zase ty, které by s tím neměly moc problém.

Dotazující: Ale myslíte si, že jsou splnitelné? Že to není něco, co by do školky nepatřilo, že je to třeba až pro školáky.

Respondent 3: Ne, to si nemyslím. Jen je to ze všech těch pracovních listů nejnáročnější.

6. SOUHVĚZDÍ 2

Respondent 1: Dělalí jsme něco podobného, místo hvězd byly jen puntíky a všimla jsem si, že jim to dělalo docela dost problém. Tam se nejednalo teda o písmena, ale o různé tvary a prostě u některých ta vizuální představa nebyla úplně ideální, takže jsme to pak hodně trénovali. A myslím si, že pro ty nadané je to určitě vhodný pracovní list.

Dotazující: Tady u toho pracovního listu je ještě část se zapamatováním. Že mají nějaký čas na to si ten obrázek zapamatovat, potom se dá pryč a až potom ho vlastně z paměti zaznačí.

Respondent 1: To mi připomíná, že jsme dělali něco podobného. Měli za úkol nakreslit obrázek, byl stanovený časový limit a museli si ho pořádně prohlédnout a potom nakreslit ve vedlejší místnosti. Takže to bylo taky fajn – že se jednalo o paměť i o různé detaily. Bylo to zaměřené na pravou a levou stranu a celkovém rozmístění jednotlivých částí.

Respondent 2: Je to něco, co si u těch nadaných dokážu představit, ale víc k tomu asi řeknou holky, protože tohle je pro předškoláky a já už jsem x let v nejmenší třídě. Taky vím, že teď něco podobného dělaly, takže se k tomu určitě vyjádří víc.

Respondent 3: Myslím si, že pro nadané to může být fajn. Zbytek třídy s tím teď měl trochu problém. Ale pokud jde o paměť, tak v Hejného metodě je super cvičení. Děti byly rozdělené do dvojic a jeden z nich postavil nějakou stavbu. Tu jsme potom zakryli a ten druhý měl na základě pozorování postavit stejnou stavbu. To byla super aktivita, takže i tak se dá s tou pamětí pracovat.

7. HERBÁŘ

Respondent 1: Myslím si, že je to fajn. Možná by to bylo ideální jako domácí úkol pro děti, že se vlastně připravují na školu. Vybrala bych nějaké základní rostlinky, aby je při procházkách s rodiči utrhli, nalepili si do nějakého připraveného malého herbáře. Spíš tak bych to pojala. Samozřejmě kdyby to byla nějaká individuální práce, tak je to asi trochu jiné. I když tady je vlastně zmíněno, že si to můžou i vyfotit. Takže by mohli mít fotku nebo rostlinku a na základě toho bychom to představili třídě.

Respondent 2: Dokážu si představit, že by to byl dobrý úkol pro spolupráci s rodiči. Že bychom přiměly i rodiče nebo bychom jim daly nějaký návod, jak s tím dítětem můžou pracovat, trávit čas. Protože někdy to ti rodiče sami neví, pokud nenavštíví nějakou instituci, poradnu. Takže si myslím, že by i přivítali, kdybychom jim daly nějaký návod.

Respondent 3: Je to něco, co bych asi dělala buď s celou třídou nebo to nechala jako nějaký úkol s rodiči. Že bychom si pak ty naše herbáře společně představili.

Dotazující: A kdyby s tím dítě přišlo individuálně samo? Kdyby ta iniciativa vycházela vyloženě od něj? Mohlo třeba vidět staršího sourozence, jak něco takového vytváří pro školní potřeby nebo třeba v televizi mohl být nějaký takový pořad...

Respondent 3: Asi proč ne? Mohl by to dělat ve volném čase, když si ostatní děti hrají. Vlastně i při pobytu venku by to mohl dělat, kdybychom byli na školní zahradě. Tam je jen problém, aby se uhlídalo, co trhá a odkud.

8. PUZZLE

Respondent 1: U těch puzzlí se mi líbí ta kombinace barev. Pro děti je to matoucí v tom, že k sobě pasují jiné barvy. Každá část toho puzzle je jiná, nejsou to tvary jako v klasickém puzzli.

Podobných skládaček máme taky spoustu – kde to má i zaoblené části – a je to super v tom, že je to něco jiného.

Respondent 2: Skládanky je dobré s dětmi dělat. Ve třídě máme desky s tabulkou, do které se dávají různé tvary. Musí to vytvořit celek a nesmí tam být prázdné místo. To je taky super pomůcka na něco podobného.

Dotazující: Tangramy?

Respondent 2: Ty máme taky, ale tohle bylo trochu něco jiného, musela bych to pohledat.

Respondent 3: Tohle jim plánuji dát příští týden ráno a uvidím, jak se s tím poperou. Mám asi něco nastříhat, aby si to mohli vyzkoušet nanečisto?

Dotazující: To je ta lehčí variant. Daleko složitější pro ně je, když to mají jen na papíře před sebou a ta rotace musí proběhnout jen v hlavě a ne manipulací.

Respondent 3: Rozumím. Možná by bylo lepší, kdyby ty do sebe zapadající tvary mohly být i ve stejném sloupci. Zase by to pro ně byl takový chyták, že nespojují jenom části naproti sobě.

Dotazující: To je dobrá poznámka, děkuji za další podnět.

Respondent 3: Za mě super aktivita, opět zakládám.

9. RŮST ROSTLINY

Respondent 1: K tomu by se mi i líbilo – a to jsem až do nedávna ani netušila, že to tady máme – k té včelce je ještě taková maketa. Je to rozdělené na čtverce, ale je to taková pevná deska a jsou tam mezery mezi tím, nejsou tam čáry, jsou to mezery a do nich se dají založit třeba kartonové pásky nebo něco jako zarážky. Takže ta včelka se pak musí vyhýbat zarážkám a je to v podstatě bludiště. To by se taky dalo k tomuto využít a ztížit jim to ještě.

(Dotazující: Aha to jsem taky nevěděla, že něco takového je. Setkala jsem se jen s těma fóliema vlastně.

Respondent 1: Právě, právě. Taky jsem to zjistila až teď a přijde mi to právě jako super věc, která to dokáže ještě víc ozvláštnit.)

Respondent 2: Včelku využíváme už i v té nejmenší třídě. Pracujeme s ní opravdu hned od počátku a děti se v tom postupně zlepšují. Nejdřív jim trvá, než pochopí, že se ta včelka vlastně otáčí na místě. Třeba teď jsme jí měli ráno vytáhnoutou, jak tu byli i velcí a oni těm malým

ukazovali, jak se s tím vlastně pracuje a malí se to pak snažili napodobit. Takže ta práce se včelkou je za mě strašně fajn pro nějaký ten rozvoj těchto dětí.

Respondent 3: My teda těch včelek tady máme opravdu hodně a často s nimi pracujeme. Pro děti je to taková hodně zajímavá pomůcka a dá se využít snad v každém tématu. Na tomhle pracovním listu...nebo teda spíš návodu...se mi líbí kombinace toho, že to není jen – projeď obrázky, ale že tam musí zapojit hlavu a uvědomit si co je první, co následuje potom. Že to semínko musí nejdřív vyklíčit a jak to rostlina postupně roste. A to, že to kombinuje matiku s přírodovědou, je podle mě super.

10. SLOVA

Respondent 1: Tenhle pracovní list se mi moc líbí, hned se budeme inspirovat. Záleželo by asi kdy by to dítě tento pracovní list dělalo – kolik by na to mělo času. Podle toho bych jim pak dala třeba jen tužku a ne pastelky, aby se nezdržovaly vybarvováním. Možná bych dala méně těch koleček, ale to záleží na situaci, kdy se to bude dělat. Některé děti jsou totiž hodně precizní, vidíme to i ve výtvarce, jak to mají až do puntíku přesně, a pak v tom časovém intervalu nestíhají a panikaří.

Respondent 2: Tohle je super, ale za mě bych rozhodně ubrala kolečka?

Dotazující: Děti je nemusí použít všechny. Je to jen aby zkusily vymyslet toho nejvíc, co je napadne. Někdo si může třeba ještě dokreslit, že mu to přijde vlastně málo.

Respondent 2: To ano, ale já si myslím, že nadané děti jsou takové, že tu činnost chtějí vždycky dokončit. A pokud bych zvolila špatný počet těch koleček, tak by se mohlo stát, že by chtěli tu činnost za každou cenu dokončit a mohli se dostat i do nějakého stresu, že to nemají ještě celé zaplněné.

Dotazující: Takže lepší varianta by byla méně koleček na velký formát, kde si v případě dalších nápadů mohou ta kolečka samy dokreslit?

Respondent 2: Asi bych to pojala spíš takto. Radši méně než více.

Respondent 3: My to teď budeme využívat k procvičení prvních písmen ve slově. Taky mě u těch nadaných napadá, že oni už často umí psát. Takže vlastně nemusí kreslit, ale stačí to slovo napsat, nebo obojí, když chce. Možná bych u toho písmena dala, že tím nemusí začínat, ale že to slovo musí to písmeno obsahovat? Nebo že musí být na konci slova, ale to už je opravdu hodně těžké. Ale taky by se to dalo udělat, jsou děti, které by to zvládly.

ANOTACE

Jméno a příjmení	Magdaléna Hružková
Katedra	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce	Mgr. Kristýna Krahulcová, Ph. D
Rok obhajoby	2023
Název práce	Práce s mimořádně nadanými a talentovanými dětmi v prostředí mateřské školy
Název práce v angličtině	Work with gifted children in a nursery school
Anotace	<p>Bakalářská práce se zabývá rozvojem nadání u nadaných dětí předškolního věku.</p> <p>Cílem této práce je navrhnout metodické listy vhodné k rozvoji nadaných dětí v předškolním věku a následně pomocí rozhovorů se zkušenými učitelkami zjistit, zdali jsou k tomuto účelu vyhovující.</p> <p>Práce je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část obsahuje vysvětlení základní terminologie, popis předškolního věku, projevů nadání, identifikace nadání. Dále jsou zde nastíněny zásady práce s nadanými dětmi a formy podpory. V praktické části se pak nachází vymezení použité metodologie, metodické listy, analýza a interpretace rozhovorů.</p>
Klíčová slova	Nadané dítě, předškolní věk, mateřská škola, rozvoj rozumového nadání, metodické listy pro nadané
Anotace v angličtině	<p>The bachelor thesis deals with a development of giftedness of gifted preschool children.</p> <p>The main goal of this thesis is to design worksheets suitable for gifted children and to confirm its suitability</p>

	<p>via interviews with teachers who specialize in work with gifted preschoolers.</p> <p>Bachelor thesis consists of two parts – a theoretical and a practical one. Theoretical part contains informations about terminology, characteristics of early childhood age, manifestation of giftedness and the process of identification of gifted children. It also delves into the methodical aspect of work with gifted children and establishes their support system. The practical part consists of a chapter that explains used methodology, chapter dedicated to the worksheets and an analysis and interpretation of the interviews with teachers.</p>
Klíčová slova v angličtině	Gifted child, early childhood, preschool, the development of giftedness, worksheets for gifted children
Přílohy	<p>Příloha č. 1 – Pracovní listy k metodickému listu č. 5 – Souhvězdí 1</p> <p>Příloha č. 2 – Rozhovory</p>
Rozsah práce	88
Jazyk práce	Český jazyk